

**OBSERVATORI DE NOUS CONSUMS
DE DROGUES EN L'ÀMBIT JUVENIL
INFORME 2005**

**JOAN PALLARÉS, AURELIO DÍAZ, MILA BARRUTI,
JOSEP ESPLUGA, GUILLERMO CANALES**

ASSOCIACIÓ INSTITUT GENUS

BARCELONA, GENER DE 2006

SUMARI

EQUIP D'INVESTIGACIÓ 2005	1
INTRODUCCIÓ.....	2
PRIMERA PART: OBSERVATORI	5
1 OBSERVATORIS: UNES EXPERIÈNCIES	6
SEGONA PART: RESULTATS 2005	20
2 METODOLOGIA.....	21
2.1 Emmarcament	21
2.2 Mostres i aplicacions	23
2.2.1 Enquestes en discoteques i “afters”	23
2.2.2 Enquesta auto administrada d'itineraris	25
2.2.3 Bases de dades	25
2.2.4 Una observació important sobre l'informe de resultats	27
3 CARACTERÍSTIQUES SOCIODEMOGRÀFIQUES	31
4 ESTILS	32
4.1 Estils i grups (xarxes)	32
4.2 Estils musicals i estètics (enquestes).....	37
5 OCI I TEMPS LLIURE.....	39
5.1 Espais, temps i activitats (xarxes).....	39
5.1.1 Festes del cicle vital i anual i variacions estacionals	56
5.2 Oci i discoteques o “afters” (enquestes).....	59
6 ITINERARIS, MOBILITAT I RELACIONS.....	62
6.1 Visió general (xarxes).....	62
6.2 Caracterització d'uns itineraris	63
6.3 Mobilitat territorial i itineraris (enquestes)	67
7 CONSUMS I DROGUES	72
7.1 Visió general (xarxes).....	72
7.1.1 Consums	72
7.1.2 Substàncies	78
7.2 Consums segons les enquestes	98
8 EFECTES I CONSEQÜÈNCIES	106
8.1 Efectes i valoracions positius	106
8.2 Efectes i valoracions negatives	108
8.3 Conseqüències negatives	111
8.3.1 Socials i relacionals.....	112
8.3.2 Sanitàries	119
8.3.3 Econòmiques	123
8.3.4 Les lleis i els conflictes	124
8.3.5 Accidents de trànsit	127
8.3.6 Riscs i diferències segons sexe i gènere.....	131
8.3.7 Riscs segons edat	136
9 MERCAT	138
10 CONCLUSIONS	142
10.1 Condició juvenil i estils.....	143
10.2 Recomanacions	159
10.3 Àrees i temes d'interès prioritari (2006).....	167
11 BIBLIOGRAFIA CITADA.....	169

EQUIP D'INVESTIGACIÓ 2005

Director: Joan Pallarés

Assessor: Aurelio Díaz

Responsable de la informació de camp: Mila Barruti

Responsable d'informàtica: Josep Ramon Collado

Responsable de gestió: Ernesta Sánchez

Responsable coordinació d'equips de camp i d'enquesta :

Guillermo Canales

Responsable entrevistes a informants clau: Guillermo Canales i

Mila Barruti

Anàlisi estadística: Josep Espluga

Secretaria: Conchita Díaz

Equip de camp: Lluc Acero, Núria Calzada, Mireia Campanera, Guillermo Canales, Tatiana Cercós, Caterina Cortés, Lluís Cortés, Pep Cura, Adrià Farré, Jordi Gala, Daniel Gallegos, Antoni Llort, Meri Martín, David Pere Martínez, Jordi Martínez, Sara Martínez, Maria Novella, Anna Pallarés, Mar Pallarés, Núria Puentes, Mercè Roure, Meritxell Sáez, Tamer Sarkis i Adela Simón.

Equip d'enquesta: Lluc Acero, Núria Calzada, Guillermo Canales, Mireia Campanera, Tatiana Cercós, Marta Clos, Lluís Cortés, Adrià Farré, Jordi Gala, Daniel Gallegos, Idoia Landa, Antoni Llort, Meri Martín, David Pere Martínez, Jordi Martínez, Sara Martínez, Roser Molas, Maria Novella, Miquel Otero, Mar Pallarés, Núria Puentes, Andreu Romaní, Mercè Roure, Adela Simón, Sara Tornos i Aida Viñas.

INTRODUCCIÓ

“L’Observatori de nous consums de drogues en l’àmbit juvenil” porta treballant de manera ininterrompuda, produint informes anuals com aquest, des de 1999. Els sis anteriors informes mai no han vist la llum en format llibre, però s’han pogut consultar a les pàgines web de les institucions que participen en aquesta experiència investigadora.

La idea inicial era la d’instituir una col·lecció regular, que un cop publicat el primer informe, anés oferint els següents en un format més reduït, de tipus “executiu”, sense necessitat de repetir els fonaments metodològics ni els coneixements ja coneguts. Esperem que a partir d’ara aquest plantejament es pugui complir.

Aquesta publicació està estructurada en dues parts:

Primera (Observatori): situa sintèticament l’Observatori dissenyat en relació a iniciatives similars d’altres llocs o a sistemes que comparteixen la mateixa denominació (“observatori”).

Segona (Resultats 2005): Ofereix una visió panoràmica dels temes estudiats, referits als diferents comportaments dels joves i dels que n’apareix la situació o evolució des de 1999 descrivint-ne amb més detall els trets més actuals. Ha semblat oportú fer en alguns casos un petit resum dels canvis ocorreguts i estudiats en els informes anteriors, per ser la primera publicació que es fa en paper, tot i que els lectors que vulguin conèixer-los més a fons o seguir-ne una determinada evolució poden fer-ho mitjançant la consulta dels anteriors informes. Hem introduït solament els continguts que són claus per a conèixer la situació actual evitant repeticions i

reiteracions a aquells que coneixen els detalls dels informes anteriors.

La primera part en recull la fonamentació metodològica gairebé tal i com s'oferia al primer informe (Díaz, Pallarés, Barruti, 2000) a excepció feta de petites adaptacions i modificacions. No inclou, per evitar reiteracions, l'aproximació teòrica que vàrem fer vers el context i que es recolzava en una anàlisi dels determinants del món dels joves i de les seves pautes de consum. Malgrat aquesta absència, aquells continguts i referents teòrics, així com d'altres de nous que han anat apareixent en recents publicacions, són presents en el treball de camp i en la redacció de l'informe de resultats, tot i que no en fem referència explícita.

D'ençà la redacció de l'informe de l'any 2000, que es basà lògicament, en l'informe de l'any 1999, hem procurat redactar cada nou informe distanciant-nos de l'anterior (intentant una redacció "de nou"). Des d'aquell moment, però, ha estat inevitable la utilització, en cada informe, de fragments del de l'any anterior, que no calia canviar ni tenia sentit fer-ho, i això comporta certes reiteracions que poden afectar la lectura. Confiem que aquestes reiteracions no n'afectin de forma negativa la lectura a qui hagi llegit els informes anteriors si es té en compte el contingut d'aquest advertiment.

Per a concloure aquesta presentació volem fer-ho amb unes consideracions molt importants i d'una altra mena:

Dissenyar, construir i fer viable el funcionament de l'Observatori ha estat un repte. D'això, d'aquesta complexitat, n'érem tots conscients i la confiança de les Administracions dipositada en el nostre treball des de l'encàrec, fent possible afrontar aquesta tasca, i el recolzament constant, han estat un estímul al llarg del procés.

L'Observatori com a sistema i els informes de resultats que ja ha produït, són fruit d'una tasca col·lectiva en la qual han participat, en diversos graus, molts professionals que són els que, en definitiva, ho han fet possible. Aquí, des de la direcció de l'Observatori, es vol destacar i agrair la participació de tothom i, sobretot, l'entusiasme i compromís que l'han caracteritzada, especialment la dels membres dels equips de camp i d'enquesta, i gràcies a la qual s'han pogut superar, amb escreix, les limitacions dels mitjans disponibles.

Així mateix, l'Observatori no seria possible sense la inestimable col·laboració de totes les persones que ens han ofert, sense reserves el seu temps, facilitant-nos contactes, ajudant als equips de camp de forma diversa i, especialment, aportant la informació que els demanaven en els contactes informals, i al ser entrevistats i enquestats. A totes elles, l'agraïment més especial.

Com que no tots els joves segueixen els mateixos comportaments respecte l'objecte de l'Observatori, hem seleccionat poblacions diana diferenciades que estudiem amb instruments dissenyats expressament per a cada una d'elles. El que segueix és l'encaix d'aquest trencaclosques.

PRIMERA PART: OBSERVATORI

1 OBSERVATORIS: UNES EXPERIÈNCIES

Primerament, per tal de situar la qüestió, reproduïm aquí, adaptant-lo parcialment a la llum de l'experiència d'aquests anys, el punt de partida i els fonaments de la proposta de disseny de l'Observatori a Catalunya (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998:1-5).

La proposta inicial pretenia la creació d'un observatori permanent per al coneixement de les característiques del consum i dels consumidors de les anomenades drogues de síntesi (metamfetamines i substàncies anàlogues) a Catalunya.

Així, l'Observatori volia ser un instrument per al coneixement de l'evolució de les drogues de síntesi, en principi, per tal d'adequar les intervencions que es valoressin necessàries des del punt de vista dels organismes públics encarregats d'aquesta qüestió.

Dues observacions:

Primera, pel que ja sabíem, el consum de les drogues de síntesi no acostuma a donar-se mai sol, va acompanyat d'altres drogues i, per tant, és a aquest conjunt de consums als que ha de fer referència. De fet, també des del punt de vista metodològic aquesta és una opció més interessant: no limitar el camp d'observació fraccionant artificialment allò que a la vida real es dona d'una manera entrelaçada i més o menys contínua; en aquest cas, el conjunt dels consums de drogues. Això no és contradictori amb la proposta que l'eix principal d'anàlisi estigués, en un principi, constituït pel de les drogues de síntesi. A més, el focus (nucli) de la nostra atenció no són les substàncies utilitzades, sinó els estils de vida de la població

que les consumeixen i el context en el qual es produeix aquest consum.

La segona, en parlar de les polítiques d'intervenció, sembla clar que el paper de l'Observatori és el de recollir, en el conjunt de les seves observacions, tant els efectes de les polítiques d'intervenció ja utilitzades, com l'avaluació de possibles vies alternatives a les existents, adequades per a la dita intervenció. És clar que de cara a això últim, però també per a l'anàlisi de les conseqüències, són necessaris uns criteris bàsics que es defineixen políticament, i que entenem que són els de la salut pública i la integració social.

Metodològicament, la idea de partença de l'Observatori s'inspira en la fase prospectiva de les investigacions socio-antropològiques i en els procediments per a l'obtenció de mostres basats en dissenys de cadenes de referència: "bola de neu" i altres (Biernacki, Waldorf, 1981; Spreen, 1992; Watters, Biernacki, 1989). Consisteix en una estratègia d'aproximació a l'objecte d'estudi que s'utilitza, principalment, a les fases preliminars de les investigacions socio-antropològiques. En aquestes fases s'apliquen, més o menys sistemàticament i amb un objectiu prospectiu, diverses tècniques per tal de localitzar i delimitar unitats d'observació, per a establir supòsits i hipòtesis inicials: sistematització i anàlisi de la documentació existent; entrevistes obertes a informants clau; observació directa; activació de xarxes per a localitzar informants (clau o d'un altre tipus) i escenaris d'observació (dianes, "targets").

Un dels resultats més destacat d'aquestes prospeccions és la possibilitat de poder elaborar mapes preliminars d'escenaris de consum i distribució de drogues. Un altre, l'aproximació al coneixement de l'estat de la qüestió: aspectes nuclears i les llacunes existents; principals trets del tema en estudi i aspectes d'interès que

en constitueixen una guia per tal d'orientar posteriors indagacions empíriques.

Essencialment, el principal tret distintiu entre les fases prospectives d'aquestes investigacions socio-antropològiques i l'Observatori és que aquest es manté en actiu al llarg del temps (xarxa de contactes, canals d'informació, mostra d'unitats d'observació) i, per tant, aporta informació d'una forma continua. D'altra banda, la principal coincidència és el tipus i la qualitat de la informació que subministren: indicis que requereixen ésser comprovats i que orienten envers possibles o necessaris aprofundiments; imatge panoràmica i global del fenomen. Aquesta imatge inclou també aspectes inconnexos que, inicialment, poden semblar irrellevants o marginals, però que no és fins més tard, amb l'acumulació d'indicis obtinguts de diferents fonts en un procés de triangulació (Denzin, 1970), quan es descobreix la seva significació.

L'Observatori vol ser un "sistema d'alerta ràpida", sensible, l'objectiu del qual, és detectar, malgrat què amb limitacions, els patrons de consum emergents, a les fases inicials i l'estabilitat relativa dels coneguts o els canvis que es puguin anar produint en aquests.

En cap cas, l'Observatori substitueix les diferents estratègies existents per al coneixement de la realitat: investigacions socio-antropològiques específiques, sistemes de notificació de casos, enquestes periòdiques a domicili (població general) o a poblacions captives (població escolar), sinó que les complementa.

No es pot esperar, tampoc, que l'Observatori ho detecti tot, ni que ho pugui fer amb la suficient antelació i profunditat com per endegar intervencions preventives en cadascun dels processos o problemes: alguns d'ells poden seguir evolucions molt ràpides que només es

poden observar quan apareixen més o menys consolidats i estesos, i d'altres poden no ésser observats en tractar-se de fenòmens molt minoritaris, singulars, o particularment ocults. No obstant això, sí que es pot esperar que detecti, amb molta més facilitat i rapidesa que d'altres dispositius, bona part d'aquests processos.

Tenint en compte aquestes característiques, que per altra banda defineixen també els seus límits, la recerca d'informació és necessàriament oberta, dinàmica i flexible.

La flexibilitat i el dinamisme que caracteritzen l'Observatori –que responen a les pròpies característiques del fenomen estudiat, complex i canviant– no sembla compatible amb l'exigència d'uns informes formals de resultats, semblants als que s'obtenen en les investigacions intensives (per exemple, monografies etnogràfiques) o en les extensives (per exemple, tractament estadístic de dades d'enquestes de mostres representatives de la població general jove). L'Observatori no pot aprofundir tant com les investigacions intensives (recordi's que la recerca es limita a mantenir activa de forma continua l'equivalent a la fase primera d'aquestes investigacions) i, encara què es tracta d'una recerca extensiva, no aplica exclusivament enquestes ni ho fa amb mostres representatives (a més, l'objectiu no és l'anàlisi estadística més o menys massiva de dades); així, té característiques d'ambdós tipus de recerca en un disseny que s'adiu amb l'objectiu principal: ésser un sistema continu viable de recollida d'informació.

El que vol produir l'Observatori són informes breus, del tipus sumari executiu, amb una periodicitat regular. Fins ara, i aquest informe és una prova, hem optat per redactar informes més amplis i detallats del inicialment previst, mantenint, això sí, la regularitat. En qualsevol cas, el contingut d'aquests informes recull els principals resultats

obtinguts i les propostes que es deriven de l'anàlisi. Aquests informes són documents de treball, elaborats i sintètics, amb la finalitat d'aportar claus per a la reflexió i la presa de decisions fonamentades. Així mateix, l'Observatori preveu l'elaboració d'altres informes equivalents, de periodicitat variable en funció de la pròpia dinàmica del fenomen, quan aquesta així ho requereixi i d'altres, amb un nivell més baix de desenvolupament, quan sigui necessari en resposta a interrogants concrets sobre aspectes d'una particular urgència, excloent-hi, no obstant això, la immediatesa i l'automatisme de la resposta.

Quan vàrem desenvolupar la proposta de disseny de l'Observatori teníem constància de la utilitat d'estratègies etnogràfiques d'investigació en la detecció de les primeres fases de difusió de determinats consums de drogues o quan el procés de difusió es produeix molt ràpidament. Com a exemple, destaca la difusió de la fenciclidina (PCP) als Estats Units, a finals dels anys setanta, i els treballs etnogràfics (socio-antropològics) que detectaren aquest consum (Agar, Feldman, 1979; 1980).

També coneixíem l'interès creixent en aquell moment, que es manté en l'actualitat, respecte als observatoris d'aquestes característiques en l'àmbit de les drogues i, també, en altres camps (per exemple, per a l'estudi dels processos vinculats als fenòmens migratoris). De fet, es tracta d'un renovat interès, ja que aquest tipus d'iniciatives tenen clars antecedents directes en l'àmbit de les drogues, els consums i les seves conseqüències: les estacions etnogràfiques per a l'estudi de les drogues a diferents ciutats dels Estats Units al llarg dels anys setanta i principis dels vuitanta (Akins, Beschner, 1980); també, d'altres propostes posteriors que sistematitzaven la ja esmentada fase prospectiva d'investigacions etnogràfiques a aquest mateix camp (Goldstein et al., 1990; Richman, Rootman, 1992).

A finals dels anys noranta apareix, destacat amb claredat, l'interès per a aquest tipus d'observatoris si es tenen en compte les diferents iniciatives existents a Europa: algunes ja validades i que porten alguns anys funcionant als Països Baixos (Blanken, Barendregt, Zuidmulder, 1997; Korf, Nabben, Schrenders, 1998; vegeu especialment Diemel, Blanken, 1999); les propostes més recents, ja establertes o en procés d'implantació i consolidació (OFDT, 1998 i, especialment, Carpentier, Costes, Mutatayi, 1999; PNSD, 1997a); la proposta de creació d'aquest tipus de dispositius difosa pel "European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction" (EMCDDA), emplaçat a Lisboa.

Aquest tema va constituir un dels aspectes principals d'un seminari desenvolupat a Bolonya al juliol del 1997 (EMCDDA, 1997). El que es va debatre, així com l'interès mostrat, va quedar recollit a les propostes que recolzaven la continuació de la discussió, l'aprofundiment en els aspectes avaluatius dels observatoris ja existents i el desenvolupament d'alternatives per a la implantació en altres llocs (Fountain, Griffiths, 1997). Hem d'afegir, a més, que el debat es va focalitzar en les noves tendències de consum i que aquestes es referien en aquell moment, majoritàriament, a les drogues de síntesi. Tenint en compte tot això, la proposta de creació d'aquests observatoris en conjunt i amb la pretensió de constituir una xarxa articulada que permeti la comparació, apareix estretament vinculada a les drogues esmentades, substàncies que es trobaven en una fase clara d'expansió a Europa, tot i algunes inflexions en la tendència detectades posteriorment, i envers les quals es mostra un particular interès des dels diferents àmbits d'intervenció i des dels mitjans de comunicació.

Aquest procés impulsat pel EMCDDA cristal·litzà en la proposta d'estudi de la viabilitat d'aquests observatoris ("sistemes d'alerta ràpida") oferta a concurs al 1997 (Hartnoll, 1997). L'esborrany de l'informe resultant d'aquesta iniciativa es va fer públic, de forma restringida, a finals de 1998 (Griffiths et al., 1998) i inclou, entre d'altres aspectes, una valoració d'una selecció dels sistemes existents a diferents països del món. L'informe final es va fer públic l'any 1999 i vam accedir-hi l'any 2000; aquest consta de tres volums: el primer, inclou el debat teòric i conceptual i una comparació de les característiques dels sistemes existents (Griffiths, Vingoe, Hunt, 1999); i els altres dos, la situació a diferents països d'Europa (EMCDDA, 1999a; 1999b): Alemanya (Simon, 1999); Espanya (Gamella, Álvarez, 1998; 1999a); França (Carpentier, Costes, Mutatayi, 1999); Gran Bretanya (Mounteney, Sherval, 1999); Països Baixos (Diemel, Blanken, 1999).

A partir d'aquest informe esborrany (Griffiths et al., 1998; l'informe final encara no s'havia fet públic), vàrem seleccionar aquells sistemes que presentaven similituds amb la nostra proposta per aprofundir en el seu coneixement i, en el seu cas, per a integrar la seva experiència al disseny; així mateix, vàrem descartar-ne d'altres per considerar que no responien a les característiques de l'Observatori (ho veurem sintèticament més endavant).

Els sistemes seleccionats van ser els següents: "Drug Monitoring System" (DMS, Rotterdam); "Antenna" (Amsterdam; també funciona a Utrecht); "Jellinek Prevention" (Amsterdam; centre col·laborador d'Antenna); "Outbreak Investigation Audit Model" (Manchester); "Community Epidemiology Work Group" (CEWG, Nova York). Vàrem establir contacte amb els responsables dels centres esmentats amb la intenció de visitar-los, a excepció del de Nova York, per a recollir el màxim d'informació possible. En aquest procés vàrem descartar la

visita a Manchester perquè, d'acord amb el seu responsable, Howard Parker, vàrem considerar que el seu treball no era pròpiament ni un "observatori etnogràfic" ni un "sistema continu d'alerta ràpida". Una col·laboradora del projecte va viatjar als Països Baixos al maig de 1999 i va entrevistar a 4 responsables dels sistemes ja citats i a un altre del "Drug Information Monitoring System" (DIMS, Utrecht) i va recollir documentació de tots els sistemes. La informació del CEWG, depenent del "National Institute on Drug Abuse" (NIDA), la vàrem obtenir mantenint correspondència amb els responsables de la "New York State Office of Alcoholism and Substance Abuse Services" (NYOASAS).

Abans de prosseguir amb les aportacions de la prospecció realitzada és convenient emmarcar-les en la pròpia avaluació del conjunt de sistemes que realitzen Griffiths et al. (1998); de forma sintètica:

1. Una primera qüestió d'interès és la seva proposta de què el desenvolupament dels esmentats sistemes contempli les aportacions teòriques sobre la difusió d'innovacions (1998:30-33; també a Gamella, Álvarez, 1998:7-14). Aquests autors citen, especialment, a Brown (1981), Davies (1979), Rogers (1995), Rogers, Shoemaker (1971). Aquests models de "difusió d'innovacions" poden ajudar a comprendre i explicar la penetració de noves drogues i patrons de consum. De fet, en el sistema "Antenna" utilitzen un esquema que sembla basar-se en aquests models: diferencien els consumidors "iniciadors de tendències" i els que s'adhereixen a elles en les diferents fases del procés de difusió.

2. La variabilitat de les iniciatives considerades es pot veure a l'annex de l'informe (1998:1-53) i també la necessitat de clarificar conceptualment els diferents sistemes analitzats. Aquesta qüestió és

clau i fonamenta l'exclusió que vàrem realitzar d'alguns dels sistemes analitzats per Griffiths et al., que ja hem citat.

L'informe inclou, per exemple, sistemes de notificació de casos que es basen en indicadors indirectes: “Drug Abuse Warning Network” (DAWN, Estats Units), “Sistema Estatal de Información sobre Toxicomanías” (SEIT, Espanya) i que s’han de diferenciar dels “sistemes d’alerta ràpida” (“Early Warning Systems”) pròpiament dits (malgrat què, en alguns casos, compleixen amb algunes de les funcions d’aquests). Entre els “sistemes d’alerta ràpida” destaquen els que vàrem seleccionar per al seu estudi més a fons; els ja citats.

També inclou organitzacions d'experts i institucions que tenen com a objectiu debatre les grans línies d'intervenció en aquest camp a escala internacional, facilitar la comunicació entre professionals de la intervenció i investigadors, promoure la investigació o desenvolupar iniciatives per harmonitzar els sistemes de recollida d'informació de diferents països; per exemple: “International Epidemiology Work Group” (NIDA, Estats Units); “European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction” (EMCDDA, Lisboa, Unió Europea); “Multi-City Network on Drug Misuse Trends” (Pompidou Group, Consell d'Europa). La seva exclusió en aquest context és clara.

3. Una altra diferència clau és la continuïtat temporal o no dels processos de recollida d'informació. En el nostre cas, el disseny proposa una recollida continua amb intensificacions en moments concrets. En aquest aspecte, coincideix amb els sistemes d’alerta ràpida d’Amsterdam (“Antenna”) i Rotterdam (“DMS”) i difereix, per exemple, del “Outbreak Investigation Audit Model” (OIAM, Manchester). La no consideració d’aquest últim com a observatori, rau especialment en la recollida discontinua de la informació. En aquest cas, el model de recollida d'informació s'activa a partir

d'indicadors de les fonts pre-existents i independents del model (OIAM); principalment: unitats de la policia ("Drug Action Teams"; DAT) i professionals clau. A partir dels primers indicis (per exemple, nous casos de consum d'heroïna entre joves de certes àrees urbanes d'Anglaterra i Gales) l'equip d'investigació fa arribar qüestionaris als professionals i als "DAT" que formen part de la xarxa, pre-establerta, amb preguntes clau per a confirmar o no els indicis i recollir informació bàsica sobre el fenomen per a adoptar decisions sobre intervenció (Parker, Bury, Egginton, 1998). Una vegada aplicat el model, aquest es desactiva i la xarxa d'informació es manté en estat latent.

Així mateix, inclou iniciatives d'organismes internacionals, particularment de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), per tal de desenvolupar sistemes d'avaluació ràpida: per exemple, Scrimshaw, Hurtado, 1988, i, sobretot, els més recents de Rhodes, Stimson, 1998; Stimson, Fitch, Rhodes, 1998 (vegeu també Hartnoll et al., 1991). Encara que la connexió entre aquests sistemes d'avaluació ràpida i algunes de les característiques de l'Observatori és clara (especialment, les tècniques de recerca i l'articulació d'aquestes) hi ha una diferència crucial: els sistemes d'avaluació ràpida pretenen facilitar la recollida ràpida d'una gran quantitat d'informació en contextos amb greus mancances sobre una àrea específica d'interès. Són, per tant, un conjunt d'eines pràctiques, ben articulades, per a realitzar investigacions i no un sistema per a recollir informació de forma continua.

4. Les diferències a les poblacions diana, l'àmbit geogràfic d'aplicació i els procediments metodològics i tècnics són considerables en el conjunt dels sistemes analitzats: sistemes d'indicadors indirectes d'oferta i demanda; pannel d'experts (informants clau); enquestes a població general i escolar; i

minoritàriament, treball de camp etnogràfic (observació directa i participant). Una part dels sistemes integren la informació procedent de diverses fonts (existents i externes al sistema; per exemple, el “CEWG” de Nova York. Vegeu Frank, Galea, 1998), utilitzen més d’una tècnica de recollida d’informació (entre d’altres: “DMS”, Rotterdam; IVO, 1998:20-21; “Antenna”, Amsterdam; Korf, Nabben, Schrenders, 1996:4-6). En altres casos, la informació aportada pel sistema és integrada amb l’obtinguda per altres fonts (especialment, sistemes de notificació de casos i enquestes).

Dels sistemes que hem analitzat específicament, els holandesos (“Antenna”, “DMS” i “Jellinek Prevention”) limiten el camp d’observació a les seves respectives ciutats (el sistema “DIMS”, d’àmbit estatal, s’encarrega bàsicament de l’anàlisi de les substàncies i pot considerar-se com un organisme complementari). Aquesta qüestió planteja dificultats afegides en el nostre cas, Catalunya (població de referència i territori més grans; diversitat d’àrees metropolitanes, ciutats i municipis més petits), i constitueix un obstacle major per a la pròpia organització del sistema i per a garantir la necessària estabilitat del mateix.

Respecte a Nova York no tenim informació suficient per a valorar aquesta qüestió. No obstant, l’aproximació que més ens interessa del sistema (treball etnogràfic) sembla focalitzar-se segons el desenvolupament dels fenòmens en aspectes (mercat del crack; consum intravenós d’heroïna) i zones (barris) concrets. Amb això no pretenem minimitzar les dificultats sinó sols indicar una probable diferencia de focus, que ho pot ser també de magnitud, en un sentit o altre (desconeixem els recursos econòmics i humans d’aquest sistema). En qualsevol cas, el més interessant del sistema esmentat són les “Street Studies Unit”. Aquestes unitats són equips compostats per ex consumidors entrenats en recerca que realitzen treball de

camp etnogràfic encobert en mitjans perillosos i sota la supervisió d'antropòlegs (Frank, 1980:3; Hopkins, Frank, 1991; comunicació personal de J.A. Galea, supervisor de la "Street Studies Unit" de Nova York, 1999).

L'interès i la valuosa aportació de la investigació etnogràfica ja han estat destacats i no ho reiterarem en aquest punt; de fet, forma part de la nostra proposta, malgrat que a un altre nivell i, probablement, amb un enfocament diferent de l'utilitzat a Nova York. No anem a discutir aquí els problemes ètics que planteja el treball de camp encobert ni el risc objectiu que corren els investigadors en aquell context (especialment, quan investiguen l'oferta). No és el nostre cas. El rol dels col·laboradors de l'Observatori és explícit i l'estudi de poblacions marginalitzades o del tràfic de drogues no forma part dels nostres objectius; així mateix, el context és molt diferent i no necessitem interrogar-nos sobre aquest tipus d'estratègies ni sobre la necessitat o no d'emprar-les.

En aquesta línia, podem considerar que els Països Baixos constitueixen un context més pròxim i equiparable, tot i essent culturalment i socialment diferent. En relació als aspectes que estem considerant, la nostra proposta comparteix elements amb els sistemes "Antenna" (Amsterdam) i "DMS" (Rotterdam), malgrat no s'inspira directament en cap d'ells (en tot cas, el referent compartit pels tres sistemes, i per altres, és la fase prospectiva de la investigació etnogràfica ja citada), i es diferencia d'ambdós.

D'una banda, compartim aproximadament la població diana i els objectius amb "Antenna" i en aquests aspectes ens diferenciem de "DMS" (inclou població heroï nòmana).

D'altre, coincidim en la utilització de tècniques diverses (i en l'estratègia de triangulació de resultats) però la seva importància en el sistema difereix. Encara què és una simplificació, l'Observatori té més similituds amb el "DMS": xarxa d'informants de camp (també compartim les dificultats per a mantenir-les actives i estables); xarxa d'informants clau i ús d'enquestes (A Rotterdam, l'enquesta s'aplica un cop l'any). En el sistema "Antenna" el pannel d'informants clau desenvolupa un paper central i la informació d'indícis diversos, com part de la procedent de les nostres xarxes de camp, li arriba principalment de les línies telefòniques d'ajuda del seu centre col·laborador: "Jellinek Prevention". Així mateix, apliquen dos qüestionaris d'enquesta diferents cada 3 anys: un a "iniciadors de tendències" en escenaris de sociabilitat (clubs de moda; "coffe-shops") i l'altre a població escolar.

El sistema "Antenna" realitza també anàlisis químiques senzilles de les pastilles que permeten detectar la presència de determinades substàncies. Aquesta mena d'anàlisi figurava a la nostra proposta (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998) i ha estat plenament descartada, perquè considerem que no ha de formar part de les tasques de l'Observatori; no és el seu objectiu. A Catalunya, per exemple, aquestes anàlisis químiques senzilles les du a terme Energy Control en les seves activitats preventives, i en aquestes aconsegueixen la seva funció. D'altres anàlisis més complexes i més interessants a altre nivell són portades a terme pels instituts de toxicologia i els resultats constitueixen una font d'informació important a tenir en compte (en general i des de l'Observatori, com una font entre d'altres).

Per a concloure aquest punt, volem referir-nos a la inclusió del "SEIT" entre els sistemes analitzats per Griffiths et al. (1998). Ja hem avançat que no és considerat pròpiament com un "sistema d'alerta

ràpida". Tampoc ens sembla que ho sigui el denominat "Observatorio Español sobre Drogas" (OED; PNSD, 1997a). Com es pot veure als informes publicats fins ara l'OED recull la informació del "SEIT", altres indicadors indirectes de demanda i oferta, resultats de les enquestes domiciliàries sobre consum de drogues: una informació que coincideix, en part, amb la inclosa des de fa anys a les memòries anuals del "Plan Nacional sobre Drogas" (vegeu, per exemple, PNSD, 1992; 1997b; 1998b). És cert que inclou nous sistemes ("sondas de información rápida"; PNSD, 1998a:89-92) i d'altres dispositius de comunicacions ("página web"; "teléfono de información de alerta inmediata") però no està clar que es pugui considerar realment com un "sistema d'alerta ràpida". Destaquem les "sondas de información rápida": una xarxa d'informants clau que ha de contestar mensualment per via electrònica un qüestionari estructurat en el que predominen les preguntes pre-codificades sobre la situació i els canvis observats (drogues, patrons de consum, conseqüències,...). Aquest subsistema es va iniciar formalment al febrer de 1999 (vegeu a PNSD, 2000:117-118 la informació sobre "noves substàncies" aportades per les "sondas de información rápida"). En qualsevol cas, es tracta d'un "observatori" distint al que ens ocupa i com tal iniciativa sembla respondre a una de les propostes finals de Griffiths et al. (1998:34) sobre la importància d'integrar els sistemes d'informació; posició que compartim.

En aquest capítol no hem pretès fer una anàlisi exhaustiva dels sistemes existents ni de les seves característiques (vegeu en aquesta línia Griffiths, Vingoe, Hunt, 1999). L'abast de la nostra aproximació es limita a situar trets clau d'alguns d'aquests sistemes com a referents comparatius del nostre disseny i com a recolzament de la proposta.

SEGONA PART: RESULTATS 2005

2 METODOLOGIA

2.1 Emmarcament

Com hem vist anteriorment en la fonamentació metodològica, l'Observatori parteix de l'estratègia que s'utilitza en les fases prospectives de camp de les investigacions etnogràfiques i es manté actiu al llarg de cada cicle de recollida (d'un any de durada). En aquest procés la informació es recull mitjançant diferents tècniques i aplicacions i aquesta és analitzada de forma continua: un funcionament dinàmic que té en compte els indicis recollits com a guia per a orientar les següents prospeccions. Un esquema corregible (Agar, 1992) que acumula indicis, informacions i dades, els triangula (diverses fonts, aplicacions i tècniques; Denzin, 1970), els contrasta buscant-ne la saturació (s'aconsegueix quan noves informacions no aporten diferències substantives quant al ja establert; Glaser, Strauss, 1967) i posa a prova les conclusions provisionals que se'n deriven de l'anàlisi continua (comparació constant; Glaser, Strauss, 1967). S'ofereixen solament aquelles dades que han estat suficientment contrastades i comprovades mitjançant diferents fonts i procediments.

El nucli de l'Observatori són les xarxes de camp de cada col·laborador (equips de camp) i aquestes estan constituïdes per consumidors, usuaris i professionals del món de la nit i per altres persones relacionades amb els joves, l'oci o les drogues. Les xarxes es mantenen actives tot l'any i les persones que les integren informen de fets concrets, fonamentats sobre les àrees o temes que coneixen pròpiament. Així mateix, hi ha una xarxa d'informants clau configurada com a pannel. Aquesta xarxa és composta per professionals i experts que són entrevistats a fons, un o dos cops

l'any, sobre la seva àrea de coneixement i experiència. Aquestes xarxes de camp i d'informants clau aporten el nucli de la informació qualitativa i no estandarditzada.

Els equips de camp també realitzen observacions directes en escenaris d'interacció (llocs de lleure i sociabilitat) i elaboren informes breus. També recullen la informació que contenen les bases de dades. Aquestes bases són encriptades, tenen l'accés restringit i en garanteixen de forma absoluta l'anonimat; aquesta garantia s'estén a tota la informació recollida.

En l'Observatori s'apliquen els següents instruments estandarditzats: enquesta en discoteques i "afters" (dos cops l'any fins l'any 2001 i un cop a partir de l'any 2002), i fitxa d'itineraris que s'aplica al llarg de l'any als membres de les xarxes de camp que són consumidors de drogues. Des de fa dos anys hem deixat de realitzar les enquestes auto-administrades a membres de les xarxes i a persones que tenen contacte amb Energy Control i Som.Nit durant les intervencions preventives que porten a terme aquestes organitzacions en contextos de festa, així com la fitxa "d'estils de vida i consums" en "raves" (Energy Control) i en festes populars i discoteques (Som.Nit) on desenvolupen les seves activitats preventives, que es venien fent en altres anys, per no poder avaluar els biaixos de les mostres. De fet, les variacions en els resultats que aportaven les sèries no podien ésser interpretades en desconèixer les característiques de les mostres en relació al conjunt dels joves en aquests contextos de festa.

Aquest any hem deixat de realitzar l'enquesta auto administrada a estudiants en centres docents de secundària i universitaris (al llarg del curs acadèmic en períodes concrets) que es venia fent des de 1999. Tot i que, com l'enquesta en discoteques i "afters" que seguim

utilitzant, oferia, malgrat les seves limitacions, uns resultats en les sèries de que disposem, coincidents (i complementaris) amb els dels instruments qualitatius, s'ha considerat que era millor tenir en compte els resultats que sobre població escolar ja ofereix "l'Enquesta sobre drogues a la població escolar de Catalunya" del Òrgan Tècnic de Drogodependències del Departament de Salut, per la grandària, l'abast i per la representativitat de la mostra.

A més, aquest any per primer cop, hem instituït una mesa estable on participen les institucions representants de l'Administració, per a valorar els resultats i, mitjançant sessions de discussió i informes breus s'ha fet el seguiment metodològic i s'han anat avaluant els canvis i troballes del cicle d'aquest any. També s'ha donat resposta a interrogants concrets vers la difusió d'un tipus de metanfetamina (l'anomenat "cristal"). Aquesta mesa ha passat a ésser estable i es reunirà en un futur trimestralment per les funcions esmentades.

2.2 Mostres i aplicacions

2.2.1 Enquestes en discoteques i "afters"

Per tal de facilitar la comparació de les dades amb els resultats de les enquestes dels anys anteriors, tot buscant l'estabilitat de la població diana, hem procurat mantenir la mostra de macrodiscoteques, discoteques i "afters" de Catalunya seleccionada seguint criteris tipològics (variabilitat de situacions i importància). Aquesta mostra és revisada cada any abans de decidir-ne la permanència dels locals o la seva substitució per altres d'equivalents.

L'any 2005 l'enquesta s'ha aplicat a una mostra de 423 individus. Un cop feta la selecció dels locals (12 en total: 3 macrodiscoteques, 6 discoteques i 3 "afters"), la mostra va ser estratificada proporcionalment segons franges horàries (de màxima afluència i l'anterior i posterior a aquesta: des de les 12 fins a les 10 del matí). El procés d'enquesta es va realitzar durant els dies 20 i 21 de maig de 2005. Els enquestats van ser seleccionats a l'entrada dels locals o en zones de pas (una minoria) seguint-ne un criteri sistemàtic: un de cada 5, iniciant-se la selecció en franges de 5 minuts a partir de l'hora d'inici de les franges horàries fixades en l'estratificació i procurant d'equilibrar la mostra segons si entraven o sortien dels locals.

Del total de candidats a ser enquestats seleccionats 1 de cada 4, aproximadament, no va voler respondre l'enquesta (1 de cada 3 era la proporció que es mantenia estable des de 1999). Quant a les negatives, la raó principal donada pels enquestats va ser la pressa i aquestes negatives van ser particularment freqüents en les zones de pas.

Tot i que aquesta mostra no es pot considerar representativa de tota la població jove de Catalunya al llarg d'un període de temps prou ampli, donades les característiques de la mateixa en permet l'extrapolació dels resultats, com a mínim, a la subpoblació de joves que va a les discoteques.

Si es té en compte l'aforament màxim aproximat dels locals seleccionats i la de les zones de pas, les mostres han estat extretes d'una població potencial d'aproximadament 25.000-30.000 persones, suposant en ambdós casos que les interseccions (gent que va a més d'un dels locals seleccionats) siguin mínimes.

Hem realitzat una anàlisi estadística bàsica de les dades principals obtingudes amb un objectiu essencialment descriptiu, i com a complement i contrast de la informació obtinguda d'altres fonts.

2.2.2 Enquesta auto administrada d'itineraris

Es va posar a prova l'any 2000 i s'ha seguit utilitzant cada any. Es tracta d'una fitxa amb la major part dels camps precodificats que té com a objectiu la reconstrucció completa d'un itinerari de festa (des de l'inici fins a la tornada a casa) i recull, seqüencialment, la següent informació de cada un dels llocs que configuren l'itinerari: durada de l'estada, localitat, franja horària, relacions (amb qui), activitats realitzades, estat d'ànim, drogues consumides, altres consums (aliments i begudes no alcohòliques) i mitjà de transport emprat en el desplaçament. També inclou la data en què va tenir lloc, les dades sociodemogràfiques del qui ho omple i les despeses realitzades.

La fitxa que recull itineraris complets d'una sortida s'ha aplicat a un total de 113 persones (mostra de grandària similar als altres anys), totes elles membres de les xarxes de camp i consumidores de drogues.

2.2.3 Bases de dades

La base de dades d'informants en recull les característiques definitòries i és el resultat de les indagacions i contactes realitzats pels membres dels equips de camp per construir les pròpies xarxes (el nucli de l'Observatori). Els membres dels equips de camp, sovint, formen part d'alguna de les xarxes o hi estaven relacionats prèviament amb alguns dels membres. És a dir, el sistema de xarxes

s'activa freqüentment a partir d'amics i coneguts dels membres de l'equip de camp.

La base inclou les característiques sociodemogràfiques dels membres de les xarxes, el tipus i qualitat de la informació que poden aportar i sobre quins temes; també, el grau d'accessibilitat i de col·laboració. De les 132 persones que integraven les xarxes l'any 2003 hem passat a 192 l'any 2004, i a 256 el 2005 seguint amb la tasca que vàrem iniciar el 2002 de dimensionar-les a les necessitats de l'Observatori.

Com a resultat del treball realitzat l'any 2005 s'han elaborat, emprant l'aplicació informàtica que n'unifica els criteris i en permet la classificació temàtica, 1.187 fitxes amb informació de camp (1.274 l'any 2002, 1.077, l'any 2003 i 1088 l'any 2004). La informació obtinguda aquest any prové de 197 informants diferents (182 el 2004): 143 de les xarxes (suposa que el 56% ha estat entrevistat; l'any 2004 la proporció va ser del 68%, l'any 2003 del 85% i l'any 2001 del 71%), 32 són informants clau (34 l'any 2004) i els 22 restants són col·laboradors de l'Observatori (18 el 2004, 14 el 2003 i el 2002, 11 l'any 2001)¹.

De la xarxa de camp cal destacar que gairebé el 50% són consumidors de drogues i que una mica més de la quarta part està directament relacionada amb els ambients que ens interessen ("món de la nit"), bé com a professionals o formant-ne part com a usuaris, i que poden aportar una informació valuosa que no s'obté d'altres fonts indirectes. La major part dels 32 informants clau són

¹ Hem augmentat el nombre d'informants que han estat sondejats però hem baixat en el percentatge ja que aquest any la grandària de la xarxa havia augmentat, degut sobretot a la incorporació de nous col·laboradors. L'any vinent intentarem arribar a tots els membres de les xarxes.

professionals de la intervenció des de diferents camps o experts en temes relacionats amb els joves o les drogues; la resta, una minoria, són professionals del “món de la nit” i del lleure.

Hem realitzat una anàlisi qualitativa de contingut de tota la informació recollida: informants de les xarxes de camp i informants clau. Aquesta informació ha estat considerada a dos nivells relacionats: conjunt de la informació i segons categories analítiques.

2.2.4 Una observació important sobre l'informe de resultats

En l'informe hem considerat conjuntament, quan els temes ho permeten, la informació obtinguda dels informants de les xarxes de camp i clau i els resultats de les enquestes i d'altres aplicacions. Ho hem fet en tots els casos indicant-ne l'origen de la informació per a evitar confusions. Això és així perquè la informació de camp i la de les restants aplicacions no és directament equiparable.

D'una banda, els informants de les xarxes de camp aporten, sobre tot, a més d'informació personal, informació de terceres persones a les que coneixen en diversos graus (major o menor coneixement directe i estret) i sobre diversos temes (coneixement variable i no homogeni). Aquesta circumstància introdueix alguns biaixos i imprecisions, malgrat els esforços realitzats per a controlar-los durant la recollida de la informació (esforços que s'intensifiquen cada any). Els probables biaixos poden ser: accentuació de certes característiques; atenuació de les diferències existents dins d'una mateixa xarxa per part dels entrevistats aportant-ne una imatge més homogènia; generalització a partir de casos particulars; imprecisió temporal dels esdeveniments descrits encara què dins d'uns límits (“últims mesos”) i altres possibles (tots ells poden incrementar-se

quant més gran sigui el nombre de persones sobre les que els informants aporten informació). Destaquem aquestes qüestions per tal que la informació que aporten aquestes fonts sigui interpretada adequadament i no per a restar-li valor (la informació és molt valuosa).

Les enquestes, en canvi, recullen informació directa de cada un dels enquestats i, pràcticament en la seva totalitat, referida al dia d'enquesta (en les aplicades en discoteques i "afters"), o a la darrera sortida prèvia a l'aplicació (itineraris). En aquests casos, el biaix més probable és el d'ocultació o falsejament en una minoria de les preguntes. La nostra valoració, donades les característiques dels qüestionaris utilitzats i el desenvolupament dels processos d'enquesta, és que les respostes obtingudes són fiables i vàlides.

D'altra banda, les poblacions diana del treball de camp (xarxes) i de l'enquesta són diferents. Als informants de les xarxes de camp i clau se'ls demana, particularment, informació sobre la subpoblació de joves consumidors de drogues i sobre aspectes conflictius (refereixen, de nou, a una subpoblació).

La població diana de l'enquesta en discoteques i "afters" són els joves que hi van (una subpoblació dels joves) i inclou, coherentment, consumidors i no consumidors de drogues i no contempla els esmentats aspectes conflictius (sols alguns comportaments de risc).

La fitxa d'itineraris s'aplica solament als membres de les xarxes que consumeixen drogues.

En tot cas, encara que amb cautela, pot considerar-se que la informació de camp (xarxes) refereix aproximadament a la mateixa població diana que la de la submostra de consumidors de drogues

de l'enquesta en discoteques i a la de la fitxa d'itineraris. En cada una de les tres poblacions mantenim contacte amb submostres composades per persones que surten de festa i consumeixen drogues (eixos de l'anàlisi) amb freqüències i intensitats diferents.

Com es pot veure, l'anàlisi conjunta, integrada, de tota aquesta informació en cada un dels temes considerats en aquest informe (i com va succeir en els anteriors) planteja serioses dificultats; dificultats que hem intentat controlar respecte anys anteriors reduint les aplicacions i poblacions diana, ja que no permeten l'agregació directa dels resultats de les enquestes. En positiu, aquestes dificultats informen sobre la complexitat del fenomen i sobre com aquesta complexitat és afrontada i recollida vetllant per la no simplificació ni l'esbiaixament: diferents aplicacions i diversitat de poblacions diana. Després dels set anys de l'Observatori corroborarem que aquesta estratègia, tot i la seva complexitat, és adequada.

Així, en els diferents capítols d'aquest informe hem tingut en compte les regularitats, els aspectes comuns, i les singularitats constatades sintetitzant-ne la informació i agregant aquesta quan era factible sense diferenciar-ne les fonts (xarxes i d'altres aplicacions) i, majoritàriament, fent-ho de forma separada en aquells casos en què és necessari donada l'especificitat de la informació o de les poblacions diana. Pel que fa a les enquestes comentem només el que destaca reduint la inclusió de percentatges i el comentari descriptiu, detallat, de les dades.

Certament, la integració plena de les diferents fonts, aplicacions i informacions sí que es porta a terme (regularitats, singularitats i generalitzacions) en el capítol de conclusions.

Aquesta complexitat metodològica respecte les dades ve donada per la heterogeneïtat dels joves, de les activitats que fan i dels consums que porten a terme. En aquest informe de resultats ho traduïm referint-nos a dos grans conjunts o perfils de joves: un, el més estès, que surten amb una assiduïtat variable, però no tots els caps de setmana, amb itineraris semblants a la mitjana dels joves, que consumeixen alcohol, una part també cannabis i ocasionalment fan consums d'altres drogues; un segon grup, menys nombrós, que surten assíduament, que allarguen les sortides i que consumeixen les drogues esmentades si cap amb més quantitat així com estimulants, i estan més propers a les difusions de les novetats experimentant amb altres substàncies. Entre aquests dos grups hi ha una gran variabilitat, i les situacions a les que pot donar lloc no poden ser aprofundides en aquest informe de resultats, el lector, però, trobarà suficients arguments per a la seva comprensió.

3 CARACTERÍSTIQUES SOCIODEMOGRÀFIQUES

Les característiques sociodemogràfiques predominants dels **enquestats en discoteques** són les següents²:

Predominen els homes (són majoria, com l'any anterior). Predomina la franja d'edat dels joves entre 20 i 24 anys. La mitjana d'edat és de 22,3 anys (la dels homes és de 22.7 anys i la de les dones de 21.5 anys (les diferències d'edat són estadísticament significatives). Quasi la meitat treballa (les tres quartes parts si es té en compte els que a més estudien) una quarta part estudia, més del 40% té estudis secundaris i una proporció similar té estudis superiors³. La major part viu amb la seva família, a casa dels pares, i la majoria paga les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis (treball). Es tracta de proporcions similars a les de l'enquesta del 2004.

La mostra d'itineraris està composta per 113 persones, de les quals una mica més de la meitat (56%) són homes i la resta són dones (44%). La majoria té més de 25 anys, mentre que un 36% té entre 20-24 anys i només un 14% tenen menys de 20 anys. La mitjana d'edat és de 24,6 anys.

² Al llarg de l'informe quan és pertinent afegim comentaris sobre les similituds i diferències que s'observen entre els resultats d'aquest any en relació als obtinguts l'any 2004.

³ En l'enquesta a Discoteques, la proporció d'homes i dones per estudis és la següent: Dones amb estudis secundaris o inferiors: 45%; Dones amb estudis universitaris: 55%; Homes amb estudis secundaris o inferiors: 65%; homes amb estudis universitaris: 35%.

4 ESTILS

4.1 Estils i grups (xarxes)

Al llarg d'aquests anys hem constatat l'existència a grans trets de dos grans grups de joves respecte les sortides de festa i el consum de drogues, delimitats segons la intensitat d'aquestes activitats, i als quals ens hem referit anteriorment. A més de precisar-los, des dels inicis de l'Observatori ens vam proposar construir una tipologia d'estils juvenils que permetés altres tipus d'agrupacions per distingir els comportaments estudiats, tot i sabent que era força complex, ja que molts joves fa temps que renuncien a encasellar-se, i tendeixen a definir-se més pel que rebutgen que per criteris d'identitat suficientment diferenciadors; també sabíem de l'heterogeneïtat i diversitat dintre d'un mateix estil i de la tendència a la mescla per part de molts joves.

Malgrat aquest esforç classificador les categories establertes (fonamentades amb les que ells empren), tot i ser amples i heterogènies, es veuen sotmeses pels propis joves a la reconstrucció, per la ràpida difusió de modes i trets diferenciadors d'uns estils a altres, i per la mescla. L'afany per desmarcar-se de la normalitat i per diferenciar-se no són un problema per a relacionar-se amb joves d'altres estils (fins i tot dintre un mateix grup d'amics) ja que les diferències són sobretot de caire estètic, no d'estil de vida o ideologia. A més, la majoria de joves solen definir-se com a "normals".

No hi ha relació entre les categories classificatòries utilitzades, els comportaments d'oci i els consums de drogues concrets, per la qual cosa creiem que no podem deixar d'observar els estils (els joves en

parlen), però no té sentit d'oferir als lectors les categories i els trets diferenciadors entre elles, ja que no fan presents aspectes que milloren la comprensió dels fenòmens estudiats. Això sense negar que oferirem, quan sigui pertinent, aquelles troballes o elements nous que permetin conèixer millor a un determinat estil de joves si aquest influeix o produeix innovacions en la resta de joves.

En aquests anys hem anat contrastant la fondària de dos elements diferenciadors importants en els comportaments dels joves: el sexe i l'edat. Junt amb ells, i més influents que els estils, hi ha dos trets que tenen a veure amb els comportaments i el consum de drogues: el grup d'iguals i l'estil de vida. A més hem observat alguns trets i tendències que ajuden a establir grups (molt heterogenis) amb una certa similitud en les estètiques, músiques preferides, contexts de sortida i d'altres elements identificadors. Tenen a veure amb variables socials, culturals i estètiques que s'interrelacionen i van variant en el temps així com en la influència que tenen en el conjunt dels joves. Sense ànim de voler copsar-los tots en aquests anys si que ens hem detingut en alguns d'ells per a valorar-ne la influència en la resta: treballadors del món de la nit, alternatius, "tecno", joves de barri i immigrants.

Els grups que solen sortir més assíduament i estan més posats en l'oci nocturn i en la festa, així com els estils de vida centrats en aquestes activitats, incideixen en un increment de les sortides i dels consums. En aquest sentit, cal fer esment als treballadors del món de la nit i de la moda, ja que segueixen influint considerablement en innovar i difondre noves pautes en l'oci juvenil i en els nous consums de drogues.

En els darrers anys s'aprecia què estètiques considerades i etiquetades com "alternatives", en ésser difoses també per les grans

cadenes de roba, s'estan banalitzant, popularitzant i estenent a molts joves i no tenen tampoc un paper innovador ni difusor de nous comportaments, com ha pogut passar en altres temps.

Els joves “tecno” ja no són aquell grup més minoritari i influent en el món de la nit i de la moda dels principis de l'Observatori, i la seva empremta per marcar tendències en la música i en certs consums de drogues i formes de sortir s'ha apaivagat, tot i seguir influint-hi.

Els joves que viuen en els barris més mancats d'infraestructures segueixen estan més presents als carrers i espais públics, sobretot els adolescents. Valoren més el treball que els estudis (com a inversió de futur) i alguns fins i tot solen acceptar treballs que no els hi garanteixen continuïtat ni promoció laboral, però sí diners per gastar en les sortides de festa i en altres consums. Allarguen l'estada a casa dels seus pares i gestionen una part important dels seus ingressos, per la qual cosa fins que s'independitzen, solen emprar part del sou per a sortir de festa. No conformen un estil únic però abans constituïen el gruix del que s'anomenava com a “maquineros”, trets que van anar suavitzant o perdent en els darrers tres anys, per evitar els controls als que eren sotmesos.

Els joves de barri en situacions d'exclusió o amb dificultats socials solen viure en les zones més mancades d'infraestructures; alguns d'ells socialitzats principalment al carrer, tot i que acompanyats a algun programa social (entre educatiu i de control). Els seus comportaments respecte els objectius de l'Observatori no són diferents dels d'altres joves en millor posició social.

Els darrers anys hem assistit a l'augment constant del nombre de joves de fora. Des de l'Observatori hem estat cada cop més atents a aquest fet, entre altres raons perquè volíem valorar si introdueixen

innovacions en les pràctiques d'oci i en els consums dels joves d'aquí i perquè alguns immigrants han generat una especial preocupació en diferents institucions i en els mitjans de comunicació. Malgrat la diversitat existent que desborda els límits de l'Observatori, hem cregut convenient fer algun tipus d'agrupació en funció dels objectius i temes en estudi, sabedors que no esgotem altres possibilitats tipològiques. Així, amb aquest ànim, en l'anàlisi que hem fet⁴ diferenciem entre els joves europeus i els joves immigrants extracomunitaris⁵. Tant els uns com els altres, i aquesta és la consideració important (molt més que la seva procedència), s'incorporen a les pautes d'oci i consums de drogues d'aquí i no solen introduir ni aportar innovacions, ans al contrari.

Hem constatat l'increment constant de joves europeus que venen a fer intercanvis universitaris (Erasmus). Tot i que el motiu principal és el programa de mobilitat d'estudiants, gran part d'ells, a més, venen atrets per la millor accessibilitat de les drogues il·legals, de l'alcohol i del tabac, i, per l'oferta d'oci, així com per el més baix preu de tot plegat. Solen relacionar-se freqüentment amb xarxes de joves d'aquí, principalment d'estudiants.

Ha augmentat el nombre de joves europeus que fan de Catalunya (Barcelona i costa especialment) el lloc de vacances⁶ o de celebracions especials (comiats de solters, aniversaris, etc.), motivats pel tipus d'oci i d'accés a les drogues. Els vols barats han

⁴ Aquest any al deixar d'aplicar l'enquesta en centres docents hem augmentat en les xarxes el nombre de joves de fora així com en les observacions dels col·laboradors.

⁵ Som sabedors dels límits d'aquesta classificació i de la seva senzillesa, que no entra a considerar diferències relatives al lloc de procedència, classe social, edat, temps que porten aquí, etc. Tampoc volem contribuir a engrandir l'estigma de l'immigrant, per la qual cosa creiem que és suficient per l'objectiu de la investigació.

⁶ El mateix succeeix respecte joves de la resta d'Espanya. Es dona una mena de "drogo-turisme".

contribuït al fenomen. Tots s'integren amb facilitat a l'oferta d'oci existent, i són cada cop més visibles en els espais de festa i consum de drogues. Una part d'ells relacionats amb estètiques "alternatives" ("travellers") són més presents als espais públics, especialment a l'estiu.

També augmenta la presència d'adolescents i joves immigrants extracomunitaris, a pobles i ciutats, no tant sols perquè cada cop són més, sinó perquè quan tenen regularitzada legalment la seva situació com a immigrants surten més i es fan més visibles, principalment als espais públics.

No sempre estan integrats en les activitats d'oci dels joves autòctons tot i que molts intenten integrar-s'hi i van establint nexes mitjançant el treball i l'escola, principalment, i mitjançant les relacions grupals i de parella. També n'hi ha que viuen gairebé al marge dels joves d'aquí, alguns solen relacionar-se separats per lloc de procedència i per sexe.

Segueix existint rebuig social cap a ells i en molts locals els hi posen entrebancs per accedir-hi. Quan poden i els hi permeten freqüenten discoteques i altres locals i ambients. Els procedents de Llatinoamèrica disposen de més oportunitats per anar a discoteques i altres locals, sobretot on es balla salsa i ritmes que els hi són habituals, ja que en els darrers anys han crescut els bars i pubs llatinoamericans. Alguns d'aquests locals tenen majoria d'aquests joves, tant si són de propietaris d'aquí com si no.

Els mitjans de comunicació social han associat als joves llatinoamericans amb bandes llatines violentes. El fenomen ha estat magnificat més enllà de la seva dimensió real.

Els adolescents i joves immigrants en situacions de dificultats socials i d'exclusió també tenen consums semblants als dels autòctons. Els que estan en pitjor situació són els nouvinguts, ja que solen estar molt mancats de recursos i amb poques possibilitats de trobar feines integradores.

4.2 Estils musicals i estètics (enquestes)

Les dificultats per a classificar els estils musicals i estètics s'incrementen amb les enquestes: recullen “etiquetes” força imprecises. De fet, a més, els estils categoritzats⁷ no estableixen diferències significatives quan es relacionen amb la resta de variables considerades en les enquestes.

Els enquestats en les **discoteques** destaquen la preferència per l'**estil musical** “tecno” (quasi la meitat de la mostra), seguit de lluny pel “radical dur”, per “tots”, per “altres” (inclou flamenc, salsa, jazz, clàssica, etc.) i per “pop”. La resta d'estils musicals són minoritaris però informen de la variabilitat existent. A l'igual que els dos anys anteriors, es manté la gran davallada de preferències per l'estil “màquina” respecte els anys 2001 i 2002.

Pel que fa als **estils estètics** destaquen en primer lloc les preferències pels anomenats “normal-informal” i “modern-tecno” (considerats conjuntament agraden a més de la meitat de la mostra), seguits a molta distància pel “radical-dur”. Aquesta consideració com a estils majoritaris o predominants no vol dir que no hi hagi molta diversitat dins d'ells, que hi és, sinó que les categories simplifiquen

⁷ Són preguntes obertes en les quals manifesten les seves preferències musicals i estètiques així com les que més rebutgen. Nosaltres les agrupem per a que puguin ser treballades analíticament.

els (sub)estils existents. A més, una part rellevant (16%) afirma no preferir cap estil o preferir-los tots: pot expressar, en part, una evasiva a fixar “etiquetes”.

Aquest aspecte varia sensiblement, i s’aclareix, quan es considera en negatiu; és a dir, quan els enquestats refereixen els estils que els agraden menys (pot entendre’s: que rebutgen): més de la tercera part dels enquestats esmenta l’estil “skin”. I el segon estil que agrada menys és el “radical-dur”, com ja s’observava els anys anteriors. La proporció d’enquestats que no mostra rebuig per cap estil o els rebutgen tots i la de no resposta decreix considerablement.

En general no s’observen variacions importants respecte l’any 2004 i anteriors.

5 OCI I TEMPS LLIURE

5.1 Espais, temps i activitats (xarxes)

En els set anys de l'Observatori hem descrit amb profusió les grans diferències entre el que fan els adolescents i joves segons els espais utilitzats (formals - informals), però sobretot quan varien segons els ritmes temporals: durant la setmana - cap de setmana; dia - nit; vacances - resta de l'any. Aquests contrastos quant a activitats s'estan intensificant i consolidant pel que observem des del primer informe, tot i que també són presents en altres grups d'edat.

La tendència d'aquests anys és que **durant la setmana** la intensitat i la durada de les activitats són menors (excepte a l'estiu i vacances); una minoria surt després de sopar, i si ho fa és una activitat molt ocasional; els consums de drogues, excepte tabac i cannabis són gairebé inexistents, i el d'alcohol (en el cas de donar-se) es limita a alguna cervesa.

Es fan més activitats d'oci en l'àmbit domèstic i els que surten ho fan a espais públics al aire lliure, bars, espais institucionals (centres i associacions lúdiques i esportives), essent més minoritaris altres llocs.

Els dijous s'acosten més als ritmes i activitats dels caps de setmana, especialment per als universitaris, que tot i ser la gran majoria no són els únics que surten. Els dos darrers anys s'observa un increment de les festes (especialment a pisos d'estudiants⁸) i

⁸ També als campus i als voltants de les universitats durant la tarda i primeres hores de la

sortides dels dijous, augmenten les promocions i ofertes per atraure més clients als locals, ja que comparativament amb el cap de setmana el seu nombre és més reduït. Enguany aquest fet s'està estenent també al **dimecres** (universitaris, joves europeus), tot i que amb menys intensitat.

El cap de setmana, és el temps d'oci més important i s'intensifica a l'estiu. A les vacances augmenten les sortides i celebracions també durant els dies de la setmana (Nadal, Setmana Santa i esdeveniments especials com les festes majors). A partir d'ara descriurem aquests temps de festa i oci diferents als de durant la setmana, tenint en compte que, ni tots els joves i adolescents surten cada cap de setmana, ni molt menys tots els dies d'aquest període de temps. Des dels inicis de l'Observatori s'aprecia un augment dels que surten, de la freqüència en que ho fan i de la durada de les sortides, així com de la varietat de llocs on van.

Per a poder establir les activitats i guanyar en comprensió ho farem situant-les en els diferents espais: públics, locals d'oci i altres llocs.

Espais públics

Definits en els informes anteriors com els espais de trobada a l'aire lliure dels adolescents, sobretot a l'estiu. S'aprecia l'augment del nombre d'usuaris de totes les edats, especialment per a relacionar-se, alguns per a beure alguna cervesa i fumar porros, també per a fer música, i els menys per a patinar o ballar.

Des de fa molts anys, sobretot als barris, s'han vist joves reunits a les places per xerrar i fumar porros, menys per a beure. Els darrers anys ha augmentat el consum d'alcohol als espais públics. Alguns

nit.

ajuntaments han fet edictes per evitar-ho. Tant parlar-ne ha esdevingut una característica juvenil, i els joves d'aquí i els que venen com a turistes, ho practiquen cada cop més.

Des de l'inici de l'Observatori s'ha observat l'existència de discrets controls policials, no tant per a evitar el consum de drogues, sinó pels sorolls i concentracions que generen queixes veïnals. Els controls palesen la pressió i competència per accedir a aquests espais limitats i la proliferació en ells de joves i immigrants, especialment els diumenges. En alguns llocs és notòria la major presència d'immigrants (joves i també d'altres edats) que es reuneixen per a menjar, fer música, relacionar-se, jugar i beure.

Locals d'oci

L'oferta privada d'espais d'oci per a joves durant els set anys ha estat molt dinàmica, diversificada i flexible, amb una tendència al creixement. En general, els llocs acostumen a ésser polivalents, és a dir, no es limiten a un ambient únic i a un determinat tipus de públic, s'adapten amb facilitat a les fluctuacions de les modes respecte al temps de festa i a les activitats dels joves. Els que no canvien tenen més possibilitats de fracassar i haver de tancar.

Darrerament s'aprecia un increment de la publicitat i promocions que duen a terme els locals així com de les formes de fer-ho: radio, premsa, cartells, internet, invitacions, etc. Aquestes promocions il·lustren la gran competència entre ells i l'esforç per aconseguir clients. Augmenten les promocions que pretenen atraure públic femení; la programació de concerts, música en directe i espectacles i, en general, les sortides i consums dels joves. S'aprecia un significatiu augment de l'edat en que els joves comencen a reduir les sortides, passant de les anteriors referències als 25 anys a les

actuals dels 28-30 anys. També augmenten les noies que surten més, fins més tard i consumeixen més.

S'observa, en general en els locals amb música, una reducció de la música electrònica i un retorn al "pop" castellà a la música més comercial i agafa força la "paxanga" i les músiques llatines. Ressorgeixen les emissores de ràdio que promocionen els grans èxits, que havien baixat en favor de la música electrònica.

Els llocs tenen diferents funcions segons determinats moments claus de l'itinerari de sortida: llocs de trobada (pubs i bars), de continuar la "marxa" (pubs i discoteques) i on acabar-la ("afters").

També es poden diferenciar per les edats dels joves i per les franges horàries en que són freqüentats, de manera que un mateix local pot canviar de públic, de música i d'ambient, i fins i tot de decoració, segons l'horari. En general són heterogenis pel que fa als estils de joves que hi accedeixen, tot i que acostuma a existir restriccions en l'accés per a alguns joves segons la seva imatge externa i que alguns locals concentrin o prefereixin majoritàriament un estil concret⁹.

Algunes zones de discoteques i pubs, i especialment els "afters", sofreixen canvis d'ubicació, que oscil·la de zones disperses a l'intent de concentració espacial i va dels centres de les ciutats a les perifèries. En depèn de les modes, de l'estructura de l'oferta i també de la pressió policial i administrativa (segons l'acompliment de les normatives específiques) i dels conflictes i queixes veïnals. Les

⁹ Aquesta afirmació no contradiu la discussió ja avançada sobre la dificultat de definir amb claredat estils estètics. Els estils es poden identificar "fàcilment" però aquesta identificació (superficial, si es vol) no té utilitat analítica encara que sí la té pràctica en aquest context.

diferències són més grans a l'àrea metropolitana de Barcelona, per la grandària i la diversitat.

Els divendres el més freqüent és sortir a bars i pubs musicals de determinades zones d'ambient dels pobles i ciutats, alguns també a discoteques. Aquest any s'aprecia un increment de les sortides i festes, sobretot dels sopars a bars i cases particulars.

La nit del dissabte és quan surten més joves, quan la festa es perllonga més (de vegades fins el matí del diumenge o més tard), quan els desplaçaments són més llargs i on es concentren els principals consums de substàncies legals i il·legals. És també quan restaurants, bars, pubs, i sobretot discoteques, macrodiscoteques, i "afters", reben major afluència de gent. Aquest model ha sofert un lleu increment sostingut al llarg dels set anys en el nombre de gent i en la intensitat de les sortides.

Malgrat bars i pubs són el principal lloc de trobada per l'inici de les sortides i anar després a més llocs, els adolescents solen trobar-se més en espais públics, especialment a l'estiu.

Es percep un increment de la gent que es reuneix per sopar com inici de la sortida, no solament a bars i restaurants, també a pisos o a segones residències (quan no hi són els pares).

L'augment dels preus dels locals i especialment de les begudes ha generat en els tres darrers anys que augmenti el nombre de gent que beu abans d'entrar-hi.

Discoteques

Al llarg d'aquests set anys s'han convertit en l'eix central i articulador de la festa en els itineraris de la majoria de joves: són els llocs que congreguen més gent i durant més temps de la nit. Els primers anys motivat sobretot per l'impacte de la música "tecno" i "màquina" que reviscolen clubs i macrodiscoteques d'arreu, amb el predomini de joves de barri i "moderns"; després estenent-se a tots els estils juvenils i musicals.

En els dos darrers anys comença a apreciar-se una aturada de la centralitat del fenomen de les discoteques, i tot i que no hi ha una davallada important sí que se n'aprecia l'estancament: sales que tanquen, reducció de les grans pistes de ball, reducció del nombre de sessions, augment de les ofertes i de la captació de noies.

En general es mantenen els trets descrits en anys anteriors:

Varietat respecte als llocs d'ubicació (centre, afores, zones industrials). Heterogeneïtat de joves (edats, estils), d'ambients i de músiques diferenciades en una mateixa discoteca.

Controls i selecció de clients a l'entrada (sobretot a les més petites) tendeixen a excloure els joves percebuts com a potencialment conflictius, produint canvis en les seves estètiques cap a formes més "modernes"¹⁰.

Augment de la utilització dels espais propers a la discoteca (aparcaments, etc.) com a llocs de reunió, festa, consum i venda de

¹⁰ El públic de les discoteques és més heterogeni que el de finals dels 90, i hi ha més presència dels de més de 25 anys. Per això s'ha anat restringint l'entrada als clients amb estètica "maquinera" més nombrosos anteriorment. D'aquí també els canvis cap a músiques més comercials.

drogues legals (alcohol) i il·legals, especialment quan fa bon temps. Això, intensifica els consums, ja que es beu o es prenen en més poc temps per evitar els controls.

Controls, especialment als espais propers a les discoteques, a l'entrada, i dintre de les sales, per evitar la venda de drogues, així com els conflictes i aldarulls que continuen essent minoritaris i gairebé tots sense conseqüències greus. Es donen més en zones de costa.

Es manté la disminució dels conflictes amb el personal de seguretat de les sales, ja que han suavitzat les seves intervencions, sense perdre en eficàcia. Més empresaris estan preocupats per oferir seguretat als clients i assumeixen la formació en reducció de riscos del seu personal.

Segueix el canvi d'ambients i músiques i s'incrementen les innovacions i es difonen amb rapidesa (el model de les d'Eivissa marca pautes). Augmenten les zones de sofà, els espais sense llum (més privats) i les zones més tranquil·les ("chill out"). Algunes discoteques han creat àrees d'accés més restringit (sales "Vip"), per invitació o pagant més a l'entrada. A l'estiu augmenten les sales a l'aire lliure (carpes). Creix el pes de la música comercial ("paxanga"), així com del "pop" i flamenc, i disminueix la electrònica ("màquina" i "tecno"). Algunes s'especialitzen (o fan sessions) amb ritmes sud-americans, que estan en fase de creixement.

Augmenten els espectacles de tot tipus per atreure gent (cantants que triomfen; assidus de programes "tele – porqueria", "strip-tease", "go-gos", etc.). S'estén vestir als cambrers (especialment cambreres) de manera "sexy", i que participin d'espectacles fins i tot

representant “jocs sexuals”. Es reproduïxen comportaments i simbologies dels programes televisius de “glamour”.

Augmenten les sessions de divendres, tot i que la nit més important és la del dissabte. Creix la dels dijous i comença a apreciar-se en alguns llocs sessions pels dimecres.

Augmenten les promocions (sobretot de begudes alcohòliques), els regals (roba, consumicions, entrades gratuïtes), així com els concursos, festes i espectacles temàtics, amb l'objectiu d'atraure a una clientela que gaudeix cada cop més d'una oferta creixent i diversificada d'espais d'oci. Les noies són l'objectiu preferent de les ofertes, ja que es considera que garanteixen l'arribada de més nois, els quals disposen i gasten més diners. Moltes de les ofertes també pretenen omplir de públic les sales abans de l'hora en què la gent es desplaça a les discoteques (cap a la 1 de la nit).

Més interès dels adolescents per aquests espais, per entrar als quals solen arreglar-se, especialment les noies¹¹ per a semblar més grans. També l'accés a les discoteques es un indicador de l'entrada en la joventut i en els rituals de seducció. Disminueixen les sessions dirigides als menors de 18 anys, ja que no poden servir-los-hi alcohol, i han fracassat els intents per diferenciar-los (polseres de colors, segells, etc.). A més algunes discoteques han estat sancionades.

L'augment de la població immigrant està generant l'aparició de petites discoteques amb contingut “ètnic” (ambient, música) i més proporció de joves que en certs casos tenen més difícil l'accés a

¹¹ Les adolescents prefereixen sortir amb nois de dos o tres anys més d'edat.

d'altres llocs, especialment pels controls i l'exclusió discriminatòria a l'entrada.

Creixen les referències a més consum d'alcohol (té a veure amb els canvis musicals), porros i cocaïna.

“Afters”

En els informes anteriors hem descrit la difusió dels “afters” a Catalunya: de les grans ciutats a la costa i comarques; de l'ambient més “tecno” a l'heterogeneïtat de joves. Hem constatat que són un lloc d'allargament i d'intensificació de la festa, de la mobilitat i dels consums de drogues. Predomina el consum d'alcohol i estimulants, tot i que també es troben altres drogues de síntesi i altres més minoritàries, per la qual cosa són espais de difusió de nous consums.

Són cada cop llocs més heterogenis, a cavall entre els pubs, les discoteques i les “raves”, ja que solament es requereix un espai per ballar i un adequat equip de música. Mancats de permisos per a l'activitat i molts amb menys mesures de seguretat en comparació a discoteques i pubs. Al centre de les ciutats solen ser més petits i alguns funcionen a porta tancada, per la qual cosa seleccionen bastant els clients, que truquen per telèfon per accedir-hi o hi van a una hora determinada, a vegades seguint una ruta preestablerta.

Es constata la consolidació i difusió d'aquests espais especialment al voltant de discoteques o zones de pubs, a comarques però sobretot a les grans ciutats. S'aprecia un augment del nombre de locals i de públic ja que s'han popularitzat, sobretot quan els horaris de tancament d'altres locals són estrictes. Quan en un lloc se'n tanquen se'n obren altres en el mateix lloc o en zones que permeten fer itineraris preestablerts.

La major part del públic continua essent el més noctàmbul i associat amb el món de la nit, però augmenta el nombre d'usuaris (alguns adolescents) que de manera més esporàdica freqüenten aquests espais al final de la nit. Hi ha una proporció més alta de joves que han consumit drogues, i un predomini d'homes.

Augmenta la promoció, directa i individualitzada a la sortida de les discoteques (invitacions, carnets VIPS, "flyers"). Solen tenir preus més alts, tant per entrar com per les consumicions.

Tot i que ha augmentat la pressió i control policial cap aquest tipus de locals, no ha disminuït l'interès i atracció que generen. Fins i tot hi ha una minoria de joves que surten quan obren aquests tipus de locals.

En algunes zones estan rebent joves que abans solien freqüentar més les "raves" i que ara per diferents raons van als "afters".

Alguns empresaris han col·laborat en actuacions preventives i de reducció dels riscos, oferint informació als clients sobre els efectes de drogues minoritàries i formant als treballadors per aquestes intervencions.

Alguns locals estant fent reformes pensant en una possible nova legislació que reguli el seu funcionament i per a millorar la qualitat i la distinció del local. Pretenen, junt a altres mesures, evitar els tancaments que regularment es solen fer.

Algunes de les accions de millora i l'interès i exigència dels clients, junt amb la popularització, estan contribuint a millorar la imatge d'aquests tipus de locals. Malgrat tot, les consideracions i alertes

dels anys anteriors continuen vigents, per la qual cosa els “afters” segueixen essent un espai a seguir el proper any, per les innovacions i característiques esmentades i aquest any, com l'anterior, especialment per l'augment dels més joves en aquests locals.

Bars i pubs

Al llarg d'aquests anys hem anat definint-los com espais cada cop més polivalents. Hi ha una forta competència per captar clients (promocions, invitacions) i constants canvis de decoració. També hem vist com zones de concentració d'aquests locals han decaïgut en benefici d'altres, a la mateixa ciutat. Tot plegat origina força competència i canvis, fins i tot motivats per elements externs, com el de la venda de begudes al carrer i a petits establiments fora dels horaris comercials. Així, en relació a aquest fenomen, alguns per a fer-hi front han incorporat també la venda de llaunes, altres les ofertes (dos per un) o les invitacions.

Juguen un paper important com a lloc on trobar-se els joves al principi de les sortides. Alguns per passar-hi tota la nit, especialment per als que no van a discoteques. La música és un element bàsic i alguns l'ofereixen en directe.

S'aprecia un increment de consums de cannabis i estimulants cada cop de manera més oberta, tot i l'existència de controls per a limitar-ho.

Als pobles, els bars de les piscines a l'estiu són força freqüentats per joves i adolescents especialment a la nit.

Els darrers anys augmenten els bars i pubs musicals d'immigrants¹² a zones d'oci de nit (més a Barcelona i ciutats més grans, però en general arreu), sobretot els de llatinoamericans, amb músiques i begudes típiques d'allà

En els darrers temps alguns bars, pubs i terrasses s'han adaptat a la moda "chill-out" i tenen zones de sofàs. També s'aprecia que zones amb bars i pubs que estan perdent clients o estan degradades fan canvis d'ambient per atraure clients "moderns".

A l'estiu els bars a les platges estan sofrint canvis i adaptacions essent cada cop més polivalents i adaptats al canvi de clientela del dia i de la nit.

"Carpes"

Al llarg d'aquests anys hem recollit l'aparició i creixement de les carpes. Segueixen difonent-se a tot el territori però especialment a les localitats costaneres. Com en la resta d'espais lúdics, tot i la diversitat quant al disseny i funcionalitat, el model dominant està a cavall entre el que és una discoteca i un pub musical, però a l'aire lliure. També molts "xiringuitos" de la platja a la nit són arranjats amb aquesta finalitat.

El públic és heterogeni i nombrós, i a més de ballar i escoltar música, s'ofereixen tot tipus d'espectacles i celebracions.

"Raves"

Les referències a les "raves" com a espais de festa alternatius en fase de difusió es van recollir als informes anteriors, des de 1999. Els anys 2001 i 2002 van ésser de difusió i popularització fins al punt

¹² Diferents als irlandesos o altres tipus que també poden estar en difusió.

de denominar “rave” a festes què els primers “alternatius” no considerarien com a tals, i al 2003 es comença a apreciar un estancament, pels controls i perquè ja no eren esdeveniments de novetat.

Amb el seguiment específic que hem fet d'aquest tipus de festa, des de 2001 mantenim una classificació¹³ que ens permet emfasitzar els trets diferenciadors:

Les **familiars**, sense afany de lucre, amb accés lliure, no gaire més de 100 persones i molt relacionades amb l'ambient alternatiu. Les de dimensions **mitjanes**, organitzades per grups de joves de col·lectius alternatius¹⁴, “travellers” i fins i tot propietaris de petits pubs o bars. Grandària de centenars de persones i ocasionalment, milers. I les **massificades**, organitzades per empresaris del món de l'oci nocturn, amb orientació comercial i poc diferenciades d'esdeveniments com són els festivals.

La popularització va implicar força canvis tant en la orientació primerenca, més alternativa i sense controls (en molts casos ja perduda), com en el tipus de “raves”, promotors, llocs, organització, aflluència, ambients, difusió. Des dels tres darrers anys, joves molt posats en la festa i en altres temps aliens a les “raves”, les utilitzen com un complement a les discoteques, als “afters” i a altres espais quan aquests tanquen. Contràriament alguns dels freqüentadors de les “raves” les estan substituint per altres tipus de locals (“afters”, festes a cases “okupes”).

13 Vegeu els informes: Díaz, Pallarés, Barruti, 2001; 2002; 2003.

14 Alguns d'aquests col·lectius ara solen “punxar” o organitzar festes a discoteques.

Les “familiars” i les de dimensions “mitjanes” són les que mantenen més “l’esperit original”, de proximitat, comunitari i contracultural (“alternatiu”) i agraden més als joves que cerquen una alternativa no regulada d’oci.

Les d’aquests tipus han sofert els darrers anys un increment de control policial, han proliferat escorcolls i desallotjaments, denúncies, confiscació dels equips de só i multes. Tot això ha incidit en que es facin en llocs més ocults, que les convocatòries siguin més restringides, i que alguns organitzadors desisteixin de fer-ho, per la qual cosa actualment es percep un estancament o davallada quant al nombre de “raves” i assistents. També en que les de dimensions “mitjanes” disminueixin en favor de les més petites (familiars). Malgrat tot, s’han celebrat “raves” d’algun miler de persones i de dos dies o més de durada, a zones industrials i al camp, i segueixen augmentant les que s’organitzen com alternatives a prop de grans festivals i altres esdeveniments massius. En tot cas el que es vèid pel territori en general (davallada) canvia a l’àrea metropolitana de Barcelona on s’organitzen més “raves” però de grandària més reduïda que anys endarrera i amb gent més jove, en locals industrials o a l’aire lliure quan fa bon temps.

Són espais d’intensificació dels consums i de difusió de novetats, similars als “afters” i festivals. Alcohol, porros i estimulants (més presència “d’speed”) son majoritaris, però hi ha més referències d’altres substàncies de síntesi, al·lucinògens i drogues més minoritàries que a altres llocs de festa¹⁵.

Per diferents raons caldrà mantenir-les com un àmbit preferent d’observació per l’any vinent: pels desplaçaments ja que la majoria

15 Però semblants a “afters” i festivals.

es du a terme a llocs cada cop més amagats de difícil accés i sense mitjans públics de transport; per la intensitat dels consums, l'aparició d'innovacions quant a les drogues i patrons de consum, i perquè malgrat les pressions no sembla esgotat el fenomen.

Altres llocs

Festivals i concerts

Els tres darrers anys ja vam observar la proliferació dels grans festivals no només a Catalunya, sinó a tot l'Estat i arreu d'Europa. Enguany han augmentat i continuen tenint un gran èxit i molts dels membres de les xarxes hi han assistit, atrets per la programació i l'ambient. Per alguns suposen una manera de passar les vacances, per això acullen molts joves estrangers i de la resta de l'Estat. També més joves d'aquí es desplacen als de fora.

Solen gaudir de mesures de seguretat i es freqüent la presència de dispositius d'informació i prevenció, i assistencials (els darrers anys han millorat considerablement).

Darrerament observem que hi ha un gran nombre de concerts i petits festivals de música, sobretot a l'estiu, a festes de pobles i barris. A qualsevol indret s'organitzen festivals i concerts concorreguts per joves d'estils diversos, alguns amb el patrocini d'institucions públiques. Tots solen tenir públics molt heterogenis, malgrat estiguin especialitzats en un estil musical. També augmenten els organitzats per col·lectius artístics o culturals, per associacions de joves, i per empresaris del món de la nit.

També augmenten els concerts i festivals alternatius més reduïts, celebrats al camp i a la muntanya.

S'aprecia la presència de joves europeus en festivals i concerts de tot tipus, especialment als més grans, coneguts i concorreguts. Solen tenir més recursos econòmics que els joves d'aquí i són un grup diana per als venedors de drogues, ja que els hi ofereixen pitjor qualitat i a més alt preu, donada la seva capacitat adquisitiva i la diferència de preus dels seus llocs d'origen.

En tots es produeix una intensificació dels consums i dels desplaçaments. Els més relacionats amb les noves tendències musicals són llocs de difusió de nous consums, on són més accessibles les drogues més minoritàries. Aquest any s'aprecia un augment del consum d'alcohol (alguns festivals són promocions de la indústria) i de les borratxeres. Malgrat els tipus de consum existents no sol haver-hi massa problemes per intoxicació de drogues il·legals, tot i que en ixes circumstàncies solen estar més adulterades (en els més grans).

El cotxe

Davant la manca d'espais privats per part dels joves, el cotxe segueix sent un espai polifuncional: privat i íntim on es pot escoltar música, parlar amb els amics, estar amb la parella, descansar una estona, consumir drogues. En alguns llocs pot servir (si té un equip de música potent) per a continuar la festa, ballant i escoltant música.

Espais privats

Des de l'any 2001 s'observa un augment de les festes i consums en l'àmbit privat (cases particulars) en qualsevol època de l'any. Aquest any segueix la tendència i s'incrementa, especialment els sopars i les festes d'aniversari. Són llocs polifuncionals, on menjar, jugar, veure televisió i vídeos, parlar amb els amics i consumir alcohol, haixix i a vegades cocaïna són les activitats més freqüents.

Les cases i els apartaments familiars a la costa o a la muntanya, els habitatges, quan els pares no hi són; els pisos d'estudiants i les cases dels amics, són assenyalats com uns espais més d'oci de cap de setmana i vacances. Sobretot abans de sortir o al tornar de festa com si fossin "afters". Sembla una estratègia a l'augment de preus dels locals.

Durant els set anys de l'Observatori es mantenen les referències a locals llogats per grups d'amics, especialment a pobles i comarques, que els utilitzen majoritàriament el cap de setmana per reunir-se, veure la televisió, escoltar les músiques preferides, jugar amb videojocs, mantenir relacions sexuals, consumir alcohol i d'altres drogues o simplement passar la nit amb els amics o la parella. Són una alternativa per mantenir una certa independència de la casa dels pares, i també són utilitzats qualsevol dia de la setmana.

"Cases okupades"

Des de principis de l'Observatori hem estat atents a les activitats de les cases "okupades". En els darrers anys el paper de les "festes" ha estat un punt de discussió important pel col·lectiu, i no sembla que hagi una resposta definitiva sobre com tenen que respondre a aquestes inquietuds festives, que per alguns van més enllà de les activitats socials i culturals.

En els tres darrers anys es configuren com un punt important de referència en els itineraris de sortida de determinats grups de joves, i cada cop més atreuen gent que simpatitza amb els joves d'estil "alternatiu", i també d'altres més indefinits. Concerts de música molt diversa, cinema, "raves" i festes, i altres activitats reivindicatives que posen en contacte força joves de dins i fora de Catalunya.

Algunes funcionen com a “afters” i cal pagar entrada i sortejar porters. Altres organitzen “raves” a naus industrials on no hi resideixen. Són novetats que generen interrogants sobre el paper que han de jugar en l'àmbit de la festa, ja que per algunes cases la festa és un dels recursos de subsistència més important.

La seva influència es centra bastant en el grup “d'alternatiu”, tot i que a les seves festes hi van joves de tots els tipus, i ara per ara els seus comportaments, en els temes que tractem, no són tant diferents dels d'altres col·lectius juvenils. És el seu caire independent i alternatiu en les activitats el que més els defineix.

5.1.1 Festes del cicle vital i anual i variacions estacionals

Festes del cicle vital i anual

En els darrers anys hem viscut un increment constant de la celebració de festes molt diverses relacionades amb el cicle vital i anual: aniversaris d'amics i parelles, de locals i botigues, acomiadaments de solters/eres, casaments, i festes assenyalades. Aquest any augmenten les celebracions d'aniversaris, i altres afers (finalització de cursos i cursets, exàmens, etc.). Tothom té alguna cosa que celebrar i augmenten les situacions particulars o grupals per a fer-ho. Creixen les festes d'aniversari al complir els 30 o els 40 anys.

Són dates que propicien sortides “extres” en les quals augmenten els consums, es proven substàncies noves o no tant usuals. Es celebren a llocs privats i a restaurants, discoteques, pubs i “afters”, principalment. Moltes de les celebracions acaben a discoteques. Alguns organitzen petites “raves”. La finalitat és la “festa inoblidable” que perdurarà en la memòria de tots els celebrants, i malgrat la

repetició hom i busca l'imprevist i la sorpresa: en la convocatòria, en els regals, el lloc, etc.

Les empreses i agències especialitzades en organitzar aquests esdeveniments també atreuen a joves europeus que venen a celebrar-ho aquí, aprofitant els vols barats i l'oferta dels locals.

Les celebracions anuals més importants són les festes de Cap d'Any i Sant Joan, seguides dels Carnavals i Setmana Santa. Però també van agafant embranzida la castanyada, fires, i altres festes locals. Durant aquestes festes augmenta l'afluència de joves (per a alguns, especialment adolescents i dones, són dies més "permissius"), les sortides fins a més tard, els itineraris més llargs, els consums de drogues legals i il·legals (consums extraordinaris, invitacions, iniciació en drogues noves).

També són freqüents les festes del cicle anual escolar, especialment en l'àmbit universitari, sobretot les que es realitzen en determinades èpoques del curs amb diferents motius (finals de curs, viatges d'estudis, "pas de l'equador").

Els viatges d'estudis de final del cicle de l'ESO són un moment propici per a iniciar-se al consum de drogues legals i il·legals, o per a intensificar-ne el consum. L'avançament d'aquests comportaments, més propis dels "batxillers" en altres temps, genera conflictivitat en alguns instituts, i estan prenent mesures per a minimitzar aquest tipus de sortides així com els sopars de curs.

L'estiu

Com dèiem als informes anteriors i seguim constatant, l'estiu és l'època de l'any que presenta més diferències respecte als espais, temps i activitats d'oci dels joves. Les vacances porten a llocs nous,

es surt més i se sol consumir més alcohol i altres drogues, fins i tot alguns segueixen itineraris que afavoreixen l'augment del consum (festivals, zones de discoteques). També és una època propiciatòria per a experimentar amb substàncies noves.

Segueix incrementant-se l'oferta de llocs específics d'estiu, alguns transformats per l'ocasió (carpes, terrasses, "xiringuitos"). La qual cosa fa augmentar els desplaçaments que acostumen a ser més llargs i en vehicles privats (predomina el cotxe) donada la manca de transports públics adequats.

Les festes majors als pobles són un gran atractiu per a amplis sectors dels joves de les localitats i de les contrades que acostumen a organitzar itineraris per anar a les diverses festes. Augmenten les activitats alternatives o específiques per a joves (concerts, "raves", disco-mòbil, "sound system - "Djs"), especialment en les festes majors i en la recuperació de festes tradicionals que impliquen activitats separades dels adults.

A les festes majors de ciutats i barris també estan augmentant els actes i l'afluència de gent (de dins i fora). A Barcelona, l'augment de públic, sobretot a places i platges durant els darrers estius, en festes concretes (Sant Joan, festes de barri) i en dies normals, tot i que s'acompanya de consum i venda (ambulant) de begudes alcohòliques i consum d'altres drogues, no han generat els conflictes del 2003, ja que hi havia més pressió i control policial, i es coneixia d'antuvi. A Barcelona l'increment de control és més palès així com la major afluència de gent i activitats. El ressò als mitjans de comunicació social d'alguns conflictes a festes de barris molt populars, ha generat que aquests fets es relacionin amb el fenomen anomenat "incivisme".

A Barcelona en algunes de les celebracions s'ha millorat el transport públic (obertura del metro tota la nit), prèviament publicitat atractivament i ha estat acceptat positivament per la gent. No s'ha fet una valoració pública de la influència en la mobilitat i accidents d'aquestes mesures.

A moltes de les festes i celebracions de les ciutats en els dos darrers anys hi ha més presència d'immigrants.

Augmenta el nombre de joves que van de vacances dintre i fora de Catalunya. Alguns segueixen rutes marcades per festivals. Eivissa segueix sent un referent per als més introduïts en la festa, també juga aquest paper tota la costa i pels alternatius les festes del País Basc. Creix el nombre de joves que surten algun cap de setmana de vacances a ciutats com París, Madrid, Londres i Amsterdam, afavorit entre altres coses pels vols barats.

5.2 Oci i discoteques o “afters” (enquestes)

La majoria dels enquestats en les discoteques i “afters” hi va de 4 a 8 cops al mes (una quarta part hi va 2-3 vegades al mes). La mitjana és de 4.6 vegades al mes (les dades són molt semblants a les obtingudes l'any 2004 i els anteriors).

No s'observen diferències estadísticament significatives entre homes i dones, però sí per edats (la freqüència mensual d'assistència disminueix a mesura que s'incrementa l'edat), per activitat principal de l'enquestat (els que “treballen” o “estudien i treballen” tendeixen a sortir més), segons amb qui viu l'enquestat (els que viuen amb parella surten menys i els que viuen sols o amb amics són els que surten més).

Els que surten més de 8 vegades (8% de la mostra), 2/3 són homes, entre 20 i 24 anys, treballen (o a més a més estudien) i viuen amb la família d'origen. Els seus consums de tabac, alcohol i drogues il·legals són superiors a la mitjana de la mostra.

Valoració de les discoteques i 'afters'

Un terç dels enquestats considera que la discoteca o "after" en que ha estat l'enquestat és el millor entre tots els que coneix. Entre les valoracions dels locals destaca "l'ambient" (un terme general i imprecís, però d'ús molt comú) i la 'música'. De manera més minoritària es destaquen positivament les característiques de la clientela (la 'gent', inclou valoracions sobre homes i dones, de les seves qualitats observables i, implícitament, de les expectatives de relacionar-se), o característiques del local (disseny, grandària o decoració). No hi ha canvis respecte les dades dels informes d'anys anteriors.

Altres activitats d'oci

Les enquestes en discoteques recullen també quines altres activitats d'oci realitzen durant els caps de setmana quan no van a discoteques o "afters" (el darrer, previ a l'enquesta) i les activitats durant els dies feiners de la setmana prèvia al dia d'enquesta.

A grans trets no hi ha diferències respecte anys anteriors, tot i que cal destacar l'augment sostingut de l'activitat "usar ordinadors, internet i video-jocs". Destaquen les activitats que es realitzen a casa (especialment, escoltar música i veure la televisió, així com de l'ús d'ordinadors / internet / vídeo-jocs) i totes les que tenen relació amb la sociabilitat amb els parells. Sembla clar que quan predomina el lleure en discoteques disminueix la realització d'altres activitats, del nombre d'aquestes i la seva diversitat. No hi ha gaires diferències entre homes i dones quant a les activitats; però sí per grups d'edat:

la més rellevant és la major presència dels menors de 20 anys en les activitats de sociabilitat als carrers o places.

6 ITINERARIS, MOBILITAT I RELACIONS.

6.1 Visió general (xarxes)

Es mantenen i consoliden sense massa canvis les constants observades els anys anteriors i que apareixen més detallades en el següent apartat en el que es caracteritzen els itineraris d'una sortida d'una part considerable de les xarxes:

Hi ha una gran variabilitat en els itineraris festius segons l'edat, el pressupost, els mitjans de transport, l'època de l'any, dia de la setmana, oferta d'espais i activitats, i lloc de residència, com a variables més significatives.

La tendència general és fer itineraris en un entorn territorial limitat i proper al lloc de residència, tot i que en situacions concretes es poden fer desplaçaments més llargs (una festa, l'actuació d'un discjockey famós, una data determinada, ...). Malgrat això, durant les vacances, l'estiu, i en una minoria els itineraris poden ser més diversificats i perllongats i els desplaçaments poden fer-se a llocs més allunyats.

Els adolescents solen trobar-se més en espais públics a primeres hores de la tarda, fan els itineraris més curts i tornen abans a casa.

Les dones acostumen a marxar abans dels escenaris d'oci que els homes. És prou freqüent que aquests continuïn els itineraris fins més tard ("afters") després de deixar les nívies o amigues a casa. Als pobles, els adolescents comencen a sortir de festa a edats més baixes que a les ciutats, en les sortides de cap de setmana els nois surten abans, i fan tertúlia o miren futbol, mentre prenen les primeres

copos. Els joves dels pobles degut a la manca d'equipaments i espais de festa surten més a altres pobles i ciutats.

Els joves surten i tornen més tard que els adolescents, i van a més llocs en els seus itineraris. Es troben amb el grup d'amics als carrers i places però sobretot a bars i pubs, on alguns comencen a consumir (cervesa i cannabis) i a comprar les drogues per a consumir posteriorment al llarg de la nit. Després segueixen circuits a partir dels diferents models de sortida observats i descrits àmpliament a l'Informe de l'any 1999 i que sintetitzem aquí: els que van preferentment a pubs i bars i amb molt poca freqüència a discoteques; els que van preferentment a discoteques o "afters"; els que combinen trets dels dos models anteriors, i reparteixen els caps de setmana anant a discoteques o a bars i pubs; els que no solen anar ni a discoteques ni a pubs.

Tots surten en grup. La grandària més freqüent dels grups d'amics oscil·la entre 5 i 10 persones, i pot estar influïda pel nombre d'ocupants dels cotxes amb els que surten (1 o 2 cotxes en aquest cas). Els grups dels adolescents acostumen a ésser els més nombrosos (hi ha més ús del transport públic i més desplaçaments caminant).

6.2 Caracterització d'uns itineraris

Com hem vist, la mostra d'itineraris està composta per 113 persones, de les quals una mica més de la meitat (56%) són homes i la resta són dones (44%). La majoria té més de 25 anys, mentre que un 36% té entre 20-24 anys i només un 14% té menys de 20 anys. La mitjana d'edat és de 24,6 anys.

Els membres de la mostra d'itineraris viuen majoritàriament a Barcelona ciutat (34%), seguit dels que viuen en poblacions d'entre 10.000 i 50.000 habitants (23%), i de ciutats grans d'entre 100.000 – 1.000.000 habitants (18%). Un 14% resideix a ciutats petites (de menys de 10.000 habitants).

Predominen els itineraris corresponents al dissabte (55%). Si considerem el cap de setmana com de divendres a diumenge, aquest aplega el 75% dels itineraris. El dijous hi ha un 9% de les sortides, mentre que la resta de dies (dilluns a dimecres) només són al voltant d'un 2%. Com ha passat altres anys, es confirma amb claredat la concentració de les sortides de “marxa” durant el cap de setmana i que aquestes són una minoria durant els dies feiners.

La durada mitjana de les sortides és de 11.5 hores (al voltant de 10 hores les dones i de 12 hores els homes). Més de la meitat dels itineraris superen les 10 hores, mentre que un 44% duren menys de 10 hores. Les durades de més de 20 hores representen el 9%, però cap itinerari supera els dos dies.

La meitat dels desplaçaments en els itineraris tenen lloc en un únic municipi (normalment el de residència) i sense sortir d'ell. Al voltant d'una quarta part dels desplaçaments tenen lloc en dos municipis. Els desplaçaments a tres o més municipis són una minoria (15%). La gran majoria de tots els desplaçaments (89%) tenen lloc en la mateixa comarca o contigües (“a prop”, segons la nostra classificació). El nombre de municipis en els itineraris disminueix a mesura que s'incrementa la grandària del municipi de residència. Així, és molt més freqüent el desplaçament a un altre municipi des d'un poble petit que des d'una ciutat gran.

Al llarg de l'itinerari els enquestats han estat a una mitjana de 5.8 llocs (un 80% entre 4 i 8 llocs). Un 10% de la mostra ha estat a més de 8 llocs. Cal remarcar que no hi ha cap itinerari que es limiti a un sol lloc (el rang va d'un mínim de 2 a un màxim de 10 llocs).

La mitjana de despesa en la sortida és de 42 euros, i és similar en els homes que en les dones. S'observen diferències significatives per edat (la despesa augmenta amb l'edat), i en funció de la mida del municipi de residència (la despesa augmenta als municipis petits) i la durada de l'itinerari (la despesa augmenta a mesura que ho fa la durada en hores).

En els itineraris predomina l'estada a l'habitatge propi o familiar (correspon majoritàriament als inicis i als finals de l'itinerari), seguit de l'estada a pisos d'amics, d'altres llocs (genèrics i dispers), i de l'estada al carrer i altres llocs públics semblants¹⁶ (on es manté a proporcions relativament altes entre les 20 i les 4 hores). Entre les 24 hores i les 4 hores és quan s'observa la màxima afluència a bars musicals, pubs, i entre les 2 i les 6 hores a discoteques, macrodiscoteques i "afters".

Al llarg de l'itinerari la major part ha estat amb amics i amigues, alguns d'aquests casos amb la parella. Només en una minoria de situacions els enquestats han estat sols (un 13% dels casos, especialment entre les 4 i les 10 del matí, i abans de les 20 hores). Predomina l'estada amb grups petits d'amics (fins a 5), tot i que una quarta part dels itineraris s'han fet amb grups de més de 5 amics.

¹⁶ Tot i que ara fa dos anys l'estada al carrer era una opció molt minoritària, el 2004 es va convertir en un lloc amb freqüències elevades, i en aquest 2005 ha disminuït una mica però es manté en tercera posició entre els llocs on la gent s'ha estat.

Les activitats que realitzen són molt diverses, però destaca el parlar, relacionar-se i lligar. Segueixen, en ordre decreixent: ballar, menjar, escoltar música, consumir drogues.

La majoria dels desplaçaments d'un lloc a l'altre es fan en vehicle privat (cotxe, sobretot, i moto) i, dins dels municipis, més d'un 33% hi va caminant. L'ús del transport públic és minoritari i concentrat a Barcelona ciutat.

Perfils i tendències:

S'observen diferents pautes de comportaments i de consums de drogues en funció de l'edat i de la durada del seu itinerari de 'marxa'. En síntesi, es pot dir que:

Molts grups de joves inicien la seva sortida al voltant de les 20 hores, i van a bars o restaurants, o s'estan al carrer. La seva activitat principal és parlar, relacionar-se i menjar. Aquí ja s'observen alguns consums de drogues, més variats conforme n'augmenta l'edat dels joves. A partir de les 24 hores acostumen a anar a pubs o bars musicals, i els més joves van a discoteques. Un altre grup important de joves (de més edat) comença a anar a la discoteca a partir de les 2 hores. En general, s'observa que a mesura que augmenta l'edat hi ha tendència a sortir més tard i a anar als llocs més tard.

Hi ha un nombrós grup de joves que entre les 4 i les 6 hores torna cap a casa. Alguns, però, abans d'anar a casa van a pisos d'amics, amb altres parelles, o bé amb grups de joves, on hi romanen almenys un parell d'hores. Això es dona més entre els majors de 20 anys. Allà mengen, parlen i es relacionen, escolten música i també fan alguns consums de drogues.

Entre els joves que surten amb parella, i que són majors de 20 anys, també hi ha tendència a visitar pisos d'amics, on es troben amb altres parelles, tant abans com després d'haver anat a algun lloc (bar musical, pub o discoteca), però, normalment, entre les 4 i les 6 ja comencen a tornar cap a casa.

En tots els grups d'edat hi ha un grup de joves (predominantment homes) que segueixen de discoteques o "afters" entre les 6 i les 8 hores, i que a partir d'aquestes hores (o fins i tot més tard) poden anar a cases d'amics. Aquests són els que fan més consums i els que major despesa tenen durant la sortida (de fet, els que continuen de 'marxa' a partir de les 8 hores són els que presenten els nivells de despesa més elevats).

Una altra de les tendències detectades és que els més joves consumeixen menor varietat de drogues al llarg de la sortida (bàsicament els seus consums es circumscriuen a cannabis i cocaïna), però a mesura que augmenta l'edat apareixen consums de més tipus de drogues (èxtasi en diferents formes, al·lucinògens sintètics o naturals, amfetamines, ketamina, etc.). A més a més, els joves de més edat (a partir dels 25 anys) fan consums importants al propi domicili, cosa que a penes es dona entre els més joves.

6.3 Mobilitat territorial i itineraris (enquestes)

En les enquestes en discoteques ens hem aproximat als itineraris dels joves el cap de setmana a partir de diferents variables i a altres aspectes relacionats amb la sortida:

Mobilitat territorial

La major part dels enquestats es troba en una població que no és la de residència (gairebé 3 de cada 4), cosa que des de la perspectiva de la mobilitat és prou rellevant. Aquestes dades són similars a les obtingudes l'any 2004. Tot i que hi ha diferències entre els locals segons la ubicació en el territori a Catalunya, es constata que atrauen principalment gent de la pròpia comarca i, secundàriament, de comarques contigües (són una minoria els enquestats que provenen de llocs molt allunyats). El 96% dels que s'han desplaçat a un municipi diferent provenen de pobles relativament propers, i només un petit percentatge (un 3%) provenen de llocs més llunyans (d'altres parts de Catalunya o d'Espanya). En això no hi ha gaires diferències importants respecte les dades ja obtingudes en anys anteriors.

Mitjans de desplaçament

Recollim aquí els diferents mitjans que utilitzen els enquestats per desplaçar-se des del seu domicili, o del lloc del que provenen, fins al local de l'enquesta (arribada) i els que utilitzen per a retornar a casa o dirigir-se a un altre lloc (sortida). Encara que hi ha algunes diferències entre els mitjans d'arribada i sortida, aquestes són mínimes i, per això, els considerem conjuntament.

La major part dels entrevistats, una mica més de 4 de cada 5, es desplaça en vehicles privats: en cotxe, sobretot, o en moto (molt pocs). Una minoria s'hi desplaça caminant (6%, cosa que suposa un fort descens respecte el 12% del 2004) i un 9% s'hi desplaça amb transport públic (aquí es detecta una estabilització després del descens del 15% del 2002 al 10% del 2003 i el 8% del 2004). D'altra banda, la gran majoria dels enquestats pensa marxar de la discoteca en cotxe (en una proporció pràcticament igual als que havien dit que havien vingut en cotxe).

Respecte la conducció de vehicles el 29% conduïa per anar al local d'enquesta, i el mateix percentatge pensa conduir per anar-se'n (són percentatges molt similars als del 2004, és a dir, es manté la proporció després de la davallada detectada l'any anterior). D'acord amb aquestes dades, es pot suposar que la resta dels que han vingut en vehicle privat (gairebé fins un 50% de la mostra) han de ser acompanyants d'aquests conductors. És a dir, la meitat de la mostra es desplaça en vehicles conduïts per companys. Aquesta dada confirma, a més, que se surt en grup. La proporció de joves que van d'acompanyants es manté igual que l'any anterior (un 50%).

Dos de cada tres conductors, aproximadament, són homes. Hi ha més conductors a mesura que augmenta l'edat i també entre els que treballen o estudien i treballen i tenen ingressos propis.

Desplaçaments durant la sessió

En aquest punt analitzem si els enquestats van a altres locals o llocs, diferents del de l'enquesta, durant la sessió de les activitats d'oci; en altres termes, ens acostem a les característiques dels itineraris que segueixen.

La majoria dels enquestats des de la seva sortida de casa fins el lloc de l'enquesta havia estat prèviament en un altre lloc (majorment a un bar musical o pub). És a dir, només una quarta part dels enquestats anava a la discoteca o "after" des de casa seva (una proporció similar a la del 2004).

La majoria dels enquestats (59%) pensava tornar a casa des del local de l'enquesta, mentre que una quarta part pensava anar a un altre lloc. Els restants, una minoria (16%), no ho sabien.

Pel que fa als llocs als que pensen anar abans de tornar a casa, destaquen els que afirmen que aniran a un altra discoteca, macrodiscoteca o “after”, i, secundàriament, a bars o restaurants, a casa d'amics o a bars musicals. En general, les tendències són similars a les d'anys anteriors, i s'observa la progressiva disminució entre els que pensen anar a una altra discoteca (des del 25% del 2002 al 7% actual).

Durada de la sessió

Hem considerat com a durada de la sessió de l'activitat d'oci el període temporal total entre l'hora de sortida del domicili i la (prevista) de tornada (és el resultat de l'agregació dels períodes de sortida i retorn recollits en l'enquesta).

La durada mitjana de les sessions és, en quantitats rodones, de 12 hores (gairebé igual que anys anteriors). La durada més freqüent (més de la meitat de la mostra) és de 5 a 9 hores. Una quarta part de les sortides té una durada d'entre 10 i 20 hores. Les durades que superen les 20 hores o les inferiors a 5 hores són molt minoritàries.

Relacions i grups

Quasi tots els enquestats van a la discoteca o “after” acompanyats d'altres persones (amics). Només una petita minoria que no arriba al 2% hi van sola.

Els que arriben acompanyats hi arriben majoritàriament en grups petits (fins a 5 persones), però aquí hi ha diferències estadísticament significatives per edat (els més joves van amb grups més nombrosos, mentre que els més grans hi van amb grups més petits o sols). Aquests resultats són similars als d'anys anteriors.

Despesa

Entre els enquestats en discoteques la despesa personal mitjana dels dies com els de l'enquesta (quan surten de nit i van a discoteques) és, en quantitats rodones, de 37€ (el 2004 era de 34 €). Si es té en compte que la mitjana de sortides mensuals a discoteques és, en termes rodons, de 5, això suposa una despesa mensual de 188 €. Aquestes despeses són lleugerament superiors a les de l'any 2004 (172€), i suposen un fort increment respecte anys anteriors.

La despesa mitjana és més gran en els homes (44 €) que en les dones (27 €) (les diferències són significatives). Respecte el 2004 ha augmentat la despesa dels homes (de 33 a 44 €) mentre que la de les dones s'ha mantingut estable. Les diferències també són significatives per edats (els majors de 25 anys gairebé dupliquen la despesa mitjana dels menors de 20 anys), i per activitat principal (els que treballen gairebé doblen en despesa als que només estudien), així com per l'origen dels ingressos (els que els tenen propis dupliquen als que depenen totalment o parcialment de la família).

S'observa també una correlació entre la durada de la sortida i la despesa personal, de tal manera que a mesura que augmenta la durada també ho fa la despesa. Aquesta correlació és estadísticament significativa.

7 CONSUMS I DROGUES

7.1 Visió general (xarxes)

7.1.1 Consums

Des del segon informe de l'Observatori hem anat veient com es mantenen i consoliden les característiques i tendències de consum recollides en el primer. Han passat set anys, i hi ha hagut canvis, però s'ha mantingut l'essencial i s'han anat apreciats cada cop amb més nitidesa alguns d'aquells trets definits per primer cop, així com els motius que en poden donar raó: les diferències entre el cap de setmana i els dies feiners, la diversitat de consums, de mescles i de preferències.

En aquest temps, però sobretot els darrers tres anys i aquest més clarament, s'aprecia una tendència a **l'augment del consum de les substàncies més utilitzades**, tant legals com il·legals. Tot i que per a cadascuna de les substàncies aprofundirem en els seus trets específics, hi ha un ventall d'elements comuns a totes elles que poden explicar l'esmentat augment:

L'increment de les activitats relacionades amb la festa i les sortides, en gairebé tots els contextos, ja que la majoria dels consums es dona en aquest marc, però no tots. Així, malgrat que minoritaris, alguns consums s'allunyen de l'escenari festiu; està augmentant el nombre de consumidors diaris de cannabis i d'aquells que en determinades situacions consumeixen a més altres drogues per a treballar.

L'avançament entre els adolescents de l'edat de sortir de festa, l'endarreriment de l'edat de deixar de fer-ho, i el major nombre de

sortides en joves de més edat que sortien poc o ja no ho feien. Major presència de noies consumidores en tots els contextos d'oci i festa.

L'augment de les celebracions en grup de diferents esdeveniments, especialment dels relacionats amb el cicle vital i anual: aniversaris, diferents festes anuals i altres afers que abans no tenien aquesta consideració especial (d'estudis, d'associacions, d'empresa...).

Intensificació dels consums en moments d'oci i temps lliure en el context privat, i en àmbits que no era tant comú el consum (excursions i acampades).

Major accessibilitat a les substàncies, ja que hi ha més oferta i més variada. Algunes substàncies són més barates i s'incrementa l'autocultiu.

L'augment de la permissivitat i "normalització" dels consums més difosos, i de la banalització de determinats comportaments i conseqüències negatives.

En alguns joves la major disponibilitat de temps i diners, així com la carència d'un projecte clar de transició al món adult, per la manca de treball fix o la devaluació de l'estudi, de parella estable, de vivenda i en general de responsabilitats.

L'augment de comportaments consumistes en general. Creença de que tots els estats d'ànim (adversos, "normals", festius, etc.) es poden modificar o aconseguir amb l'ajut de fàrmacs o drogues.

Assimilació del consum de drogues com a marcador dels canvis en la situació de pas de la infantesa a l'adolescència, i d'aquesta a la joventut.

Consolidació creixent en l'imaginari juvenil de que la diversió està relacionada amb el consum de drogues. En aquest sentit és molt significatiu també que els joves accepten que per a seduir necessiten l'ajut, principalment d'alcohol, però alguns també d'altres substàncies (vèncer la por i la timidesa). Per això creix també la invitació a les dones.

Enguany comencen a apreciar-se canvis que permeten parlar d'una inflexió o alteració en el model de consum festiu, grupal i centrat en lligams de sociabilitat, la qual cosa fa pensar que sorgeixen escletxes (consum diari, desvinculat de la festa) en aquest model i que cal estar atents per si en el futur poguessin augmentar les conseqüències negatives actuals, en una minoria.

Dies feiners - cap de setmana

Durant la setmana els consums són limitats, el temps dels joves està ocupat en activitats formals (treball, estudi, esport i altres tipus d'oci). Per a la major part el consum de drogues (especialment les il·legals, no tant el tabac) està vinculat amb la festa. Si arriba a donar-se es fa en unes proporcions i intensitats molt més baixes que durant el cap de setmana i només d'algunes: tabac, cannabis i alcohol. Aquesta és la pauta dominant al llarg d'aquests anys.

Malgrat l'anterior augmenta el nombre de consumidors diaris de cannabis, no solament en el context festiu sinó en el del treball i estudis i en determinades èpoques una minoria fa consums diaris d'altres substàncies a les esmentades, especialment cocaïna.

Sociabilitat i consums

Una pràctica estesa és convidar als amics ja que reforça la identitat grupal i sembla un "ritual de reciprocitat". Una variant és intercanviar

el que els membres del grup porten i en altres casos comprar tots junts per anar consumint segons les circumstàncies. Alguns cops, això produeix pressió del grup per a consumir sense ganes.

De les modalitats d'invitar sobresurten i es mantenen les dirigides a les dones. Algunes a vegades només consumeixen determinades drogues (cocaïna principalment) quan són invitades. Aquest fet és més palès quan es relacionen amb homes implicats en algun grau amb el mercat de drogues il·legals.

A partir dels 30 anys, aproximadament, es produeix una disminució de les sortides en la majoria de casos i una disminució dels consums. És un procés paral·lel a l'augment de les responsabilitats socials. Per a molts, a més, coincideix amb la major estabilitat en les relacions afectives de parella. Les responsabilitats incideixen en la despesa, ja que part dels diners que es dedicaven a sortir de festa s'estalvien o inverteixen pensant en el futur.

Malgrat aquesta tendència general a la disminució de les sortides amb l'edat, per a una minoria de joves no es així, sobretot en els que tenen poques obligacions socials formals i viuen o han tornat a viure amb els pares. Aquest grup aquests dos darrers anys ha fet un salt quantitatiu important i creix considerablement. La seva edat que abans es situava cap als 25 ha passat als voltants dels 30.

Sortir en parella, tot i que en un principi pot contribuir a fixar els consums, quan tots dos són consumidors, generalment a la llarga els redueix. Quan solament consumeix un, és un fre i control per al consum de l'altre. És més freqüent compartir les sortides i les pautes de consum que mantenir una relació estable i duradora amb un fort desequilibri en aquests aspectes. Quan són les dones les que no consumeixen, el més estès, insisteixen perquè ells ho deixin,

sobretot si es tracta de cocaïna. Alguns homes no consumeixen quan surten amb la parella però ho fan quan van amb els amics: fins i tot poden deixar-les a casa i tornar a sortir amb els amics per a consumir.

Quan les parelles es trenquen, solen tornar a sortir amb els grups d'amics. És freqüent que augmentin els consums de drogues, fins i tot que alguns s'inicien al consum.

Per a la majoria dels grups d'amics no és un problema integrar gent que consumeix i gent que no, tot i que els consumidors solen perllongar les sortides i fer-les més freqüents, i es poden alternar les relacions amb altres amics quan es vol sortir de festa i consumir més.

La normalització dels consums

La major part de consumidors que hem contactat veu el seu consum compatible amb el seu estil de vida i normalitzat socialment. Aquests darrers anys hi ha més consumidors que en diferents contexts no s'amaguen per a fer-ho, especialment quan es tracta de porros, però cada cop més amb els estimulants.

Consumir implica accelerar l'arribada de "l'estat d'ànim adequat" per a cada situació i moment de la nit. De la mateixa manera que consumeixen altres mercaderies, les drogues són també funcionals per a aconseguir quelcom, en una societat consumista que els ha socialitzat per a evitar qualsevol aturall per satisfer els desigs, i per a realitzar-los immediatament.

Per això les mescles i els ritmes de consum d'una sessió determinada són fonamentals. Es mescla, en el moment adequat, per aconseguir un determinat estat d'ànim, després cal anar

regulant-lo, amb altres substàncies i mescles: “pujar més”, “baixar”, “evitar la ressaca”, depenent de l'hora i context.

Han interioritzat que controlar l'estat d'ànim és fàcil i què, com tantes coses de la nostra societat, es poden comprar els mitjans per fer-ho (drogues o altres productes de consum). Tenir més diners pot implicar sortir i consumir més, i substàncies més cares (cocaïna, whisky).

Els consums, excepte el tabac i cannabis a diari, formen part d'un “ritual”, tenen un fort significat simbòlic, identitari, i es donen en un context de festa, de seducció i sociabilitat.

A més, una minoria amb idees més subculturals, vinculen les drogues amb continguts més ideològics i les utilitzen per fer recerques d'introspecció (“interiors” i “existencials”).

Aquests darrers tres anys ha augmentat la minoria que ha demanat ajuda o tractament per problemes derivats del consum de drogues (exceptuant opiàcis) i bastants més han patit problemes concrets, especialment físics i econòmics, més en èpoques d'augment del consum.

Els adolescents no tendeixen a considerar emborratxar-se com a problemàtic. A més, tenen molta pressió de grup per a beure alcohol i fumar porros. Hi ha una imatge que tendeix a veure als que no ho fan com a diferents i minusvalorats, ja que es mesclen un ventall d'iconografies i símbols relacionats amb el consum amb altres aspectes de la seva vida: comportaments festius, indumentària, música, etc.

7.1.2 Substàncies

L'alcohol, el tabac i la cannabis continuen essent les substàncies més valorades, consumides i utilitzades en més llocs i situacions. Però la cocaïna redueix distàncies, de manera molt significativa en els darrers tres anys.

Les **mescles** de diferents substàncies són freqüents i formen part del comportament "normalitzat" i majoritari dels joves. També, a vegades, les mescles responen a la necessitat d'experimentació o a la disbauxa.

L'alcohol és la substància més mesclada. La majoria de les vegades és la substància principal. La mescla més difosa és la d'alcohol, tabac i cannabis. La d'alcohol i cocaïna és freqüent per a la majoria de consumidors de cocaïna i en contexts d'intensificació de la festa. Quan s'allarguen les sortides sembla la més funcional. L'speed és força mesclat amb alcohol, tabac i porros. Es fan altres mescles, però són més minoritàries.

Segueix atenuant-se la relació entre els consums de drogues i els estils juvenils, de manera que no es poden fer associacions clares. També és cada cop més difícil relacionar els consums amb determinats llocs de festa, en tot cas les distincions són més d'intensitat que de substàncies concretes.

Tabac

És l'únic consum que està igualat entre homes i dones, fins i tot elles poden ser majoria.

En els més joves continua havent-hi una actitud més negativa, sobretot, quan es compara amb l'alcohol i la cannabis. Com que els

seus efectes psicoactius no són valorats com a positius el consum es veu com una despesa que disminueix el pressupost per a sortir sense proporcionar “sensacions fortes” i, a més, perjudica la salut. Malgrat això, en alguns adolescents l'inici en el consum habitual i diari és cada vegada més aviat, i es produeix no solament en el context de festa sinó també en l'escolar, a partir dels 13-14 anys.

El cap de setmana augmenta el consum dels fumadors habituals. També hi ha joves que només fumen tabac el cap de setmana.

Cada cop són més els àmbits on es restringeixen els espais a on és tolera el consum. Però, en un altre sentit, augmenten les promocions de tabac, als estancs i als escenaris de festa, seguint el model de les promocions d'alcohol i aquest any amb noves marques de tabac ros a baix preu, en el que sembla una clara estratègia per a captar nous consumidors joves.

Augmenta el nombre de consumidors habituals que volen deixar de fumar. Fins i tot s'aprecia una certa pressió de grup que ho afavoreix. Les estratègies són molt variades. Alguns que a la vegada consumeixen cannabis, substitueixen el consum de tabac pel de marihuana o el limiten a les situacions de fumar porros.

Alcohol

Des del primer informe segueix sent la substància més important en els consums dels joves, ocupa un lloc central i és la que més s'utilitza: es combina i s'accepta el consum sense massa diferències en tots els contextos festius.

Es manté la tendència indicada als dos darrers informes de l'augment del consum d'alcohol a tots els llocs i ambients. Està present en totes les activitats de la festa. Molts joves creuen que

desinhibeix però també que dóna seguretat i permet parlar i obrir-se als altres, valorant-ne la pèrdua de la vergonya com ajuda per les relacions de tot tipus amb els altres. Té una significació especial per a afavorir l'aproximació i el joc sexual. Tant homes com dones reconeixen que els desinhibeix i fa que perdin la por per a dirigir-se als altres en contextos que ells entenen que faciliten "lligar". Els nois creuen que les noies quan han begut accepten més el contacte sexual, la qual cosa explica la difusió de les invitacions a beure alcohol que fan a les noies.

Entre setmana el consum d'alcohol és molt minoritari (excepte entre els que surten de festa) i es limita a les begudes de baixa graduació, sobretot cervesa. El cap de setmana l'alcohol està present en tots els itineraris; en totes les edats i estils; en tots els espais d'oci; en tots els esdeveniments especials i a totes hores.

El consum de combinats segueix augmentant, així com el de "sangria" i "calimotxo" (vi negre amb coca cola). A la tarda o primeres hores de la nit del cap de setmana predominen les begudes de baixa graduació i més tard es consumeixen els destil·lats (preferentment combinats).

En general, es combina o barreja l'alcohol amb pràcticament totes les altres drogues. La combinació d'alcohol amb cocaïna és la més valorada.

Els adolescents surten cada cop a edats més baixes i el consum d'alcohol funciona com un indicador del seu grau d'independència (més que el tabac) per la qual cosa comencen a beure abans. Tot i els límits legals per a comprar alcohol, solen aconseguir-lo, fins i tot hi ha locals que els hi ofereixen com a promoció.

S'aprecia un augment d'episodis de consum elevat (borratxeres), fins i tot de comes etílics, els quals són molt més visibles entre els adolescents, no solament per la seva inexperiència i manca de costum, sinó per buscar l'efecte borratxera. Aquest fenomen, tot i que és present en tots els contextos on es beu alcohol, es dona més en festivals, festes assenyalades i aniversaris. També afecta cada cop més a les dones, sobretot les adolescents, en l'intent d'adoptar patrons de consum similars als dels homes. Amb l'edat disminueixen les borratxeres involuntàries.

Sembla com si els adolescents no valoressin prou o en la justa mesura els riscos i problemes de beure grans quantitats d'alcohol en poc temps. L'augment de beure alcohol abans d'anar als locals (on no poden beure o és més car) afavoreix beure més quantitat en poc temps.

Quan en el grup d'amics hi ha diferències en les substàncies consumides, l'alcohol és consumit per tots, i facilita el sentiment de grup, fent que les diferències en els consums siguin menys importants.

Segueixen les pautes d'increment de consum d'alcohol al carrer, esmentades a l'informe 2002, i des d'aleshores intensificades, així com l'actitud positiva dels joves envers el fenomen. En els primers informes dèiem que més que consum d'alcohol al carrer destacava el de "porros", sobretot per part dels joves de barri, que també podien compartir alguna cervesa, però en els tres darrers anys l'augment del consum d'alcohol ha tingut més a veure amb la combinació de diferents factors: alts preus de les begudes als locals d'oci¹⁷; increment de la venda ambulant de llaunes; existència de

17 Aquí no sembla que es verifiqui la hipòtesi que l'augment de preus sigui un element per

llocs de venda a prop de les zones d'oci; dificultats dels menors de 18 anys per a beure als locals; atracció mimètica per l'impacte que han tingut als mitjans de comunicació les múltiples notícies relacionades amb el "botellón"¹⁸.

Els caps de setmana augmenta el consum d'alcohol als espais públics. Exceptuant festes assenyalades (Sant Joan, festes majors) aquests consums es fan en petits grups, els adolescents són els que ho fan amb més freqüència, a places, carrers, parcs i platges, principalment.

També ha augmentat el consum d'alcohol a prop de zones de concentració de locals per a joves (bars, discoteques i pubs) i dels grans centres comercials i lúdics. També a llocs molt diversos fora de les ciutats, on es reuneixen, sobretot a la nit, joves al voltant dels cotxes, amb música, alcohol, neveres i glaçons (també estimulants i altres substàncies).

És cada cop més freqüent veure en els contextos de festa venedors de llaunes (carrers de Barcelona, concerts, festivals) i grups de joves amb neveres, bosses o motxilles amb begudes.

Augmenten les campanyes publicitàries d'alcohol cada cop més sofisticades, amb molt recursos i utilitzant símbols i significants que reproduïxen els estils de vida juvenils. Alguns festivals són promocionats per determinades empreses d'alcohol amb la finalitat de fomentar més la marca que les begudes.

dissuadir del consum, ja que diversifica altres estratègies per a consumir més barat.

18 Abans del 2002 pocs joves verbalitzaven que fessin "botellón", ara és una expressió col·loquial que utilitzen molts d'ells i que gairebé tots coneixen.

L'increment del consum d'alcohol també té a veure amb l'augment d'espais d'oci, la intensificació de situacions de festa; els canvis d'estil musical als locals (difusió de "paxanga" i música més comercial) i el major nombre de joves que surten de festa.

Una minoria molt petita no consumeix alcohol (sobretot dones). Coincideix amb els que surten menys.

Tot i que en parlem a l'apartat de les conseqüències¹⁹ l'augment dels controls d'alcoholèmia ha fet baixar el consum d'alcohol a bars i restaurants quan s'ha de conduir, però són molts els joves que condueixen després de haver begut alcohol.

Cannabis

Ja des de l'informe de 1999 després de l'alcohol i el tabac el consum de cannabis (haixix i marihuana) és el més estès. És el que més ha anat augmentant en els darrers anys, especialment en aquests dos darrers anys.

És, com l'alcohol, una substància polifuncional: present en tots els estils, contextos i situacions. Està molt de moda especialment entre els més joves.

Està baixant la percepció dels riscos que es puguin associar al seu consum. Per damunt de tot augmenta la percepció de que la marihuana és una substància natural, innòcua i terapèutica (sobretot comparada amb el tabac), molts no la consideren "una droga", això, junt amb l'augment d'informació en tots els mitjans i la major tolerància dels adults, incideix no solament en la difusió sinó en la

¹⁹ Veure el 9.3.5., pàgina 126.

normalització dels consums, que cada cop són més oberts i generen menys alarma.

Entre els immigrants joves també és una substància ben acceptada i pot ser un factor important de relació i aproximació als comportaments dels joves autòctons.

Els darrers anys ha baixat l'edat d'inici. En els pobles l'edat d'inici és més baixa que a les ciutats, ja que els adolescents tenen més relació amb joves d'altres edats, per la qual cosa per invitació o per compra els hi és més fàcil accedir-hi. En tots els àmbits la presència de germans i familiars més grans que en fumen és un factor que avança l'inici.

Creix el nombre dels que l'utilitzen a diari. Els darrers anys això era vàlid especialment a partir dels 20 anys, però ara sembla estendre's a edats més baixes, fins i tot entre alguns adolescents. Per a alguns ja no és una droga de festa, lligada a l'excepcional, sinó habitual i més semblant al tabac. Això, produeix un tall en els usuaris i en la finalitat d'ús. Pels que s'estan iniciant el patró dominant és de festa i excepció, però part dels que porten temps consumint passen a un patró de consum quotidià, apreciand-se una disminució del temps que transcorre entre l'inici i el patró de consum diari.

Els consums diaris s'estenen a situacions quotidianes: abans d'anar a treballar, en el treball i al sortir. Aquesta extensió es dona no tant sols en els treballadors del món de la nit sinó en tots els tipus de joves. També s'aprecia un augment dels que consumeixen com una forma d'omplir el temps, per avorriment o per evadir-se de la monotonia diària o de la festa. A més augmenta el nombre dels que ho fan solament abans d'anar a dormir (com a relaxant). I entre els adolescents en el temps d'estudi.

Hi ha consumidors diaris que segueixen pautes de consum semblant als consumidors de tabac: abans d'anar a treballar, després d'esmorzar, i dinar, i més al sortir de treballar. Alguns fumen entre 6 i 10 porros diaris, que augmenten els caps de setmana o en períodes de vacances.

S'amplien les referències al consum en contexts de ball i especialment en discoteques a on no era tant habitual.

El consum continua creixent entre els adolescents. Per ells escenifica i ritualitza el pas de l'adolescència a la joventut. Tot i ser més alt el consum entre els nois, cada vegada creix el percentatge i el nombre de noies que s'inicien. Alguns adolescents gaudeixen exterioritzant el seu consum i es comparen amb els companys, no essent estrany sentir "jo me'ls fumo doblats" com un signe del que comentem.

La difusió entre els adolescents es produeix no solament en els contexts de festa. Augmenta el nombre d'adolescents que fumen porros a prop o dintre dels centres docents (IES): abans d'entrar a classe, als autobusos que els porten als centres, al pati i a la sortida. Quan alguns a les classes manifesten signes d'haver consumit, aquest fet no passa desapercbut per a la resta de companys i a vegades dels professors, la qual cosa pot generar conflictes.

El consum en aquest àmbit també pot afectar a determinades activitats que impliquen sortides (viatges de fi de curs, sopars, etc.), ja que són moments de consum i d'iniciació. Aquest fet pot incidir en la disminució d'aquestes activitats ja que els professors desisteixen de fer-les, o tracten d'evitar alguns dels llocs preferits pels alumnes (Amsterdam, Eivissa).

Aquests comportaments estan produint alarma, tant entre els professors per la interferència que suposa en el funcionament escolar, com entre les associacions de pares i mares (AMPAs). Davant la manca d'una formació específica, actual i realista, s'estan difonent respostes dispars i contradictòries, improvisades segons l'alarma existent, preferentment les de caire repressiu. En alguns IES, fins i tot, pot haver-hi presència de mossos d'esquadra, a vegades de paisà requerits pels directors dels centres. Això pot generar una certa "criminalització" d'aquests comportaments, que per altra banda poden tornar-se més atractius per aquest motiu i no contribueixen a treballar-ho en el context didàctic i curricular de la classe. S'aprecia el requeriment per part dels professors de major formació per abordar aquests comportaments des de la vessant educativa, així com la demanda d'intervencions externes que no els impliquin.

El problema plantejat és complex i no es pot reduir a una qüestió relacionada solament amb el consum de la substància. És un fenomen que implica a la mateixa organització del sistema escolar, i a la manca d'expectatives que en ell tenen alguns joves.

Hi ha alguns adolescents que fumen cannabis habitualment i que ho veuen com a més sa que fumar tabac o prendre altres substàncies. També augmenta el nombre de joves que no comparteixen amb el grup el consum de porros i cadascú fuma el seu.

El nombre de gent que **cultiva** les seves plantes de cannabis continua creixent en qualsevol edat i a qualsevol lloc: ciutats i pobles; cultiu d'interior o d'exterior (algunes plantes són visibles a balcons i horts). En alguns casos els cultius són de pares i fills. L'oferta de la marihuana, més difícil de trobar en el mercat que el

haixix, augmenta en les èpoques de collita (a la tardor) quan és freqüent el consum convidat o compartit.

Les qualitats i procedències són cada vegada més conegudes i la possibilitat de comprar les llavors per internet, a botigues especialitzades, per correu, intercanvi, etc., és un fet difós, i en augment.

Cultivar la pròpia marihuana contribueix a generar lligams de sociabilitat dins del grup d'amics, ja que es un tema de conversa (qualitats, efectes, cura de les plantes, collita...), de relacions (bescanviar llavors, esqueixos...) i quan el cultiu es fa al camp d'apropament a la natura. Alguns quan els hi sobra de la seva collita, ho intercanvien per altres substàncies amb amics i coneguts.

Augmenta el cultiu amb finalitat lucrativa, fet que incideix en l'oferta i l'accessibilitat. També es donen furts de plantes un cop collides o a punt de collir.

Alguns deixen de cultivar com a mesura per a reduir el consum.

La forma de consum habitual i més estesa és la fumada, amb tabac. Altres formes de consum (iogurts de marihuana, pastís de haixix, etc.) estan en procés de difusió, especialment en fires, festes, concerts i festivals però no es detecta que aquest comportament s'eixampli.

S'estabilitza la utilització de la fulla de marihuana com a reclam imprès en molts productes de consum, i aquests cada cop tenen una presentació més acurada.

Els consumidors denoten una baixada de la qualitat del haixix, tot i que el preu està pujant. A més a l'agost és molt difícil trobar-ne²⁰, ja que molts dels venedors habituals estan de vacances.

Èxtasi

L'Observatori, com ja hem dit en la introducció metodològica, va néixer per a conèixer l'abast i les característiques del consum de les drogues de síntesi (èxtasi i anàlogues) tot i que en la fase de disseny i en la implantació, la indagació es va dirigir al conjunt de les substàncies consumides en els contextos de festa i sociabilitat. Per això hem mantingut des dels inicis una mirada preferent al consum d'èxtasi i anàlogues, i principalment perquè sabíem que en el context de ball eren substàncies ben acceptades i que els seus consumidors estaven oberts a la difusió i producció d'innovacions.

Els quatre darrers anys venim insistint en que el consum d'èxtasi està disminuint, ja no està de moda. Enguany la davallada és més clara si cap, sobretot en el nombre de joves que s'estan iniciant. Augmenten els que minoren el consum o el deixen després de temps d'haver-ne consumit. En general, es constata una actitud més positiva per a fer consums més controlats, i no hi ha tantes referències a consums de moltes pastilles en un curt període de temps.

És la substància que continua més associada a les discoteques, "raves", "afters" i festivals, contextos relacionats amb el ball, sobretot els de música electrònica. El consum en altres situacions és poc freqüent.

²⁰ Molts consumidors repeteixen "en agosto no hay costo".

L'oferta continua essent força variable, les pastilles apareixen i desapareixen sense criteris massa coneguts i constantment hi ha noves ofertes amb diferents noms, formes i colors.

Continuen augmentant els joves que volen conèixer la composició de les pastilles i de la presentació en pols i que s'apropen als espais que en els escenaris de consum ofereixen tests. A més, aquestes pràctiques es veuen com a “normals” i tenen cada cop més acceptació.

Es mescla sobretot amb alcohol, i tot i ser minoritari barrejar amb altres substàncies, en alguns cercles i circumstàncies es fa.

La caiguda d'interès per les pastilles es dona en tots els ambients. Per contra, els consumidors valoren molt les càpsules i la presentació d'èxtasi en pols²¹, i creuen que és de millor qualitat que les pastilles, més net i pur, incidint en una millor valoració dels seus efectes. Per la qual cosa el consum en pols no està baixant. Els consumidors cada cop tenen més edat.

Part dels consumidors d'èxtasi, amb el temps, prefereixen i es passen al consum de cocaïna.

2cb o nexus

Des de l'existència de l'Observatori venim observant referències a consum experimental de 2cb, però no hi ha una oferta constant. Les referències de consum continuen essent limitades a cercles minoritaris (“raves” i festivals). No hi ha referències al seu consum en altres ambients de festa, excepte en contexts privats.

²¹ Es segueix denominant la presentació en pols com a MDMA, tot i que també ho són les pastilles.

Cocaïna

Al llarg d'aquests anys seguim observant un constant increment en el nombre d'usuaris, malgrat molts d'ells consumeixen de forma discontinua.

Apareix com l'alcohol, el tabac i la cannabis en qualsevol espai de festa i situació, també cada cop més en àmbits privats. És la substància més apreciada quant als efectes en el context de festa, però el preu continua essent dissuasori per a molts consumidors, sobretot per als més joves i les dones, tot i que aquest any s'aprecia un descens del preu i un augment de la qualitat.

Els dos darrers anys l'increment de consumidors és molt més palès que en els anteriors. Es percep i corrobora mitjançant major nombre d'indicis i d'indicadors, especialment a ciutats petites i pobles. Les tendències dels anys anteriors es confirmen: la cocaïna arriba a tots els contextos i joves, en situacions d'intensificació de la festa i sobretot en dies assenyalats, essent un consum per a la majoria discontinu. S'eixampla el nombre d'experimentadors, i s'amplia també el dels que en fan un ús més repetitiu: s'estén a altres situacions que deixen d'ésser excepcionals (fins i tot per treballar) i per a alguns el consum passa a ésser més regular (gairebé en totes les sortides festives). Resultat: més gent iniciant-se; més consumidors en situacions excepcionals, però més transvasament d'aquests cap als que fan consums més repetitius i més consumidors instrumentals (consums no lligats exclusivament a la diversió).

Amb tot, la gran majoria dels membres de les xarxes que consumeixen cocaïna fa un consum controlat, recreacional i festiu, limitat a alguns caps de setmana o a èpoques en que les sortides i

celebracions són més nombroses (vacances). També destaquen els que només l'han provat o consumeixen en ocasions especials (aniversaris, cap d'any, Sant Joan, etc.). Una minoria que s'eixampla en fa un consum més intensiu i problemàtic que a temporades pot ser diari (estiu, intensificació de la festa, per a treballar). Destaca l'estratègia de disminució de les sortides de festa per intentar disminuir o deixar el consum.

Tot i que determinades característiques dels consumidors es mantenen respecte els anys anteriors, estan apareixent noves tendències. Els consumidors que en prenen amb una certa freqüència solen tenir més de 19 anys, predominen els que en tenen entre 20 i 30 anys. Com que és majoritari mesclar amb combinats d'alcohol, aquesta pràctica comporta una despesa considerable. A més, joves de totes les edats i classes socials s'hi estan aproximant (l'edat d'inici està baixant), fins i tot els de més edat que havien abandonat les sortides festives i ara per diferents raons tornen a sortir. Els dos darrers anys també destaca el consum en les dones. Hi ha molta més oferta i més diversificada: més venedors i llocs on comprar-ne.

Els que més surten i els treballadors del món de la nit són els més propers a la cocaïna i els que la utilitzen amb més freqüència: alguns no solament per sortir de "marxa" sinó també pels desplaçaments i per treballar. Són una minoria però creixen els que la utilitzen per a treballar en altres sectors.

Hi ha un grup de joves que fa un consum molt instrumental de la cocaïna i que en determinats períodes l'augmenten. Presenten un perfil diferent: són més grans, tenen feina i més diners, estan molt relacionats amb el món de la nit, fan consums més intensius, i molts d'ells manifesten haver tingut o tenir problemes amb la cocaïna.

Augmenten els que redueixen o deixen el consum amb ajuda o tractament.

Predomina el consum “ocult” abans d'entrar als locals ja que normalment està controlat a l'interior (lavabos i altres llocs). Contràriament en alguns contextes el consum cada cop és més obert (festivals, “raves”), i aquests dos darrers anys per primer cop hi ha referències de consum obert a terrasses i bars.

Creix el consum a l'àmbit privat (festes a cases particulars), en tot tipus de joves, però especialment en els de més edat. També en reunions de grup per veure televisió (futbol, pel·lícules, carreres de cotxes i motos) o per estar xerrant.

Les dones reben més invitacions, sobretot les que treballen en locals de festa nocturna, ja que en l'imaginari dels homes pot afavorir la seducció i el contacte sexual.

Disminueix la compra en grup ja que sol comportar problemes a l'hora de consumir i fer-ne el repartiment.

La manera de consumir més generalitzada és esnifant, fumar-la amb tabac és més minoritari, tot i que els dos darrers anys creix, sempre combinat amb la modalitat d'esnifar.

El consum de cocaïna es dona especialment a partir de la matinada, quan la majoria dels que la consumeixen ha pres prèviament altres substàncies. La mescla amb alcohol (destil·lats) és la més esmentada i apreciada, ja que permet continuar bevent i perllongar la “marxa” i la festa. També la mescla amb alcohol i porros apareix amb bastants ocasions. Alguns nois amaguen el consum a les seves parelles.

Es constata que el consum de cocaïna acostuma a augmentar el d'alcohol i també el de tabac. Alguns manifesten que si tinguessin diners en consumirien amb més freqüència, sobretot les dones més joves.

En les xarxes d'informants es repeteix el relat de que en cadascuna d'elles sempre es troba a algú que ha intensificat considerablement el consum de cocaïna als ulls de la resta de consumidors.

Quan apareix el consum de cocaïna (o d'speed) en els itineraris de festa desapareixen les referències a àpats i s'allarguen les sortides. Augmenten les referències a gent que utilitza aquests estimulants per empalmar una sortida de festa amb una jornada de treball o viceversa.

Speed

Es mantenen les referències de consum de speed en relació als informes anteriors. Així al 2002 i al 2003 s'apreciava un creixement que es desaccelerà l'any passat i enguany segueix l'estancament. Es troba principalment en els àmbits en que havíem detectat i descrit la seva presència: en contexts festius com "raves" i determinats concerts "alternatius" i festivals. No sembla que estigui en expansió fora d'aquests ambients, en els quals també està penetrant amb força la cocaïna, probable causa de l'estancament. El consum és molt més minoritari que el de cocaïna.

Gran part dels membres de les xarxes no aprecien tant els efectes (en comparació a la cocaïna), però alguns els prefereixen pel tipus d'eufòria i predisposició a la "marxa" (permet estar més hores sense dormir i menjar) tot i reconèixer que la "baixada" és pitjor. A més valoren el preu més assequible que el de la cocaïna.

Al· lucinògens

Des del 2002 estem percebent l'augment i difusió dels consums d'al· lucinògens naturals (sàvia divinorum, ayahuasca, peyote) i molt especialment de bolets, tot i que no sempre són accessibles. Aquest any sembla que tal tendència s'estanca.

El més notable es que s'ha difós el consum fora dels cercles joves vinculats a subcultures psicodèliques, que consumien en contexts més privats i experimentals, generalment amb experiències compartides i amb prou informació sobre els efectes i riscos. Els darrers temps s'han incorporat joves de tot tipus, fins i tot els adolescents s'interessen per aquestes substàncies, en parlen i en demanen informació.

Es dona també en contexts festius, públics i privats (pisos, muntanya, "raves", concerts i festivals). Ja no són estranyes les mescles amb substàncies diverses. Es pot donar també el consum invitat, com a droga "nova" i extraordinària (aniversaris, festes especials).

Es valora que són naturals, la qual cosa porta a minimitzar els riscos i a veure el consum, com en el cas de la cannabis, més net que el consum d'altres substàncies. Això repercuteix en una visió positiva, sobretot en relació a altres drogues i als al· lucinògens de síntesi.

Els que en cultiven solen cultivar també marihuana, i a més de l'interès per saber el que prenen ho fan per un component d'apropament al món natural, compartit amb els que en recullen al bosc. Les dues opcions estan en augment.

Hi ha una gran varietat de bolets i es poden consumir de diferents maneres (frescos, secs, en truites, en infusió). La gent sol adoptar precaucions quan consumeix, especialment quan comença a experimentar (no consumir sol, dosis baixes, llocs tranquils), una minoria però, ho fa sense gaire informació.

Alguns dels al·lucinògens naturals més coneguts es poden comprar a botigues especialitzades i per internet.

Durant els darrers anys, coincidint amb l'augment del al·lucinògens naturals, han baixat les referències al consum de LSD, del qual no hi ha hagut una oferta estable. Aquest any hi ha més referències i més oferta, no tant sols en festivals on sempre hi és present.

Veient l'evolució dels anys anteriors i les previsions que fèiem sobre aquest tipus de consum, cal estar atents a l'evolució del fenomen ja que són consums que encara s'estan difonent, i com ja assenyàvem s'estan estenent més enllà dels cercles de joves que històricament havien estat experimentadors d'aquestes substàncies.

GHB

Al 2001 van aparèixer moltes referències del seu consum essent espectacular la difusió en poc menys d'un any. Al 2002 va tenir forta presència als mitjans de comunicació social fins a finals d'estiu, generant alarma social. Al 2003 la situació semblava indefinida, ho interpretàvem dient que els consumidors havien après a controlar més les dosis, evitant episodis no desitjats, i que la difusió dels efectes negatius havia portat a dissuadir del consum. Finalment l'any passat consideràvem que es reduï a a determinats ambients de nit. Per la qual cosa semblava que baixava l'interès per la substància.

Aquest any la situació sembla més definida i es confirma el descens, malgrat les informacions contradictòries dels mitjans de comunicació envers les intoxicacions. No sembla que estigui de moda fora d'alguns circuits alternatius i en els que viuen la festa molt intensament. Segueix relacionat a contexts de ball. Ja no es tant fàcil comprar-ne i no sempre es troba.

Ketamina

El cas de la ketamina té algunes coincidències amb el de l'aparició i difusió del GHB. La detecció d'aquest nou patró de consum a la fase emergent i el seguiment de la seva evolució ha estat, entre altres, prova i confirmació que l'Observatori és una bona estratègia com a sistema d'alerta ràpida, tot i que el cercle de consumidors, en aquest cas, ha estat i és reduït i fragmentat²².

La ketamina és una substància coneguda que va créixer el nombre de consumidors entre 1999 i 2002 però que des d'aleshores s'ha aturat el nombre dels que l'han provat, molts experimentadors l'han deixat de consumir i sobretot ha disminuït l'interès que havia suscitat i ja no és una novetat. Malgrat tot hi ha un nucli estable de consumidors i aquest any sembla que la davallada del nombre de consumidors dels dos anys anteriors s'atura.

Hi ha una visió bastant negativa dels consumidors, fins i tot en llocs d'intensificació dels consums com en el cas de les "raves", on molts segueixen equiparant als consumidors de ketamina com "els ionquis de la festa". Es pot afirmar que el consum està restringit a cercles de consumidors habituals d'altres drogues, especialment en algunes discoteques d'ambient "tecno" i determinades "raves" "alternatives", i

22 A l'informe de 2001 (Díaz, Pallarés, Barruti, 2001: 113-117) hi ha una anàlisi més àmplia de la ketamina i tipus de consumidors.

en l'àmbit més privat per part dels "psiconautes". També es detecta entre consumidors instrumentals d'estimulants, per a disminuir els efectes d'estímul i poder descansar i dormir. Alguns verbalitzen que "enganxa" molt. No es difícil advertir en els consumidors comportaments compulsius respecte la ketamina i fins i tot alguns estan preferint la via d'administració punxada.

L'oferta de ketamina ja no és tant continuada com en altres anys i no sempre és fàcil trobar-ne, ni molt menys amb la facilitat dels primers anys de difusió (1999 i 2000).

Altres drogues

Hi ha un ventall de substàncies de síntesi a més de les ja referides (2CI, DMT, DOM, i altres) que tenen un ús molt minoritari i experimental. No sempre hi ha possibilitats d'aconseguir-ne, i és en festivals i en "raves" quan més se'n troba. Alguns en compren quan fan viatges a l'estranger (Londres, Amsterdam) o per Internet. La baixa disponibilitat i que siguin nuclis reduïts d'experimentadors fa que aquestes substàncies segueixen com altres anys, se'n parla, s'experimenta, però no s'estan difonent fora de nuclis reduïts. Entre els que en consumeixen solen tenir una bona acceptació.

Es mantenen estancades les informacions a les xarxes de consums d'**opi**. És un fenomen molt minoritari, un consum experimental en el context de consum de drogues naturals al que continuarem prestant atenció per a saber com evoluciona.

El consum d'**heroïna** es manté restringit als cercles de consumidors relacionats amb aquesta droga i entre ells està en recessió. Les referències al consum d'heroïna esnifada són molt escasses, tot i que enguany i l'anterior han augmentat, però es refereixen a una minoria de consumidors d'altres drogues que l'utilitzen per a baixar

els efectes de les estimulants, en alguns ambients “alternatius” i de “raves” i en cercles molt relacionats amb la venda i consum de drogues. Continua mantenint la imatge negativa del drogoaddicte o “ionqui”, sobretot quan s'utilitza intravenosa. Apareixen referències noves a consums d'heroïna fumada, en contextos marginals en contacte amb vells consumidors, però també de joves molt posats en la festa i de circuits “alternatius”, tot sembla molt minoritari.

7.2 Consums segons les enquestes

Aquest apartat recull diversos consums al llarg de la sessió de l'activitat d'oci enquestada en discoteques i “afters”; els consums, per tant, fan referència al dia d'enquesta.

Alimentació i consums de begudes no alcohòliques

La major part (86%) dels enquestats a discoteques i “afters” havia menjat a casa seva abans de sortir, el 39% havia menjat quelcom durant la sessió d'oci i abans de ser enquestat, i una proporció semblant (43%) pensava fer-ho després de l'enquesta i abans d'anar a dormir. Només una minoria no ha menjat res ni pensa fer-ho (al voltant del 4%).

Amb el mateix objectiu (vetllar per evitar riscos associats) es pregunta sobre el consum d'aigua o d'altres begudes no alcohòliques. Més de la meitat dels enquestats havia pres aquestes begudes en el moment d'enquesta. Això implica que al voltant d'un 40% de la mostra no ha consumit aigua ni begudes sense alcohol, la majoria homes.

Aquestes dades són molt similars a les obtingudes l'any 2004 i anteriors.

Tabac

Una majoria àmplia dels enquestats fuma durant la sortida (tres quarts parts). No s'observen diferències significatives entre homes (70%) i dones (73%), ni per altres variables sociodemogràfiques. Respecte els anys anteriors, s'aprecia un increment del percentatge de fumadors.

Cal assenyalar que enguany es torna a una tendència pròpia d'anys anteriors, on el tabac és l'única substància on predominen les consumidores (amb l'excepció del 2003 i 2004, on els consums van ser molt similars entre els dos sexes).

Alcohol

La major part dels enquestats ha consumit alcohol durant la sortida (80%). Aquest increment respecte el 76% del 2004 trenca la tendència estable des de 1999 pel que fa a la proporció de bevedors.

Hi ha més homes (tot i que les diferències no són significatives). Sí que són significatives les diferències per despesa de la sessió (sobretot a partir de 30€ s'incrementa el nombre de bevedors) i quan més tard es fa l'enquesta hi ha més proporció de bevedors d'alcohol.

Cal destacar que la majoria dels enquestats (69%) consumeix begudes alcohòliques de graduació alta els caps de setmana: destil·lats i combinats (i, a més, poden beure cervesa o vi). La resta de bevedors (al voltant del 11% del total d'enquestats) només consumeixen cervesa, preferentment, o vi. Els abstemis, la resta, són 1 de cada 5.

Altres drogues (drogues il·legals)

Poc més de la meitat dels enquestats en discoteques i “afters” havia consumit el dia d'enquesta alguna de les drogues que considerem en aquest apartat (53%), una dada superior a la del 2004 (46%). Aquesta dada confirma la tendència a l'augment observada els darrers anys.

A continuació descrivim segons la proporció de consumidors (de més a menys) els consums de cada droga:

Haixix (38%); marihuana (25%); cocaïna esnifada (15%); cocaïna fumada amb tabac (7%); èxtasi pastilles (6%); speed (3%); èxtasi pols (3%); altres drogues (menys de l'1%). Policonsum: 16%. Cannabis exclusivament: 32%. Policonsum sense incloure la cannabis: 6%.

En relació al 2004 segueix augmentant el haixix (6 punts), es manté la marihuana i s'estanca l'increment de la cocaïna. El consum exclusiu de cannabis gairebé es duplica. Els al·lucinògens naturals que tenien una certa presència al 2004 disminueixen a nivells poc apreciables i baixa considerablement el consum d'speed que passa al nivell d'anys anteriors.

En l'enquesta es poden destacar les següents qüestions:

1. En el cas del haixix, hi ha diferències significatives de consums per sexes (homes 45%, dones 28%), per edats (el grup 20-24 anys és on hi ha més consumidors), segons amb qui viuen (els que viuen amb amics o amb parella són els que més en consumeixen), per origen dels ingressos (predominen entre els que combinen ingressos propis i de la família). També hi ha diferències significatives per

franja horària (a partir de les 04h la proporció de consumidors augmenta considerablement).

2. En el cas de la marihuana, hi ha diferències significatives de consums per activitat principal (entre els que estudien hi ha més percentatge de consumidors, gairebé el doble que entre els que treballen), però no s'observen diferències per cap de les altres variables sociodemogràfiques, ni tampoc per franja horària.

3. En el cas de la cocaïna esnifada, hi ha diferències significatives per sexe (homes 19%, dones 8%), per edat (la proporció de consumidors es duplica a partir dels 25 anys), per activitat principal (hi ha més consumidors entre els que treballen), per origen dels ingressos (n'hi ha més entre els que tenen ingressos propis). També hi ha diferències per franja horària, de tal manera que el percentatge de consumidors és molt superior a partir de les 04h).

4. En el cas de la cocaïna fumada amb tabac, només hi ha diferències significatives en funció de la despesa (es dona sobretot en la gent que gasta més de 60€ per sessió), i per franja horària (la majoria de consumidors ho fa a partir de les 4 hores).

5. No s'observen diferències significatives de cap altra droga en relació a les variables sociodemogràfiques.

Consum de noves drogues i drogues d'inici

En l'enquesta es pregunta als joves si han consumit alguna "droga nova" en els darrers mesos. Aquesta pregunta pretén recollir tant les drogues que s'han introduït en el mercat més recentment com els inicis de consum en drogues concretes. En la pràctica, segons els resultats obtinguts, com ja va succeir els anys anteriors, hem de parlar d'inicis de consum recents en substàncies ja conegudes i

analitzades aquí i no de “noves drogues”. No obstant això, sí que es detecta l'increment d'inicis en drogues de penetració més recent (és un probable indicador de la difusió d'aquestes).

Un 19% dels enquestats ha consumit alguna “droga nova” durant els darrers mesos (l'any anterior era un 13%)²³.

Entre aquestes “noves drogues” per als enquestats destaquen les següents (en ordre decreixent, percentatge sobre el total d'inicis)²⁴:

(74 casos; 14 drogues): MDMA (27%); cocaïna (23%); ketamina (12%); speed (9%); marihuana (6%); haixix (6%). La resta d'inicis són més minoritaris (amfetamines, bolets, èxtasi pastilles, mescalina, “nexus”, “popper”, “tripi”, “cristal”). Respecte el 2004 s'observa un important i sorprenent augment²⁵ d'inicis en MDMA (després d'haver disminuït prèviament respecte el 2003, ara passa del 8% al 27%) i de ketamina (passa d'inicis inferiors al 3% al 12% d'enguany, una proporció similar a la de dos anys abans), així com, més moderadament, de cocaïna (passa del 18% al 23%) i d'speed (passa del 6% al 9%). En canvi, hi ha molts menys inicis en marihuana (passa del 22% al 6%), disminueixen els inicis en èxtasi pastilles (del 8% al 3%) i els bolets també disminueixen força (del 14% al 3%). Cal

²³ El consum de “droga nova” correlaciona significativament amb l'edat (la proporció de consumidors de droga nova és molt superior entre els menors de 25 anys, i encara més entre els menors de 19 anys), i amb l'origen dels ingressos (n'hi ha més entre els que tenen ingressos familiars i personals a la vegada).

²⁴ Només considerem les que es poden identificar amb claredat. Per exemple, hem exclòs referències genèriques a “pastilles”.

²⁵ Cal tenir present que el MDMA i la ketamina, sobretot el MDMA, estan molt lligats als contextos de ball, per això aquests dades no es contradiuen amb el que observem a les xarxes.

apuntar que no s'observen inicis en GHB (desapareix després de la davallada de l'any anterior).

Algunes consideracions d'interès (enquestes en discoteques):

1. Hi ha algunes diferències significatives pel que fa al consum de drogues (en general) en funció de certes característiques sociodemogràfiques dels enquestats. Així, hi ha diferències per sexes de tal manera que en consumeix el 59% dels homes i el 43% de les dones, per grup d'edat (el grup amb més consumidors proporcionalment és el de 25-29 anys, tot i que és seguit a menor distància pels altres que en anys anteriors, i que duplica el percentatge dels majors de 30 anys); en funció de amb qui viu l'enquestat (entre els que viuen amb amics o en parella hi ha més consumidors); i també per la despesa de la sessió de “marxa” (augmenta entre els consumidors). Les diferències més significatives per característiques sociodemogràfiques es detecten sobre tot en el haixix, en la marihuana i en la cocaïna (esnifada i fumada), així com més minoritàriament en l'èxtasi (pastilles).

2. Aquest any no apareixen diferències estadísticament significatives en funció de la durada de la sessió. En canvi, sí que apareixen diferències significatives en funció de la franja horària en la que s'ha passat l'enquesta, de tal manera que els percentatges de consumidors augmenten a mesura que passa la nit. Tanmateix, això sembla ser especialment cert per al haixix i la cocaïna (esnifada i, més especialment, fumada), però no tant per a la resta de drogues (cosa que pot indicar pautes de consum particulars).

3. Existeix una associació estadísticament significativa entre consum de drogues i tabac (el 61% dels que fumen tabac consumeixen alguna droga il·legal, cosa que també fa el 32% dels que no fumen tabac), així com entre consum de drogues i alcohol (el 60% dels que

beuen alcohol consumeixen alguna droga il·legal, cosa que també fa el 26% dels que no beuen alcohol). Les correlacions són especialment significatives en el cas de la cocaïna esnifada i fumada (correlacionen amb el tabac i el alcohol), per al haixix i l'èxtasi pastilles (correlacionen amb el alcohol) i per a la marihuana i l'speed (només correlacionen amb el consum de tabac).

4. Les mitjanes de despesa s'incrementen amb el consum de drogues; més entre els consumidors de haixix, d'èxtasi en pastilles, de cocaïna esnifada i fumada i, en general, policonsumidors (són màximes quan hi ha consum de cocaïna). La mateixa correlació, si bé amb diferències de despesa menys accentuades, s'observa amb l'alcohol; més quan es tracta de destil·lats (màxim de despesa).

5. Els consumidors de cocaïna es poden descriure de la següent manera: tres quarts parts són homes, d'entre 20 i 29 anys, treballen i tenen ingressos personals, però viuen amb la família, tenen una despesa per sessió superior a 30 €, la pràctica totalitat fuma tabac i beu alcohol (quatre de cada cinc combinats). La majoria fuma haixix i marihuana, i una cinquena part pren èxtasi en pastilles. La majoria va a discoteques entre 4 i 8 vegades al mes, però la durada de les seves sortides és de 5-9 hores (un 30% fins a 20 hores), va amb cotxe (un 38% condueixen) (un 19% han patit un accident i un 60% coneixen algú proper que ha patit un accident), hi va amb amics (molts pocs sols).

6. Si es consideren les dades obtingudes des de 1999 s'observen les següents tendències:

La proporció de consumidors de drogues, en general, després de mantenir-se estable durant uns anys, els tres darrers anys tendeix a augmentar.

La proporció de consumidors de haixix, després de mantenir-se estable durant uns anys, augmenta força els dos darrers anys (passa del 23% al 38%). Mentre que la proporció de consumidors de marihuana tendeix a incrementar-se continuadament des de l'any 2000, però el 2005 s'ha estabilitzat.

La proporció de consumidors d'èxtasi decreix des del 2001, tot i que en els darrers tres anys la caiguda sembla haver-se detingut una mica.

La proporció de consumidors de cocaïna presenta una tendència marcadament ascendent, especialment en els darrers anys, tot i que el 2005 sembla haver-se estabilitzat.

8 EFECTES I CONSEQÜÈNCIES

Seguim mantenint les afirmacions que fèiem en els anteriors informes: la majoria dels consumidors utilitzen les drogues per a augmentar els lligams de grup; potenciar les relacions interpersonals; afavorir el ritual grupal i cercar estats d'ànim individuals desitjats segons el context. Aquest any i el passat, però, trobem més consumidors per als quals, amb el temps, el que era viscut com a positiu pot generar-los-hi problemes, i més consums individualitzats, fora del context grupal i a vegades del festiu. Tot i que són una minoria estan creixent.

8.1 Efectes i valoracions positius

En general, totes les drogues són valorades positivament. Consumir drogues és compatible amb les activitats que més valoren els joves en el seu temps d'oci: sentir-se lliures, sortir, relacionar-se, aguantar moltes hores i, també, ballar.

Per als més joves, prendre drogues juga el paper d'indicador dels canvis de l'adolescència, la qual cosa té a veure en la vivència d'una certa independència respecte als pares i de major autonomia i llibertat.

Els possibles riscos que es poden generar a causa del consum no superen les valoracions positives, excepte en algunes dones²⁶ que són les que mantenen postures més prudents i una minoria que

²⁶ No tant les adoles cents.

decideix minorar o deixar el consum, i molts cops les sortides festives.

Tot i que la descripció que fan els consumidors dels efectes positius concrets que diuen experimentar té variacions (es tracta d'apreciacions subjectives), les principals valoracions dels efectes i substàncies són:

L'**alcohol** continua essent el més valorat. És accessible, fàcil de trobar, poc adulterat. Combina bé i es poden fer un gran nombre de mescles amb altres substàncies, sobretot en el context festiu.

La **cannabis** és la més valorada i difosa de les substàncies il·legals, la major part ni tant sols la considera una “droga”. Els consumidors valoren els efectes relacionats amb el grup i per a baixar els efectes estimulants en finalitzar les sessions de consum i de festa i poder dormir. Per a alguns és com un hàbit semblant al de fumar tabac.

La **cocaïna** és considerada encara com una substància “d'èxit i de cert prestigi social”. L'ús de la cocaïna és diferenciador: de status social, d'edat i de prestigi. El que valoren dels efectes és que predisposen a la festa, que “eviten el cansament” la qual cosa permet poder continuar la festa; també que és força compatible amb l'alcohol, i que no deixa “ressaca”.

L'**speed**, per a alguns, es veu com un substitut de la cocaïna quan no es tenen tants diners o quan no hi ha cocaïna. Sembla més apreciat pels més joves per l'estímul més eufòric i perquè combina bé.

L'**èxtasi** continua preferint-se més pels efectes estimulants que pels al·lucinògens en el context de ball com a element de contacte físic,

comunicació, “sensació de flotar” i de “compartir un ritual” amb altres persones properes o molt similars. Es prefereix la presentació en pols.

Els **al·lucinògens**, es valoren per les experiències diferents a altres substàncies, els naturals es veuen com més “nets” que els sintètics i amb efectes de durada més curta i suau.

El **GHB**, les valoracions apareixen en comparació als efectes de les pastilles d'èxtasi. En aquest sentit, es valora que “puja més ràpid”, que els efectes són més “nets”, “vius i eufòrics”, sempre i quan ens referim a dosis baixes. També es valora que és fàcil de combinar i administrar, i que potencia la desinhibició sexual.

Quant als efectes, funcionalitats i valoracions positives de la **ketamina**, cal diferenciar en el context en que es produeix el consum, la qual cosa té a veure amb les dosis. En el festiu, en dosis baixes es valora els efectes semblants a l'èxtasi; la capacitat per a baixar els efectes no desitjables de l'èxtasi (excitació, insomni) i dels estimulants i per a sentir efectes al·lucinògens suaus. Els “psiconautes”, en valoren que es produeix un clar “viatge” al·lucinogen molt millor que amb altres substàncies.

8.2 Efectes i valoracions negatives

Les valoracions són també molt diverses per la subjectivitat que impliquen.

En general, els efectes atribuïts a les adulteracions són força criticats. Sobretot pels que porten més temps consumint (no tant pels que s'estan iniciant).

Un efecte negatiu destacat és no poder dormir després de llargues sessions de sortir i de consumir, sobretot estimulants. Es freqüent prendre mesures per a contrarestar-ho: fumar cannabis, ingerir psicofàrmacs, descansar abans d'anar a casa, menjar, relaxar-se veient la televisió entre d'altres.

De l'**alcohol** les valoracions més negatives són la "ressaca" després d'un fort consum i oblidar-se del que es va fer quan anaven molt beguts. Contràriament, les borratxeres i, de vegades, els comes etílics no semblen preocupar massa i alguns fins i tot ho veuen com a "normal" o associat al fet de beure, especialment els adolescents.

De la **cannabis**, tot i mantenir-se el constant augment del nombre de consumidors habituals, no creixen en la mateixa proporció les referències sobre efectes negatius després d'èpoques de consum elevat. Alguns parlen d'apatia, paranoies, arítmies, baixades de tensió, pèrdues de memòria i disminució de la concentració. Per això alguns es plantegen reduir el consum habitual. Hi ha peticions de tractament que no estan relacionades amb l'intent d'evitar les sancions. També hi ha algunes referències a intoxicacions que requereixen alguna atenció, sobretot en preparats culinaris amb cannabis (pastissos, galetes).

De la **cocaïna** es valora negativament que existeix una tendència a continuar el consum ("cada cop et demana més", "és molt golosa") per a reduir els efectes no desitjats de l'alcohol i de la mateixa cocaïna. En els consumidors més intensius apareixen amb una certa freqüència efectes negatius: dificultats per a dormir i la necessitat de prendre alguna substància més per a apaivagar-ho (fins i tot psicofàrmacs). Així mateix, són freqüents les referències a: taquicàrdies, hipertensió, suors, pupil·les dilatades, ansietat,

agressivitat i des de l'any passat a problemes més greus com a infarts i embòlies. Una minoria dels informants destaquen alteracions greus del comportament, “brots psicòtics” i “deliri”. En aquests casos han recorregut als serveis d'urgències i alguns han demanat tractament.

Pel que fa a l'**èxtasi** es diferencien els efectes més repetitius considerats com a lleus (set, boca seca, pupil·les dilatades, tensió a la mandíbula) d'aquells més esporàdics i preocupants. Entre aquests últims destaquen: pèrdua de memòria, ansietat, inquietud general, apatia, manca de concentració, agressivitat, són referits. Continuen augmenten les consultes demanant informació sobre la qualitat de les “pastilles” i sobre estratègies per minorar els efectes no desitjats (Energy Control, telèfons d'informació sobre drogues).

Els **al·lucinògens**, tot i que el consum és molt ocasional, generen més alerta en els consumidors que no pas altres substàncies, sobretot pel temor de quedar-se en un “viatge” i perquè la vivència de les experiències a vegades és de difícil control, i les reaccions poden arribar a ésser molt variades i imprevisibles.

Quant al **GHB**, han disminuït les referències als efectes negatius, especialment als greus. Els lleus més referenciats són: vòmits, borratxera, mal de panxa, mareig, haver d'anar a dormir. Els greus: estat inconscient, estat amb manifestacions físiques semblant al coma, i es donen en consumidors que desconeixen les dosis o persones que n'han consumit sense saber-ho.

Respecte a la **ketamina** també han disminuït les referències als efectes negatius ja que els consumidors saben dosificar-se millor i han après a reconèixer els efectes. Es temen les “paranoies” i la

pèrdua de la percepció del cos i la dissociació amb la ment²⁷. Continuen disminuint els casos atesos.

8.3 Conseqüències negatives

La majoria dels consumidors sap de problemes i riscos i coneixen la manera de minimitzar-los però a vegades apareixen intoxicacions i altres problemes que resolen sense la necessitat d'acudir a centres especialitzats, millor quan són més experimentats. Si els problemes persisteixen s'alarmen.

Les dones solen tenir major sensibilització cap a aquestes situacions, per això quan els hi ateny directament (fills, parelles, amics) s'hi impliquen abans. Acostumen a ser més conscients dels problemes i demanen abans ajuda.

Es mantenen les apreciacions respecte les conseqüències negatives observades als informes anteriors.

La més referida és el que anomenen “efecte dilluns”, descrita com una baixada relacionada amb els consums en general, però sobretot amb els dels estimulants que, a vegades, es pot allargar durant més dies. Es refereixen a un estat “d’apatia i depressió”, cansament físic; manca de son i malestar físic en general. Consumidors més intensius relaten efectes “angoixants més greus” i “mania persecutòria”, que atribueixen al consum continuat d’estimulants. Una minoria intenta solucionar-ho consumint més estimulants per evitar aquests efectes adversos.

²⁷ Per a alguns, però, és el que es valora, fins i tot “una experiència propera a la mort”, el que anomenen el “punt K”.

Tot i que diferenciem a nivell analític les conseqüències negatives en relació a diferents problemes i àmbits (socials, sanitaris, econòmics, etc.) en la realitat, molts cops, les conseqüències negatives no apareixen separades sinó relacionades entre sí, de manera que una potencia l'aparició de l'altra i viceversa. Hem de dir que sortir i consumir drogues amb una certa freqüència genera conseqüències negatives no només del consum sinó de "la festa", degut al context, activitats, desplaçaments i altres condicionants.

8.3.1 Socials i relacionals

Alguns joves viuen molt vinculats als contextos de festa, la qual cosa anomenen com "estar enganxat a la festa", ja que durant la setmana només pensen en la propera sortida. La forma més freqüent de minorar aquesta situació és deixar de sortir el cap de setmana durant un temps més o menys llarg o, fins i tot, deixar d'interessar-se en l'ambient i en els amics de sortida.

Àmbit familiar

En general ni es parla ni es coneix el consum dels fills. Els pares sospiten problemes a partir de que sorgeixen tensions i conflictes i per canvis d'actitud dels fills que no sempre es relacionen amb el consum d'una substància concreta. En general, els consums dels adolescents són ignorats ja que cada cop són més independents i tenen límits de comportament menys poc clars i delimitats. Alguns professionals parlen de l'augment d'adolescents mancats de contacte i d'afecte per part de pares que tenen vides professionals molt intenses, i de com amb el consum de drogues poden manifestar un crit d'atenció.

Les famílies quan hi ha problemes tenen diferents maneres de reaccionar. Els germans més grans (especialment les dones) solen ser els que generen més confiança per a tractar el tema i els que serveixen de control dels més joves.

La permissivitat varia en funció de la substància consumida, és alta amb l'alcohol i va disminuint en funció de cada substància. Respecte a la cannabis l'alarma existeix, tot i que cada vegada la família és més permissiva amb aquest consum, i hi ha un augment de pares que accepten el consum dels fills i de pares que també consumeixen.

La majoria de pares en assabentar-se dels consums de drogues dels seus fills sol preocupar-se i alarmar-se, més si són adolescents i dones. Alguns saben del consum de cannabis quan apareixen amb multes i del d'altres substàncies si es dona algun problema sanitari (urgències). Descobrir el consum sol comportar discussions, tensions i més control per part dels pares, però també és freqüent, entre les mares principalment, demanar informació per entendre els comportaments i canalitzar-los des del punt de vista assistencial.

Relacions de parella

Les discrepàncies en el consum de la parella solen produir gelosies, depressions i problemes psicològics, depenent del tipus de consum i de les substàncies. Si es trenca la parella pot comportar un augment del consum.

El consum freqüent de **cocaïna o altres estimulants** genera preocupació o alarma en les relacions més properes als consumidors quan algú consumeix més del que es considera com a "normal" i el consum passa a fer-se tots els caps de setmana. Primer comporta problemes dins del grup d'amics, però sobretot en les

parelles, els més lleus relacionats amb baralles i discussions. En un primer moment són una pressió per a reduir o deixar el consum i per a iniciar tractament.

En la parella, quan el consum es dispara (majoritàriament en els homes), després d'aquestes primeres reaccions i pressions, acostuma a haver-hi una pèrdua de confiança si el consum segueix fent-se d'amagat i és descobert. La situació sol empitjorar amb l'aparició de problemes econòmics i per tant augmenta la pressió per endegar tractament. Si no millora pot portar a la ruptura de la parella.

En general, les noies quan veuen els consums de la parella com a problemàtics intenten que ells en siguin conscients i que canviïn. Alguns cops això és materialitza després de les conseqüents tensions en un ultimàtum: o les drogues o elles. Quan elles són també consumidores i ho deixen sol ésser un al·licient per a deixar-ho tots dos.

Alguns professionals creuen que no han aparegut a la llum pública tots els problemes dels consumidors compulsius de cocaïna, especialment els referits a conductes violentes i els accidents.

Grup d'amics

L'augment dels consums i sortides per alguns pot significar la preferència per cercles d'amics que consumeixen i disminuir les relacions amb els que no ho fan. En el cas dels adolescents i els més joves, el consum, en la fase d'inici, funciona com a element integrador en el grup de parells; però si augmenta, pot generar tensions, conflictes i trencaments en el grup.

Sortir en grup propicia el consum de drogues i d'alcohol fins i tot d'aquells que no en solen beure gaire. Els adolescents tenen moltes pressions de grup per a consumir, en els nois el no consum es pot viure com un rebuig del grup i es pot plantejar com una qüestió de masculinitat, i en elles d'ésser més o menys obertes i modernes.

Deixar el consum molts cops passa per deixar el grup d'amics amb els que es surt i es consumeix, canviar-los o trobar parella.

Alguns joves contrauen deutes (principalment per la cocaïna) fet que a mig termini sol comportar complicacions amb els amics i amb els venedors. Això els pot fer reflexionar i induir intents per a reduir o deixar el consum.

Treball i estudis

Hi ha referències d'absentisme laboral el dilluns, a més de a la manca de concentració i al descens del rendiment laboral que en els casos més greus pot implicar pèrdua del treball. Això per a molts joves no és un escull donada la precaritat laboral que pateixen.

Alguns per evitar-ho prefereixen treballs relacionats amb el món de la nit i de l'oci o treballs temporals que s'adapten millor a l'estil de vida de la nit.

Hi ha poques referències a absentisme escolar, tot i que alguns professors creuen que el consum desmotiva els joves, sobretot quan es dona com en el cas de la cannabis, en el temps escolar. Aquest és un tema que està generant alarma en els professors i és difícil d'integrar en un context sobrecarregat de dificultats, com són els instituts d'ensenyament secundari (IES), sobretot els públics.

Prevenió i demanda d'informació

Els joves reben informació preventiva sobre drogues, principalment des de la perspectiva adulta, a l'escola, als mitjans de comunicació i d'altres àmbits més o menys especialitzats, no obstant constatem que ells valoren més la informació personalitzada i que respon als seus dubtes (efectes, mescles, puresa) proporcionada en espais de confiança i anonimat (xats, fòrums, Línia Verda).

Tenen una receptivitat encara més gran envers la que reben de persones com ells (grup de parells), que estan al mateix nivell i coneixen l'ambient de la festa i els consums directament. Fruit d'aquest fet, hem constatat també un augment de la petició d'actuacions preventives a llocs d'oci i consum sota la perspectiva de la reducció de danys (Energy Control, Som.Nit i altres). En pobles i llocs més petits i perifèrics, on no arriben aquests dispositius, hi ha la petició explícita de que es facin aquests tipus d'intervencions.

Els mitjans de comunicació social en general i diverses campanyes en particular, solen orientar-se de forma desmesurada i alarmista, fet que no es ben rebut pels consumidors, generant fins i tot reaccions contràries envers la percepció del risc. De la mateixa manera, molts adolescents escolaritzats es mostren crítics amb algunes xerrades i activitats informatives dels especialistes quan incideixen en els aspectes més alarmistes. En canvi valoren positivament i fan força preguntes quan els programes es fan des d'una visió no moralitzant dels consums apropant-se a les seves realitats i preocupacions.

L'increment de consum de cannabis entre els adolescents està produint un augment de la petició de xerrades per part dels centres educatius i d'ajuntaments. La posició dels professors és molt variada, però molts d'ells consideren que no són els centres els que tenen que abordar les situacions de consum als IES, en part perquè

no es senten preparats per a fer-ho, i en part perquè creuen que ja estan saturats d'abordar altres temes (per als quals no disposen de massa recursos). En general, hi ha una clara petició de suport extern, de major control i implicació per part de les famílies, i de que siguin altres experts qui responguin als problemes, sense descartar el control policial.

S'haurien de potenciar els tallers i actuacions als centres escolars, especialment als d'ensenyament mitjà realitzats per educadors i professionals especialitzats, ampliant els temes que generalment es tracten junt als de drogues a altres relacionats com: foment d'altres formes d'oci; models de relació nois/noies; els límits i la gestió del plaer; sexualitat i comportaments de risc; conducció, consum i percepció de risc. Cal fer-ho de la manera més integrada possible, ja que els consums de drogues es relacionen amb alguns d'aquests aspectes. Malgrat tot, això ha d'anar acompanyat d'altres intervencions, conjuntes o aïllades per a millorar alguns dels problemes que en relació a aquests àmbits pateixen, i dels que no en són els únics responsables. Caldria evitar aquells programes preventius que no es consideren efectius.

Internet s'està conformant com un espai important per a obtenir informació sobre les drogues, efectes, riscos i conseqüències. Els joves consumidors cerquen informació a chats, foros i diferents pàgines web especialitzades. Els que s'estan iniciant i els que volen iniciar-se en substàncies més minoritàries utilitzen més aquests recursos. També els que estan experimentant busquen compartir amb altres joves dubtes i experiències.

Així mateix, utilitzen cada cop més els recursos per a conèixer la composició de les substàncies, quan hi ha oferta de "testing" en els llocs de consum.

Les peticions d'informació o tractament augmenten quan els joves han patit problemes o els han vist en algun amic o conegut. Davant d'aquests problemes també poden, fins i tot, disminuir o abandonar el consum de determinades drogues (especialment èxtasi i cocaïna). Hi ha cada cop més referències a gent que adopta més precaucions (dosificació més baixa i espaiada, reducció de les sortides, tornar abans, evitar les mescles, utilitzar el "testing").

Destaca la petició d'informació, en un sentit ampli, per part de col·lectius de pares i ensenyants, però també augmenta la petició d'actuacions en altres àmbits com el sanitari, policial i del món relacionat més directament amb l'oci de nit. Sobresurt el tema de la conducció i el consum de drogues, a on hi ha un camp per explorar.

A la Línia Verda es detecta una disminució de la petició d'informació referent al consum de GHB i Ketamina; i un augment d'informació sobre bolets, alcohol, haixix i cocaïna, així com de tractaments per aquesta. En les trucades dels no consumidors continuen essent sobretot les dones les qui més demanen informació, més freqüent els dilluns, i gairebé en el 80% relacionades amb homes.

En general, la percepció dels riscos en els consumidors sol ésser baixa, tot i que les noies els tenen més en compte. Els adolescents contribueixen a la difusió de diferents "mites": que els porros són més sans que el tabac; que la cannabis no és una droga i que les borratxeres són "normals". Els que menys surten a la nit, són els més receptius en la valoració dels riscos. No es percep preocupació per mantenir relacions sexuals esporàdiques sota els efectes de les drogues.

Les actuacions de formació en reducció de riscos i prevenció dirigides als treballadors del món de la nit són escasses. Han tingut bona resposta i interès en alguns llocs però s'haurien d'estendre a la resta de professionals de la nit, ja que incideixen positivament per a tenir una nit més segura.

8.3.2 Sanitàries

Quan els consumidors o algú del seu entorn consideren que la relació amb una o vàries substàncies no és satisfactòria perquè comencen a aparèixer problemes, abans de demanar tractament solen intentar reduir el consum o deixar-lo. Les estratègies són diverses: deixar de sortir o fer-ho amb menys assiduïtat; canviar de grup d'amics; trencar amb la parella (si té un consum més elevat); deixar de vendre; anar a viure amb la família.

La família (els pares quan són més joves, la parella en altres casos), acostuma a pressionar per anar a algun centre de tractament. Sol ésser quan han fracassat en l'intent de deixar-ho o sense haver-ho intentat quan consideren que és necessari. En molts casos, és perquè han percebut l'existència de diferents problemes: laborals, deutes, malestar i tensió familiar, agressivitat, baixada de rendiment escolar, junt a problemes de salut. Els problemes de salut no són la causa única excepte quan hi ha un ensurt important (arítmia, embòlia, etc.).

Alguns es dirigeixen a centres d'atenció primària, altres van a centres especialitzats.

Es mantenen les referències a borratxeres i comes etílics que requereixen atenció d'urgències, sobretot entre els adolescents i les

noies. Es donen els caps de setmana i especialment a l'estiu o en festes molt assenyalades. L'alcohol segueix essent la substància que provoca el major nombre d'atencions a urgències durant el cap de setmana, molts cops per accidents. El consum abusiu també acostuma a estar associat amb altres substàncies (predomina la cocaïna). Durant la setmana, l'edat de les persones ateses és superior a la dels del cap de setmana.

Augmenten les urgències de cocaïna, homes entre 20 i 35 anys, consumidors inexperts que s'espanten davant dels símptomes: taquicàrdies, crisis d'angoixa o pànic. També consumidors experimentats que han augmentat considerablement el consum i els hi apareixen episodis d'aquests tipus durant la setmana.

Continuen disminuint les urgències relacionades amb el consum de GHB i Ketamina, molts dels consumidors ja no s'alarmen per episodis que abans acabaven a urgències i que ara resolen entre ells, descansant i esperant que desapareguin. Malgrat tot, la majoria dels consumidors més experimentats ha patit algun episodi negatiu o coneixen a algú que l'ha sofert. Entre els consumidors més intensius de ketamina s'està introduint el consum via endovenosa. Alguns manifesten que és molt addictiva.

Es mantenen les urgències per cannabis en menjars (pastissos) i les de consums de bolets al·lucinògens, les dues són escasses.

Es mantenen els dispositius assistencials en festivals i concerts amb resultats molt positius, tant des de la vessant preventiva, com en relació a les actuacions i derivacions dels casos més aguts (urgències). També algunes discoteques i "afters" han millorat els serveis d'atenció sanitària de primers auxilis. Els professionals

creuen que malgrat tots els avenços cal seguir amb aquestes pràctiques.

Augmenten les referències a intents de deixar l'alcohol, la majoria reduint les sortides festives. Els tractaments per alcohol representen el percentatge més alt de nous ingressos a tractament respecte els d'altres substàncies. Molts cops relacionats amb el consum d'altres drogues, principalment cocaïna. Comença a arribar als centres perfils que abans no hi arribaven: nois joves consumidors de cap de setmana (la nostra població diana majoritària).

Augmenta el nombre de fumadors de tabac que intenten deixar-ho, molts sense èxit. Una minoria ha demanat tractament, altres ho fan per compte propi disminuint la quantitat de cigarretes o substituint el tabac per algun porro (en els fumadors de cannabis).

L'any passat va augmentar el nombre de consumidors de cannabis que demanaven tractament, un percentatge baix respecte les peticions de tractament per alcohol o cocaïna, aquest any s'ha estabilitzat. La major part no ho fa per evitar sancions administratives, que era el més estès. Solen ser consumidors diaris, amb uns anys de consum i que relaten problemes de concentració al treball, també, a vegades relaten problemes a la relació de parella i conseqüències negatives relacionades amb episodis recurrents de taquicàrdies, ansietat i canvis de comportament. Tenen dos perfils: un el d'homes entre 30-40 anys que demanen ajuda directament; l'altre, joves menors 20 anys, que actuen pressionats per la família, especialment quan no rendeixen en els estudis o quan veuen que el consum és dóna fora del temps d'oci.

Segons els professionals sanitaris, l'augment més important d'episodis negatius s'ha produït entre consumidors de cocaïna. En

els primers moments en que apareixen els problemes solen negar-los, ja que creuen que controlen el consum. Hi ha més episodis de problemes per dormir, d'atacs de pànic, de taquicàrdies, d'estats depressius i d'ansietat. En una minoria d'infarts i d'embòlies.

Segueix creixent com en els darrers anys el nombre dels que demanen tractament per consum de cocaïna. Els professionals creuen que ara es comença a veure la punta d'un "iceberg" i que augmentarà la demanda de tractament en un futur, paral·lelament a la difusió i augment del consum dels darrers anys.

Els que demanen tractament per cocaïna, la majoria de les vegades el seu consum està associat al d'alcohol, i ho fan pressionats per l'existència d'algun altre problema (econòmic o legal). Ha canviat el perfil dels que donen aquest pas. Continuen arribant als centres de tractament els homes de més de 35 anys, de situació benestant i entre 5 i 10 anys de consum, però a més, està arribant un grup d'edat més baixa (entre 25 i 30 anys) que consumeixen des de fa uns 3 anys, alguns fent consums diaris, i que no tenen una situació econòmica tant benestant com els anteriors. També apareixen sol·licituds de joves d'uns 20 anys, tot i que són una minoria. Aquests nous sol·licitants, arriben abans al tractament perquè tenen més pressions familiars i probablement menys diners.

Els joves d'aquests nous perfils solen consumir també alcohol i estar molt relacionats amb la festa. En alguns casos el consum problemàtic té a veure amb l'àmbit professional: alguns van incrementar el consum per treballar més, altres augmenten el treball per a consumir més. Alguns, més que problemes físics o psíquics, el que tenen són conflictes i deutes.

Entre els professionals no hi ha acord envers la causa dels problemes psicològics (patologies duals i psicosis) que presenten alguns consumidors de cocaïna que demanen tractament. La majoria, però, creuen que aquestes patologies eren prèvies al consum, i que la cocaïna les fa aflorar o les precipita; altres, consideren que són conseqüència directa del consum.

Poc a poc els centres d'atenció a les drogodependències es van adaptant als nous perfils de consumidors, desvinculant-se de la imatge negativa que tenien referida als clients més marginals (heroinòmans). Cal insistir en la necessitat de cercar noves estratègies de tractament que responguin als nous perfils, i no als dels heroinòmans.

Creix la sol·licitud de tractament a comunitats terapèutiques i en alguns casos genera llistes d'espera (cocaïna).

8.3.3 Econòmiques

L'augment de la despesa és també per a molts joves components de les xarxes una conseqüència negativa no només del consum de drogues sinó de l'assiduïtat a sortir de festa. Diferents estratègies poden servir per tal de frenar la despesa: tractar d'obtenir descomptes per entrar a les discoteques; consumir convidats; buscar feines per tenir més diners; demanar més diners a la família o als amics; fer-se amics dels traficants per tal d'obtenir millors preus o, en alguns casos, començar a vendre als amics iniciant activitats de tràfic a petita escala. Una minoria ha disminuït les sortides de festa.

Segueixen les referències a les deutes concretes entre joves i entre aquests i els traficants, la qual cosa genera problemes en l'entorn més immediat del jove consumidor: amics, parella o pares.

8.3.4 Les lleis i els conflictes

Als tres darrers informes fèiem esment del fort descens dels relats de conflictes i baralles. Enguany, continua la tendència a la disminució dels conflictes, tot i que encara hi ha alguna referència a baralles entre joves o grups, especialment a zones on l'afluència de gent és més gran. La major part es refereix a enfrontaments concrets, més o menys greus, entre nois, especialment adolescents, per motius molt diversos però sobretot per les noies. Hi ha poques referències a baralles en les que intervenen les noies. Molts dels conflictes estan relacionats amb el consum abusiu d'alcohol.

La conflictivitat i la violència relacionada amb els grups d'adolescents de barri sembla que està desapareixent, especialment a les ciutats més grans. Malgrat això, s'han donat enfrontaments ocasionals provocats per adolescents i joves etiquetats com a més violents. L'augment del control a l'entrada, a dins i als voltants dels locals (tant la seguretat privada com la pública) i el canvi en la imatge i les actituds dels joves en les sortides del cap de setmana han influït en la disminució dels problemes.

La tasca del personal de seguretat als locals, tant a l'accés com al interior, segueix millorant. No hi ha tants conflictes a l'entrada dels locals, tot i que els adolescents i tots aquells que se'ls hi nega l'accés ho intenten tot per tal d'entrar. A l'interior, per evitar baralles, molts locals prefereixen actuar de manera que tinguin poc impacte, prevenint-les, i en el cas que apareguin, les intervencions es

dirigeixen a minimitzar-les. Els locals més petits no solen tenir personal de seguretat, malgrat la llei, ja que els hi significa una despesa molt elevada i prefereixen exposar-se a les possibles sancions.

Els locals segueixen intentant disminuir els conflictes i sancions, així com evitat el soroll a la sortida i reduir l'impacte dels clients sobre els veïns, especialment a partir de la matinada.

Han disminuït les referències a conflictes i diferents problemes als "afters". Els pàrkings i llocs propers als locals són espais on també ha augmentat la vigilància i la pressió policial, tot i que alguns d'ells, són un punt de trobada i consum, per la qual cosa poden sorgir conflictes, especialment quan tanquen les discoteques i la gent vol seguir la festa.

Segueixen els controls a alguns consumidors en els espais públics i les multes, però en alguns llocs davant l'increment del consum de manera oberta (cannabis) s'opta per actituds més permissives. No tant amb els consumidors d'heroïna que s'han dispersat per altres barris de la ciutat després del tancament de Can Tunis.

La prohibició del consum i venda d'alcohol als menors de 18 anys no evita que els adolescents aconseguixen beure, i que a vegades prefereixen fer-ho en espais públics per a disminuir les pressions. Perseguir als joves que beuen al carrer no sembla que sigui la manera més adequada per a evitar determinats riscos, i algunes de les actuacions són més per acontentar la opinió pública que per resoldre la situació generada.

La pressió i el control sobre els locals i espais propers a determinades zones d'oci nocturn de les ciutats no acostumen a

dissuadir per deixar de sortir de festa o retirar-se abans a casa. Però sí que pot produir el desplaçament a d'altres locals en zones més allunyades i insegures, augmentant la probabilitat d'accidents de trànsit i els conflictes derivats d'enfrontaments o, també, afavorir que la gent es quedi al carrer en zones habitades amb els problemes de sorolls i molèsties veïnals que això comporta.

Han augmentat els controls per part de l'administració als locals: més inspeccions, control dels permisos d'obertura, i control dels horaris de tancament. Aquest fet ha significat un augment de les denúncies, sancions i tancaments. En alguns llocs s'han produït després de l'aparició de problemes que generen alarma, la resposta ha estat més control policial i administratiu. Hi ha hagut una atenció especial en alguns llocs de platja, als "xiringuitos" i als "afters".

Han disminuït les queixes veïnals, especialment a les ciutats, malgrat són encara presents sobretot a les zones properes als llocs d'oci o a espais públics on la presència d'adolescents és més visible. El soroll, els petits aldarulls, les actituds provocatives, les deixalles, els petits robatoris, acostumen a ésser els problemes que generen més queixes.

Es manté el control i la presència policial a les "raves", però a més distància. Com en els darrers anys, les intervencions generalment es limiten a controlar l'organització de les festes, evitar conflictes i, sobretot, vigilar les carreteres o sortides dels pobles que donen accés als diferents recintes on s'organitzen. Són minoritaris els conflictes generats amb els assistents.

8.3.5 Accidents de trànsit

La utilització del vehicle privat predomina sobre el transport públic o el de les discoteques, sobretot en desplaçaments fora de les ciutats, la qual cosa està relacionada amb la importància que tenen el cotxe i la moto per als joves com a elements simbòlics (prestigi, independència, velocitat, risc) i també pels inconvenients i dificultats per arribar a la majoria dels locals per la manca de mitjans de transport públic. Hi ha molts locals d'oci (a grans ciutats i comarques) que no estan comunicats amb la xarxa de transport públic i vora als quals també és difícil trobar taxi.

Els esforços dels locals i institucions per facilitar un millor accés i reduir els riscos no sempre tenen èxit, i a més són suficients per a cobrir totes les zones.

A les ciutats mitjanes hi ha més queixes per la manca de transport públic nocturn. En aquells casos que existeix sol tenir bon nombre d'usuaris. A Barcelona, la diversitat en les maneres de desplaçar-se per a sortir de festa augmenta gràcies als serveis nocturns d'autobús i de metro, a més hi ha més joves que van a peu, amb bicicleta o amb taxi que a les ciutats petites. Aquest any ha tingut bona acollida els transports públics de metro i bus tota la nit en festes importants.

Alguns cops es fan desplaçaments més llargs i per carreteres secundàries pitjor senyalitzades a la matinada, quan les festes es realitzen a espais oberts ("raves"). Els horaris de tancament de discoteques i "afters" també acostuma a augmentar els desplaçaments i els accidents, que són més freqüents a la matinada del dissabte i sobretot del diumenge, tant dintre de les ciutats (desplaçaments curts) com a les afores o entre pobles i ciutats. Les coses poden empitjorar quan en una distància no molt llarga els

horaris de tancament són diferents i en algun lloc resta un local obert, al qual hi van els que no volen retirar-se.

És bastant comú que els joves no considerin en la justa mesura el consum d'alcohol i de drogues il·legals com un factor de risc per conduir, més en el context de la festa. Contràriament, alguns pensen que el consum d'algunes drogues pot afavorir la conducció, especialment la cocaïna quan es dona un alt consum d'alcohol. La majoria es refia de la seva capacitat per conduir tot i prendre drogues, i desconfia si no és ell qui condueix.

Aquest any augmenten les referències a conduir sota els efectes de drogues il·legals, especialment cocaïna i cannabis. Fins i tot alguns conductors fan les ratlles de cocaïna tot conduint. També s'incrementen les referències a conducció i haver begut alcohol. Tots dos casos creixen quan es fan desplaçaments més llargs i quan després d'haver tancat les discoteques es busquen altres llocs on anar.

Gran part dels accidents i ensurts als que es refereixen els informants estan relacionats amb el consum d'alcohol, i en alguns casos apareix mesclat amb altres drogues. Els ensurts i accidents han augmentat especialment entre els que tenen un consum més elevat i allarguen més el temps d'oci ("raves", "afters", discoteques i estiu). Aquestes experiències negatives no sempre tenen com a efecte deixar de conduir sota els efectes de les drogues, més aviat es limiten a afavorir comportaments que consideren "més prudents" i que objectivament no sempre ho són.

Aquest any augmenten les referències a accidents de moto.

Els més grans, els que consumeixen menys i no fan sortides llargues tenen una actitud més prudent en els desplaçaments. Alguns prefereixen desplaçar-se caminant a zones d'oci de les ciutats, descansar fins que baixen els efectes del consum abans de tornar a casa conduint, anar amb un amic que condueix i no consumeix o en consumeix menys, agafar un taxi o transport públic per tornar a casa, quedar-se a dormir a casa d'un amic o altres comportaments que eviten el risc d'accident.

Els controls d'alcoholèmia han augmentat. S'observa que aquest fet incideix contradictòriament en els comportaments dels joves: d'una banda, propicia estratègies com descansar abans de conduir, conduir més les noies (més prudents i menys implicades en accidents); d'altra, cercar vies alternatives als controls, avisar-se amb els telèfons mòbils de l'existència de controls i de quan s'aixequen. Els joves semblen més preocupats per la possible retirada del carnet de conduir (també per les multes), que per la seva seguretat.

En alguns llocs d'oci a la nit, s'han realitzat programes de prevenció d'accidents de trànsit, com la mesura voluntària del grau d'alcoholèmia, donar begudes no alcohòliques i gasolina als conductors que demostren no beure: aquests tipus d'accions es valoren pels joves com a molt positives. La figura del conductor "assignat" no sembla tenir predicament en les nostres contrades, els joves pensen que el que no beu no es diverteix. Tampoc hi ha hagut massa difusió d'aquesta alternativa.

Alguns grups de joves quan duen a terme "comiats de solters" lloguen en comú taxis, autobusos o microbusos. En canvi, aquesta pràctica no s'estén a d'altres sortides tal vegada perquè els cotxes privats tenen per a ells molta importància. Caldria estendre aquest

comportament a més sortides que per diferents raons impliquen un risc elevat.

Alguns professionals creuen que com que no hi ha controls per a esbrinar el consum d'altres substàncies en alguns accidents en que el conductor ha donat negatiu per alcohol, no se sap realment la incidència d'altres drogues en els accidents, que per a ells pot ésser rellevant. Fins i tot alguns creuen que l'augment dels controls d'alcoholèmia pot tenir un efecte pervers: consumir més drogues il·legals.

En l'enquesta de **discoteques** s'observen diferències estadísticament significatives entre els que condueixen i els que no condueixen pel que fa al consum d'alcohol. Així, entre els que condueixen hi ha una menor proporció de bevedors d'alcohol (74%, però ha augmentat respecte l'any anterior) que entre els que no condueixen (82%), i menys bevedors de begudes d'alta graduació (62% *versus* 73%). No obstant, cal destacar que tot i això tres de cada quatre persones que condueixen beuen alcohol (la majoria destil·lats). Per altra banda, al voltant de la meitat dels conductors ha pres altres drogues (augmenten respecte 1/3 de l'any anterior). Però entre el conduir i el consum de drogues no hi ha diferències estadísticament significatives, la qual cosa ens indica que no hi ha gaires diferències entre els consums dels conductors i dels no conductors (a diferència del que passa amb l'alcohol). Totes aquestes dades són similars a les del 2004 i anys anteriors.

A més a més, cal tenir en compte que els conductors representen la quarta part de la mostra, i que un 50% del total d'enquestats són passatgers que van amb aquests conductors en vehicles privats (cotxes i motos). Si la distribució d'aquestes característiques fos uniforme (és un supòsit), tindríem que la majoria dels enquestats es

desplaçaria en vehicles conduïts per algú que ha begut alcohol, i una bona part per algú que, a més, ha pres altres drogues (la proporció de conductors va disminuir l'any 2004, i enguany es manté en nivells similars a l'any passat).

En l'enquesta de discoteques i “afters” un 11% dels enquestats ha patit un accident de trànsit en els darrers mesos (percentatge similar a l'any anterior), mentre que un 49% afirma que algú proper a ell ha patit un accident de trànsit en el mateix període (es retorna a nivells del 2003, després d'una lleu disminució el 2004).

8.3.6 Riscs i diferències segons sexe i gènere

Ja en l'Informe 2000 assenyalàvem que malgrat que les dades estadístiques sobre consums i gran part de la literatura no establien massa diferències entre homes i dones, ni en la percepció del risc i en les estratègies per a minorar-lo, ni molt menys en els nous consums de drogues, nosaltres havíem trobat indicis de que hi havia comportaments diferenciats per gènere, els quals calia continuar estudiant.

Per això, des del 2001 ha estat un dels objectius prioritaris l'observació d'alguns comportaments i característiques específiques i diferenciades entre homes i dones. Malgrat la variabilitat observada en el conjunt de les dones, igual que en el cas dels homes, és força gran, anem trobant elements dignes de destacar.

Es manté la constatació que, en general, les dones són més prudents²⁸ respecte als consums, s'inicien a edats similars a les

²⁸ Saben “nedar i guardar la roba” molt més que ells.

d'ells (sobretot respecte alcohol, cannabis i tabac), fan consums similars a l'inici però quan el consum continua, elles majoritàriament fan un ús més restringit, controlat i intentant reduir els riscos més que ells. La qual cosa fa que, en general, redueixin o mantinguin els consums en nivells més moderats, prenguin més precaucions respecte les conseqüències no desitjades i s'amaguin més o no exterioritzin tant el consum (de totes les drogues; fins i tot de l'alcohol). També fan menys mescleres. La diferència vindria donada en el tabac: no tenen cap reserva en fer públic el consum de tabac que és similar al dels homes.

Algunes no consumeixen drogues il·legals, es limiten al consum de tabac i alcohol. El consum d'alcohol acostuma a ésser de menys graduació, fan menys barreges i consumeixen menys quantitats i amb menys freqüència.

Les que consumeixen drogues il·legals s'inicien en gran part invitades pels homes. Tenen menys curiositat, o més por, per a consumir drogues noves, tant les clàssiques (cocaïna, èxtasi) com per a la resta.

La relació amb el mercat (a qualsevol nivell) és molt més restringida i anecdòtica. Compren menys i són més invitades. Apareixen casos de noies que venen, però són una minoria.

Tenen menys problemes aguts derivats del consum d'alcohol i de drogues il·legals. Però són molt influenciades pels parells homes. Hi ha professionals que afirmen que alguns problemes d'addiccions de les dones es deuen directament a la relació de dependència amb la parella. Molts cops les noies incorporen el patró de consum del seu noi, sobretot en els joves que més surten. Cal tenir en compte que

elles reben més invitacions per part dels nois, especialment en el cas de la cocaïna.

En general, totes tenen més control familiar, especialment les més joves i les dels barris perifèrics. No estan tanta estona als espais públics (carrers, places), ja que moltes famílies encara continuen diferenciant la permissivitat entre homes i dones. En general, acostumen a tenir més responsabilitats i obligacions domèstiques. Les més grans són més independents.

Acostumen a sortir amb menys freqüència i quan surten es retiren abans, per això a determinades hores l'ambient en certs locals és majoritàriament masculí, la qual cosa les frena més a l'hora d'assistir-hi, i fa que prefereixin altres contexts de festa on no se sentin abordades, a partir d'unes hores concretes.

Segueixen les referències d'homes que deixen a les núvies a casa per continuar la festa amb els amics. De vegades això implica el consum de drogues il·legals (cocaïna i altres) sense que elles ho sàpiguen.

Elles solen disposar de menys diners (excepte quan treballen i les de més edat) i prefereixen diversificar les despeses en altres consums (roba i d'altres elements relacionats amb la moda). Tenen menys restriccions per accedir als locals, paguen menys i en determinats llocs entren sense pagar, com a reclam dels clients masculins.

La relació de parella significa per a alguns homes la reducció o abandó del consum de drogues il·legals, a més de la reducció de la freqüència de sortir de festa a llocs de nit, augmentant les festes privades (cases i altres llocs). Elles deixen abans tot tipus de consum de drogues. Compartir les pautes de consum és un tret

important en la parella. En algun cas les incompatibilitats en aquest aspecte ha significat el trencament.

En general, tret de contades excepcions que es caracteritzen per tot el contrari, elles acostumen a tenir els límits més clars, fan un ús més restringit, controlat i intenten reduir els riscos més que ells.

A l'hora de conduir de nit al tornar a casa, són més responsables; a més, utilitzen més el transport públic.

Són menys conflictives i és molt rar que estiguin implicades en algun conflicte, baralla o aldarull. Son més receptives a les actuacions preventives (petició d'ajuda, informació), tant cap a les actuacions més generals (campanyes, xerrades), com a les realitzades per grups d'iguals als locals d'oci.

Entre els homes es manté, amb pocs canvis, la percepció de què si les dones consumeixen és molt més fàcil iniciar o mantenir relacions sexuals amb elles. Per això hi ha noies que per consumir prefereixen espais on no es sentin tan intimidades o assetjades i que les relacions amb el nois siguin de proximitat, ja que quan consumeixen reben més propostes o les pressionen més.

El consum de qualsevol substància quan ho fan les dones genera més alarma que quan ho fan els homes, tant si es tracta d'alcohol com de les altres drogues. Els homes, quan elles continuen en el consum, solen mirar-les amb una certa ambigüitat, i creuen que és un comportament poc prudent. Davant això, elles miren d'amagar els efectes o disminueixen el consum.

Es reafirma que on les diferències són més clares, és degut a una certa agressivitat relacionada amb l'estètica masculinitzada per la

presència de valors i pràctiques més masclistes en els homes. Els homes consumidors relacionen més els consums amb patrons de masculinitat i virilitat, i rebutgen als que no prenen drogues.

Malgrat en general, com veiem, elles tenen un comportament i actitud més prudents, cada vegada són més les dones que tracten d'equiparar-se als comportaments i actituds dels homes, fins i tot per a superar-los.

Enguany com en els dos darrers, segueix apreciand-se amb més claredat que en les noies adolescents o més joves, les diferències respecte als consums són menors ja que s'apropen més als patrons de consum dels seus parells nois. Algunes adolescents es veuen implicades en baralles i conflictes. I també hi ha més referències a consums de drogues més oberts entre les adolescents, especialment a borratxeres. Cal tenir en compte que en aquestes edats elles solen preferir com a companys masculins joves de més edat que elles, per la qual cosa també estan més properes als consums de drogues que augmenten amb l'edat.

Aquest any apareix alguna referència a nois que intenten emborratxar a les noies per a mantenir relacions sexuals, i en alguns casos en situacions en que no està clar quin és el llinar del consentiment o de la força.

Respecte les relacions sexuals en els contextos de festa elles també tenen més en compte els riscos, ja que, no ha canviat la percepció de que la responsabilitat de les conseqüències indesitjables (malalties de transmissió sexual i embarassos) és d'elles.

8.3.7 Riscs segons edat

En els anteriors informes, com en la qüestió dels contrastos segons sexe, vam començar a considerar les diferències segons l'edat, ja que hem vist que és una variable que ajuda a explicar i matisar les diferents percepcions, actituds i comportaments.

Els **adolescents** (14-17 anys), són els que donen més importància al sortir i al consumir drogues per a sentir-se més iguals als joves. En la seva situació, entre la infància i la joventut, determinats comportaments són els que els defineixen i situen més propers als joves, que és el que volen simbolitzar. Per això retardar l'hora de tornar a casa i començar a consumir drogues forma part del ritual de transició a la joventut, i molts cops s'exterioritza vanagloriant-se dels consums davant dels parells. Això contribueix a la pressió per consumir.

En els dos darrers anys s'observa un increment dels consums i de les sortides en els adolescents i una tendència a avançar aquests comportaments. Per a ells sortir de festa i consumir té cada cop més importància, en un context en el que no semblen del tot situats. En els pobles comencen a sortir abans i amb grups d'edat més heterogenis que a les ciutats.

Tenen un poder adquisitiu més baix, i en alguns locals tenen més problemes per accedir-hi i per beure alcohol. Van més a llocs d'ús públic (carrers, places), tot i que quan poden van a discoteques, un altre dels símbols que marca el ritual de pas cap a la joventut.

Els controls en l'accés als locals d'oci continuen intensificant-se. La venda d'alcohol en alguns llocs és restrictiva com obliga la llei, en

altres no tant. Augmenta el consum d'alcohol al carrer i a llocs més o menys propers als d'oci.

Els adolescents es mouen amb grups més nombrosos, utilitzen més els transports públics i viatgen amb parents o amics més grans. Fan els itineraris més curts i les sortides de menys durada, tot i que en algun moment, per la importància que donen als comportaments dels joves, segueixen les seves pautes.

Quan es deixa l'adolescència i es guanya amb autonomia hi ha un període d'intensificació de les sortides i consums. Consumir determinades substàncies (cocaïna) marquen la nova situació.

A partir dels 30 anys, no solament per l'edat, sinó també quan es comencen a assumir més responsabilitats socials i quan apareixen relacions de parella més estables, s'aprecia una disminució de les sortides, en quantitat i intensitat; s'està menys temps fora de festa i disminueixen els consums de drogues. Hi ha una minoria que tot i superar aquesta edat, si no assumeixen més responsabilitats, poden intensificar els comportaments relacionats amb les sortides de festa i amb el consum de drogues. Aquest darrer grup ha augmentat considerablement aquest any.

Alguns, de més edat i que continuen introduïts en l'ambient de festa, no surten el dissabte a la nit i a la matinada s'aixequen i van a "afters" o "raves".

9 MERCAT

Des del primer informe reiterem que l'estudi del mercat no constitueix un objectiu prioritari de l'Observatori, ni tan sols l'estudi de les xarxes de distribució a petita escala. No obstant això, la informació recollida des de l'any 1999 respecte a l'estructura d'aquestes xarxes, d'interès per a salut pública, segueix essent vàlida, i no trobem variacions importants respecte a les afirmacions fetes als informes anteriors²⁹, dels quals oferim un resum.

Segueixen vigents els tres nivells de venedors descrits aquests anys, atenent a la seva implicació en l'estructura del mercat: de nivell baix, de nivell mitjà i els traficants més "institucionalitzats". Tot i aquesta diferenciació pel que afecta als objectius de l'Observatori solament ens centrem en estudiar els primers.

Els de nivell baix solen ésser consumidors que s'impliquen en la venda per a sufragar el seu consum, i alguns per a mantenir un cert nivell de despesa en l'àmbit de la festa. Per això alguns quan volen deixar el consum deixen també les activitats de venda.

Aquest dos darrers anys s'aprecia una major implicació dels més joves en el nivell baix de venda i d'algunes dones. També ha augmentat la activitat de venedors de procedència extracomunitària (haixix i cocaïna).

S'aprecia un eixamplament del nombre de venedors, relacionat amb l'augment del consum i dels consumidors. També perquè alguns joves veuen aquesta activitat com atractiva i alternativa a les

²⁹ Vegeu més informació en els informes anteriors.

precàries ofertes de treball, sobretot aquells que estan més implicats en estratègies “alternatives”. Algun adolescent ha verbalitzat radicalment el seu futur com a traficant, ja que ho veuen una dedicació millor que els treballs als que poden accedir i a més ho consideren una feina més prestigiosa.

Alguns adolescents compren el haixix en grup per a aconseguir un preu més baix. És freqüent distribuir-lo en parts iguals per al consum individual i deixar una part per a vendre als companys i coneguts. D'aquesta forma no tenen que renunciar a altres despeses. Amb aquesta pràctica contribueixen a augmentar l'accessibilitat.

A principis de mes es quan més vendes de cocaïna es fan, a finals de mes les vendes solen disminuir.

La venda segueix sense massa variacions: dins dels locals d'oci; a les proximitats dels locals d'oci; al carrer en el sentit més estricte; per telèfon mòbil; a pisos particulars i al domicili particular del comprador.

Els traficants han passat d'una certa especialització en una o unes substàncies concretes als que ofereixen més varietat. És freqüent entre els que solament venien cannabis que molts d'ells hagin incorporat també la cocaïna.

Es manté l'oferta de les substàncies més utilitzades sense massa canvis a excepció feta de distorsions conjunturals de curta durada, les quals són més apreciables en les substàncies més minoritàries que sofreixen més fluctuacions i que no sempre són accessibles. Els venedors coincideixen en que les substàncies més venudes són en primer lloc la cannabis (haixix i marihuana) i després la cocaïna.

La distribució segueix canals molt diversos la qual cosa facilita una bona accessibilitat a totes les drogues. Els preus semblen estabilitzats, fluctuen poc, tot i que la cocaïna ha tingut una baixada important el darrer any i es pot trobar fins i tot a 50€ el gram, en lloc dels 60€ dels anys anteriors, i sense baixar la qualitat. La demanda pot generar un augment del preu d'unes substàncies o d'altres en moments concrets: al final de la nit acostumen a pujar els preus, quan en un espai hi ha més demanda que oferta, en esdeveniments especials (concerts i festivals, cap d'any) i quan les vendes es fan a estrangers.

Les qualitats de les substàncies semblen també estables, tot i l'adulteració d'algunes d'elles. Es parla molt de la baixada de qualitat del haixix, especialment a l'estiu quan és més difícil aconseguir-ne.

Alguns joves fan a l'estiu turisme per anar al Marroc a buscar haixix de més bona qualitat. Altres a Londres o Amsterdam per portar MDMA o LSD.

En general es mantenen les tendències assenyalades l'any passat en relació als informes anteriors:

Les referències a activitats d'autocultiu, principalment de marihuana i, secundàriament, de bolets al·lucinògens. Aquests dos darrers anys sobretot en relació a la marihuana el creixement ha estat molt més intens, no solament entre membres de les xarxes sinó també en el món dels joves en general. La popularització del cultiu de marihuana es dona tant a l'interior com a l'exterior, alguns ho fan per a vendre.

Les "smart i grow shops" continuen en una situació ambigua, des del punt de vista jurídic, ja que no és clar si es consideren llocs de venda de productes legals o il·legals. Continuem pensant en les seves

possibilitats per a portar a terme intervencions des de salut pública, més amb l'augment de l'interès per les substàncies naturals que està generant una constant afluència de joves, demanant productes i informació. En aquest sentit, la relació de confiança que s'estableix entre venedors i clients afavoreix compartir informació envers els productes, dosis i efectes, especialment entre els més joves, que també arriben a demanar informació sobre substàncies il·legals de les quals només han “sentit a parlar” en el cercle d'amics.

Augmenta la venda de begudes als carrers de Barcelona i en llocs de concentració de joves (festivals, concerts, festes al carrer, etc.), sobretot de llaunes de cervesa. Solen oferir les begudes fresques i a preus més baixos que als locals.

10 CONCLUSIONS

Oferim de manera resumida els temes més importants tractats al llarg de l'informe. Des de 1999 l'Observatori és un sistema d'observació permanent i alguns aspectes no han variat, per tant, per facilitar la utilització i la lectura, en aquestes conclusions recollim conjuntament els nous aspectes d'aquest any i els que considerem consolidats.

Aquests dos darrers anys s'aprecien amb nitidesa un ventall de canvis. Tots han estat contrastats gràcies a la comparació de mostres i a la triangulació de les dades, i malgrat els abordarem en aquestes conclusions, volem ressaltar i introduir ja els més significatius:

Creixement molt notable respecte els anys anteriors del consum de cannabis i cocaïna. Increment de la difusió dels bolets, desaccelerada aquest any. Tendència a l'estancament de la resta de substàncies.

Augment de les sortides festives i dels consums de drogues dels joves en general i especialment dels majors de 25 anys i dels adolescents.

Així com el consum de cannabis malgrat l'elevat nombre de consumidors té unes conseqüències negatives inapreciables, el consum tant d'alcohol com de cocaïna afecten en alguns casos negativament àrees ben diverses i estan en expansió les conseqüències negatives que se'n deriven.

Creixement de les peticions de tractament relacionades amb cocaïna i alcohol. Indiquen una pauta problemàtica en alguns consumidors que en un futur pot créixer.

Creixement entre els adolescents de comportaments més compulsius respecte al consum d'alcohol i cannabis que es manifesten en: beure amb desmesura repetidament i consumir uns quants porros cada dia.

Popularització dels “afters” com a espais plenament integrats en els itineraris d'oci. Cada cop són més populars entre els joves.

10.1 Condició juvenil i estils

1. Es manté l'heterogeneïtat d'estils i tipus de música preferits pels joves. Darrerament s'està produint un increment de les músiques més comercials, però continua la varietat d'ambients musicals diferenciats en molts dels espais d'oci, tot i que alguns perden protagonisme.

2. Els estils juvenils, molt heterogenis, en pocs casos estableixen diferències significatives quan es relacionen amb la resta de variables: oci, consums i comportaments de risc. Tot i el notable augment de joves europeus i d'immigrants extracomunitaris entre nosaltres, no aporten innovacions i s'adapten a les pautes festives i als consums de drogues dels joves autòctons.

3. Segueix l'augment dels comportaments consumistes, no solament respecte les drogues, sinó en relació al món de la moda i de l'oci.

Temps, espais i llocs

4. Continua augmentant la diferenciació entre els espais i temps formals - informals. Aquest fet es fa palès en les variacions d'activitats entre els dies feiners i festius: durant la setmana l'àmbit relacional és més íntim i proper; el cap de setmana més grupal, intens i mercantilitzat.

5. Els itineraris dels joves tenen relació amb les activitats, els consums, l'oferta d'oci, el lloc de residència, l'estructura dels grups en què surten i tot un ventall d'elements culturals presents en les seves elaboracions vers el fet de sortir i la festa.

L'oferta d'oci està molt centrada als locals descrits a l'informe (bars, pubs, discoteques i "afters") i existeixen poques alternatives atractives per als joves. La majoria ha assumit que divertir-se implica fer-ho en els circuits existents.

6. El nombre de les sortides, la durada i els itineraris s'intensifiquen amb la major disponibilitat de diners i en general aquests dos darrers anys. La importància del lleure i del consum incideix en que els joves acceptin ofertes de treball precàries, i que alguns opten per implicar-se en activitats de venda de drogues a petita escala.

7. Els consums de drogues, les sortides i la variabilitat d'itineraris, també responen a ritmes temporals diferenciats. Es concentren els caps de setmana i augmenten a l'estiu, en festes i dates especials, malgrat que ni tots els joves, ni tots els adolescents, surten cada cap de setmana, i molt menys tots els dies d'aquest període de temps.

8. La nit del dijous s'aproxima a les del cap de setmana, la del divendres i sobretot la del dissabte és quan surten més joves, la

festa es perllonga més (fins el matí del diumenge o més tard), els desplaçaments són més llargs i on es concentren els principals consums de substàncies legals i il·legals. El diumenge és per a molts un dia de descans per recuperar-se de les sortides. Aquest any augmenten les referències a sortides en dimecres.

9. A l'estiu i sobretot a les vacances, hi ha més temps lliure que afavoreix canvis de lloc de residència, de relacions i un augment dels consums, tot això influenciat per l'amplia oferta d'activitats i espais d'oci. Es difon un model de turisme juvenil que aprofita les vacances per anar a llocs de platges, a la muntanya i especialment per assistir a concerts i festivals o a zones de clubs i discoteques i que propicia i busca ampliar els consums de drogues.

10. Es manté la tendència a augmentar la freqüència i allargar la durada de les sortides "de marxa" en els que surten amb més assiduïtat. Els homes són els que fan itineraris més variats i desplaçaments més distants i, en general, d'una durada més llarga.

11. La presència de diferents grups de joves als espais públics, en general, no genera competència ni conflictes rellevants amb altres ciutadans i moltes vegades denota la necessitat que tenen de llocs de reunió.

12. El consum d'alcohol als espais públics és minoritari i no es correspon amb l'anomenat "botellón", tal com es produeix a altres llocs de l'estat, ja que són grups molt reduïts i no es concentren en un espai delimitat. Sembla més una estratègia als preus dels locals i en certa manera té a veure amb l'impacte que ha tingut el fenomen als mitjans de comunicació.

13. Creix la tendència dels joves a fer gran part de les activitats d'oci de cap de setmana dintre de locals.

14. Els “afters” segueixen estant de moda. Hi ha un augment dels joves, més nois, que hi van quan volen allargar la festa i “la marxa”. En aquests espais s'intensifiquen i es produeixen innovacions dels consums.

15. Les “raves” estan consolidades com un espai més d'oci. Es mantenen tot i que de dimensions més reduïdes a l'àrea metropolitana de Barcelona .

16. “Raves”, festivals i “afters” augmenten i comporten riscos afegits. Els principals són: sessions més llargues, la qual cosa potencia l'augment i la intensitat dels consums; desplaçaments més llargs i perillosos, a llocs sense transport públic i fins i tot de difícil accés; experimentació i fàcil accés a noves substàncies.

17. Augmenten les referències a espais privats (cases particulars, segones residències, locals llogats) com llocs d'oci i consum. Són espais complementaris a la llar familiar, als locals d'oci convencionals i al carrer.

18. Les cases “okupades” tot i ésser un lloc de referència per als joves “alternatius” i rebre la visita de joves d'altres estils, sembla que tenen una importància molt limitada en relació a noves pautes d'oci i consum. Algunes s'estan convertint en un esglaó més del circuit de festa, especialment pels “alternatius”.

Els contextes i les drogues

19. El paper recreacional de les drogues en els contextes relacionals i d'oci es veu reafirmat, així com el caire normalitzat que tenen no solament pels joves consumidors sinó per a la gran majoria del col·lectiu (incloent-hi els no consumidors). Així, els consums de drogues es veuen com a normals i integrats en les pautes de comportament dels joves i, per a ells, les drogues són una mercaderia més. Res a veure amb models de consum més problemàtics (heroïna). Malgrat això, creix la minoria que fa un ús instrumental de les drogues, la qual cosa l'exposa a majors problemes en un futur.

20. La major part de joves consumidors rebutja i tem les conseqüències de formes de consum problemàtiques, sobretot les referents a les “dependències físiques” i a la “marginalitat”. La qual cosa no implica que no n’hi puguin haver o aparèixer d’aquests consums en la població integrada i “normalitzada” que estudiem, però creiem que tenen una dimensió molt limitada.

21. El consum de drogues forma part de la diversió i de la festa. Per a una minoria és central al seu estil de vida, fet que en ocasions els pot ocasionar problemes més o menys greus. Augmenten els joves que identifiquen festa i drogues, és a dir, si les drogues no hi són presents no hi ha festa. Abans aquesta identificació només es donava amb l'alcohol, però ara hi ha una tendència a ampliar-la a més substàncies, especialment a la cocaïna.

Com hem dit es perfilen dos models de joves més relacionats amb la festa i el consum de drogues. Un primer, el més estès, els joves que surten amb una assiduïtat variable, però no tots els caps de setmana, que fan sortides de durada semblant a la mitjana, que

consumeixen alcohol, una part també cannabis i molt ocasionalment consums d'altres drogues. Un segon grup, de joves que surten assíduament (gairebé tots els caps de setmana), que allarguen les sortides i que consumeixen les drogues esmentades si cap amb més quantitat així com estimulants i ocasionalment experimenten amb altres més minoritàries. Evidentment, aquest darrer grup presenta molts més riscos.

En els dos darrers anys s'ha produït un eixamplament dels consums i sortides festives en un i altre grup, per la qual cosa la grandària i els riscos i problemes del segon estan en fase d'ascens.

22. La majoria dels consumidors utilitza les drogues legals i il·legals per a augmentar els lligams del grup; millorar-ne les relacions interpersonals i potenciar-les; cercar estats d'ànim individuals segons el context i afavorir el "ritual grupal". Tot i això per a alguns consumidors intensius, amb el temps, el que era viscut com a positiu pot generar problemes, sobretot de caire social, psicològic i relacional.

23. A partir dels 30 anys aproximadament es produeix una disminució de la prevalença en el consum de drogues, però més pels compromisos (feina, parella estable, més independència en relació a la família) que per l'edat, ja que hi ha un grup de majors d'aquesta edat (en augment) que quan no té responsabilitats poden intensificar les sortides i els consums.

24. En general, totes les drogues són valorades positivament pels seus consumidors. Consumir drogues arriba a ésser una activitat per sí mateixa que no requereix cap tipus de justificació, ja que és compatible amb les activitats que més valoren els joves en el seu temps d'oci.

25. Per als més joves consumir drogues pot jugar el paper d'indicador dels canvis de l'adolescència, la qual cosa té a veure amb la vivència d'una certa independència respecte als pares i de major autonomia i llibertat. Els adolescents reben moltes pressions per a consumir, sobretot dins del grup d'iguals, pel caràcter diferenciador i identitari que signifiquen determinats consums en el "ritus de pas" cap a la joventut.

Patrons de consum

26. El consum de les substàncies legals i il·legals es concentra els caps de setmana. Durant els dies feiners un percentatge baix consumeix alcohol moderadament i alguns cannabis (en augment). El consum d'altres substàncies és molt limitat a excepció feta d'esdeveniments especials (aniversaris, festes concretes). Excepte en període de vacances, aquest és el patró dominant. Però una minoria creixent presenta pautes no tan centrades en la festa i la sociabilitat, més intensives i repetitives i augmenta el consum de cannabis o cocaïna.

27. Les nits dels caps de setmana són el temps més important pels consums d'alcohol i altres drogues. Els joves intensifiquen els consums a partir de la mitja nit, sobretot els que més surten i estan més temps fora, els que no tenen altres activitats d'oci, els que tenen feines relacionades amb el món de la nit, els que estan implicats en el mercat i els que tenen més diners. Molts d'aquests trets predominen en els homes. L'alcohol, el tabac i la cannabis són les primeres drogues consumides en una sessió, després apareixen els estimulants. Al final de la sessió predominen les drogues que relaxen.

28. Durant la setmana els consums són més esporàdics. El tabac presenta menys diferències respecte els períodes temporals (dies feiners – cap de setmana), però com en totes les altres substàncies el consum augmenta el cap de setmana. Quant a l'alcohol, baixa la intensitat, la freqüència i el nombre de consumidors durant la setmana i es consumeix més cervesa i no tants combinats. La cannabis, tot i baixar, hi ha un grup (que està creixent) de fumadors diaris que segueixen pautes semblants a les del cap de setmana. La resta de substàncies es consumeix molt minoritàriament durant la setmana.

29. Les mescles ja fa temps que s'han consolidat com una pauta més dels consums. El que els joves busquen amb les mescles és seqüenciar i potenciar els efectes de substàncies que veuen com a compatibles segons allò que les pràctiques i les representacions han implantat en el seu context (i que no necessàriament es corresponen amb els efectes farmacològics centrals de les substàncies i les combinacions).

Drogues

30. En general aquest any segueixen la majoria de les tendències de consum apreciades els darrers anys, però com l'anterior si cap amb més nitidesa.

31. L'alcohol, el tabac i la cannabis segueixen sent les substàncies més valorades, consumides i utilitzades en més llocs i situacions. La cocaïna, menys estesa, s'hi va aproximant.

32. El tabac és el que es consumeix més regularment (no obstant això, hi ha menys fumadors que bevedors). El cap de setmana augmenta el consum tant dels fumadors habituals (intensius) com

entre els que tenen consums més baixos i discontinus. Augmenten els que intenten deixar de fumar.

33. L'alcohol és la substància més important en els consums dels joves, ocupa un lloc central i és la que més s'utilitza: es combina i s'accepta el consum sense massa reserves. Està present en tots els itineraris; en totes les edats i estils; en tots els espais d'oci i en tots els esdeveniments especials. L'edat d'inici està baixant. Per a molts adolescents i joves emborratxar-se no és preocupant. Està augmentant la compra i el consum fora dels locals i esdevé quelcom atractiu, pels més joves. Una minoria de consumidors recreatius de cap de setmana que percep que té problemes amb l'alcohol comença a arribar als centres de tractament.

34. Després de l'alcohol (i el tabac) el consum de cannabis és el més estès i aquest any segueix augmentant. Continua creixent el nombre dels que l'utilitzen a diari, i a més, el consum augmenta els caps de setmana, en nombre, quantitat i intensitat. S'està convertint, com ja ho és l'alcohol, en una substància polifuncional: està en tots els estils, contexts i situacions. Els consums diaris s'allunyen de la pauta de droga de festa i augmenten els consumidors que l'utilitzen per a qualsevol activitat. Segueixen havent casos que volen deixar-ho, i els que demanen tractament perquè perceben problemes, a diferència d'altres anys en que solament ho feien per evitar les sancions administratives.

Creix el cultiu de plantes de cannabis entre els joves de tots els estils i contexts.

Els actuals adolescents s'han socialitzat en un entorn on la cannabis està normalitzada, i alguns viuen amb pares que accepten el consum. Una minoria dels adolescents fumen intensiva i diàriament.

35. El consum d'èxtasi en pastilles segueix decreixent: fa uns anys que no està de moda. Tampoc no hi ha el mateix percentatge d'inicis que en els darrers anys. Solament apareix en el context de ball i música electrònica. Segueix creixent el consum d'èxtasi en pols ja que molts consumidors el prefereixen en lloc de les pastilles. També s'aprecia el canvi del consum d'èxtasi pel de cocaïna.

36. Des de l'inici de l'Observatori fèiem esment del constant procés de difusió i popularització de la cocaïna, enguany, com el passat, hem constatat el mateix fet però amb una intensitat superior. Apareix, com l'alcohol, el tabac i la cannabis en qualsevol espai de festa i situació, també en àmbits privats. La majoria consumeix de forma discontinua, tot i que creix el nombre dels que, durant un període, la utilitzen habitualment i dels consumidors instrumentals (que no sols consumeixen en contexts de festa). La mitjana d'edat és superior que la dels consumidors de cannabis. L'edat d'inici disminueix. L'acceptació que té en tots els contexts, la difusió entre els més joves i alguns adolescents, en pobles i ciutat petites i la incorporació de dones són factors, entre d'altres, que fan pensar que encara seguirà l'increment en el nombre d'usuaris.

També es previsible que augmenten en un futur les pautes de consum problemàtiques i les necessitats de tractament.

37. El consum d'speed segueix estable. Els darrers anys es va observar un cert creixement i difusió més enllà dels contexts d'ambient alternatiu (concerts, "raves") i ara s'atura. Es limita a consums esporàdics, quasi sempre quan no es pot comprar cocaïna, però hi ha consumidors que prefereixen l'speed com a estimulant.

38. El consum d'al·lucinògens sintètics és molt minoritari i experimental. No hi ha oferta constant. Els naturals, segueixen en fase d'innovació – difusió. Això, els dos darrers anys era especialment significatiu pels bolets al·lucinògens. Aquest any perdura però més feble, segueix donant-se fora dels nuclis subculturals (“psiconautes”) i dels experimentadors. També s'aprecia una disminució de l'edat en les experiències iniciàtiques, certa difusió en contexts de festa, especialment “raves”, àmbits privats i festivals i un augment de l'autocultiu.

39. Es manté decreixent el consum de GHB, de forma més clara que els dos darrers anys, quan ja vam apreciar l'estancament. Gairebé han desaparegut els episodis relacionats amb efectes adversos que arribaven a urgències, no tant en les noies. No sembla tant de moda per la qual cosa no hi ha tantes noves incorporacions.

40. Disminueixen les referències a la ketamina i apareixen centrades a un nucli estable de consumidors: menys però consumint-ne més. Segueix l'estigmatització dels consumidors més habituals; que són percebuts com “els ionquis de la festa”.

41. La minoritària difusió del 2cb (nexus), i altres substàncies sintètiques sobretot a “raves” i festivals, més enllà dels nuclis d'experimentadors inicials, sembla estancada com els darrers anys però engrandint-se el nombre d'experimentadors. Són consums molt minoritaris i no hi ha una oferta constant.

42. La difusió de les substàncies que venen les “smart i grow shops” i que també es poden aconseguir a través d'internet, no desperta massa interès en la gran majoria de joves i molt menys en el context de festa. Els tres darrers anys hi ha hagut una aturada que es manté.

43. Es mantenen les referències al consum d'opi i no sembla estar difonent-se més enllà de cercles minoritaris d'experimentadors. L'ús d'heroïna per apaivagar els efectes dels estimulants o com experimentació es recollit com en els darrers anys però no sembla estendre's.

Efectes de les drogues

44. Es valoren molt positivament els estats de desinhibició i (sobre)estimulació perquè afavoreixen les relacions i permeten aguantar moltes hores en els escenaris d'oci.

45. Alguns problemes i efectes negatius del consum i de "la festa" afecten una minoria de joves de les xarxes. En general, es donen en els que surten més, fan estades més llargues, tenen més diners i són més grans. Alguns es refereixen a aquesta situació dient que "estan enganxats a la festa" i tracten de buscar solucions, sobretot, abandonant durant un temps o de forma definitiva l'estil de vida centrat en la diversió i el consum de drogues.

Conseqüències

46. Els joves es preocupen per conèixer els riscos. Creix la petició d'informació i els diferents serveis es perceben cada cop de forma més normalitzada, sobretot els dispositius d'informació que actuen en els mateixos escenaris d'oci. Conèixer els riscos no dissuadeix de consumir, però ajuda en les decisions que es prenen, malgrat que no sempre són les que comporten menys riscos però que generen experiències compartides per a la seva gestió.

47. Els possibles riscos que es poden generar a causa del consum no superen les valoracions positives, excepte en algunes dones que són les que mantenen comportaments més prudents.

48. Hi ha un percentatge baix però, que es manté al llarg dels anys i que és prou significatiu de joves que no mengen abans ni durant les sortides de “marxa” i entre ells una part consumeix alcohol i altres drogues, tot i que les sessions de sortida solen ser llargues i tendeixen a augmentar. Es tracta d'un comportament de risc.

49. Les conseqüències negatives del consum de drogues (immediates o a llarg termini) no sempre són conegudes o valorades, especialment entre els més joves i en els homes.

50. La família i els amics (sobretot les dones) són els principals agents que demanen atenció mèdica d'urgències o de tractament quan algun consumidor té problemes derivats del consum de drogues.

51. L'alcohol és la substància que provoca el major nombre d'atencions a urgències durant el cap de setmana. El consum excessiu acostuma a estar associat amb altres substàncies (predomina la cocaïna). El perfil correspon majoritàriament a homes amb un ventall d'edats ampli, tot i que creixen les intoxicacions en adolescents i en dones.

52. Quant a la conducció sota els efectes de l'alcohol segueix sent preocupant per l'elevat nombre de conductors que ha consumit alcohol, i una part d'ells, també altres drogues. A més, acostumen a portar com a passatgers a amics i companys de “marxa”. Aquí s'han de tenir en compte els desplaçaments entre llocs allunyats entre si i,

especialment, durant la matinada, després de llargues sessions de festa. Augmenta la banalització d'aquest comportament.

Els joves no acostumen a considerar en la seva justa mesura el consum de drogues com un factor de risc per conduir. Malgrat les campanyes la seva percepció del risc no augmenta. Contràriament, alguns pensen que el consum d'algunes drogues pot afavorir la conducció. Es difon la idea errònia de que la cocaïna amaga el positiu d'alcohol en els controls d'alcoholèmia.

Els controls d'alcoholèmia han augmentat i sembla que incideixen positivament en l'adopció de mesures per minorar els comportaments de risc (conduir sota els efectes de l'alcohol: una situació massa freqüent): beure menys o deixar passar el temps abans de conduir; quedar-se a casa d'amics; utilitzar els transports públics; agafar menys cotxes i compartir-los i altres de similars. Certament, la resposta no és uniforme i també és freqüent que els controls d'alcoholèmia, quan se sap on són, el que aconseguixen són variacions en les rutes dels desplaçaments (i no necessàriament per llocs més segurs) o avisar-se pel mòbil i esperar a que s'aixequi el control, ja que els joves temen més la sanció que el risc de possibles accidents. Els controls d'alcoholèmia no eviten el consum de drogues il·legals que també afecten a les capacitats i respostes en la conducció; aquests consums estan augmentant entre els conductors.

53. Com els tres darrers anys segueixen disminuint les referències a conflictes amb els veïns, per sorolls, aldarulls, concentració de joves i cotxes, no acompliment d'horaris de tancament dels locals. Tots ells més freqüents a l'estiu.

54. Els conflictes en els locals també disminueixen i sobretot es refereixen a situacions aïllades de baralles entre joves que, normalment, són resoltes pels serveis de seguretat o pels treballadors dels mateixos establiments sense que hi hagin d'intervenir els cossos públics de seguretat. Han disminuït considerablement les queixes respecte al comportament d'una part d'aquest personal de seguretat (autoritarisme, agressivitat, respostes violentes desproporcionades) i caldria continuar incidint per aconseguir que adoptin noves funcions, especialment les preventives (en relació als diferents riscos del context) i les de mediació i resolució de conflictes (sense violència).

55. Els problemes i queixes detectats als locals durant el 2000 i 2001, relatius a les mesures d'higiene i seguretat, han continuat disminuint significativament des de 2002.

La pressió per evitar els consums de drogues als locals porta a consumir més a altres llocs més ocults i privats i de manera més intensiva.

Diferències segons l'edat

56. L'edat és una variable que diferencia les activitats i comportaments dels joves. Així els més joves: tenen menys diners i gasten menys; estan més als carrers i places; tenen més problemes per accedir als locals; surten més aviat i tornen abans; fan itineraris més curts i van a menys llocs; surten en grups més nombrosos. Els consums de drogues augmenten amb l'edat especialment en el grup entre els 19 i els 29 anys.

A partir dels 30 anys, paral·lelament a l'augment de les responsabilitats, decreixen les sortides i els consums, minora el

temps de festa o sorgeixen altres activitats d'oci. Malgrat això, es fa cada cop més visible un grup major d'aquesta edat, que no han assumit responsabilitats i que surten i fan consums de drogues amb una certa assiduitat, fins i tot per sobre de la mitjana.

Diferències segons sexe i gènere

57. Es constata que, en general, les dones són més prudents respecte als consums, s'inicien a edats similars a les dels homes (sobretot respecte l'alcohol, cannabis i tabac) fan consums similars a l'inici, però quan el consum continua, elles en la seva majoria fan un ús més restringit, controlat i intentant reduir els riscos més que ells. La qual cosa fa que, en general, redueixin o mantinguin els consums en nivells més moderats, prenguin més precaucions respecte les conseqüències no desitjades i s'amaguin més o no exterioritzin tant el consum (de totes les drogues; fins i tot de l'alcohol). La diferència vindria donada en el tabac: no tenen cap reserva en fer públic el consum de tabac i en consumeixen com els homes.

Les dones no fan itineraris de sortida tant llargs, surten menys hores i van a menys llocs. Disposen de menys diners i gasten menys. Són invitades pels homes.

Algunes no consumeixen drogues il·legals, es limiten al consum de tabac i alcohol. El consum d'alcohol acostuma a ésser de menys graduació, fan menys barreges i consumeixen menys quantitats i amb menor freqüència.

Tenen menys problemes derivats de consums intensius d'alcohol i de drogues il·legals.

Tot i això els consums de les adolescents i més joves no es diferencien tant dels que fan els homes de la seva edat. Es copien els comportaments més masculins i no viceversa. Els nois creuen que quan les noies estan begudes és més fàcil mantenir-hi relacions.

Mercat

58. Es manté l'oferta de totes les substàncies sense massa canvis a excepció feta de distorsions conjunturals de curta durada. La distribució segueix canals molt diversos i tendeix a articular-se mitjançant xarxes estables, fet que genera una gran accessibilitat a totes les drogues. Els preus semblen estabilitzats, fluctuen poc des de fa anys, per tant les substàncies resulten més assequibles. De vegades l'augment de la demanda pot generar un canvi, per exemple, al final de la nit acostumen a pujar els preus.

Continua augmentant el nombre de petits venedors. Per alguns està vinculat amb una manera de pagar-se el consum, la festa i altres despeses (roba, sabates). Normalment tendeixen a vendre diverses substàncies més que a especialitzar-se.

59. Segueixen augmentant les pràctiques d'autocultiu, especialment relacionades amb la marihuana. També augmenta la compra de substàncies i productes per al cultiu d'algunes drogues a "smart i grow shops" i internet, sobretot de bolets al·lucinògens.

10.2 Recomanacions

Des del primer informe mantenim un nucli de recomanacions bastant estable, per una banda perquè els canvis en l'àmbit que analitzem no han estat tant importants com per a proposar-ne altres i per l'altra perquè moltes d'elles no s'han portat a la pràctica. En alguns casos

s'ha fet, tímidament. En altres, s'hi aposta. En els més, no s'aprecien suficients voluntats.

També des del primer informe en fòrums, presentacions i altres debats les hem contrastades amb els tècnics que treballen en aquests camps i les hem millorat amb les seves aportacions i el nostre treball de tants anys. Aquesta és la finalitat bàsica de les recomanacions, discutir-les i millorar les propostes amb els dissenyadors de programes i amb els executors.

Sense ànim de repetir-nos n'oferim tot allò que hem pogut depurar al llarg d'aquests processos esmentats.

1. En els darrers informes venim insistint en la necessitat de que les actuacions de les diferents Administracions, institucions i col·lectius que intervenen (primàriament i secundàriament) en un mateix territori haurien d'estar plenament coordinades per a portar a terme intervencions complementàries. En aquest sentit, segueix essent bàsic prioritzar políticament i de forma clara quins són els riscos que es volen evitar, per a no caure en actuacions contradictòries.

Com venim mantenint, l'Observatori i aquest informe de l'estat de la qüestió, podria ser un instrument tècnic més que permetés la discussió entre tots els agents per arribar a aquest objectiu.

Transport públic i desplaçaments

2. Com que els joves no valoren amb la justa mesura el risc de conduir sota els efectes de l'alcohol o d'altres drogues, cal treballar aquest fet, sabent la importància simbòlica que per a ells té el cotxe (i pels adolescents la moto).

Cal seguir potenciant totes les mesures (públiques o privades) que evitin als joves desplaçar-se amb vehicles propis. Aquestes mesures s'haurien d'integrar en el conjunt de propostes que es debaten en l'actualitat per a reduir els accidents i que tenen més abast i impliquen a altres sectors. Sembla coherent que a més dels controls d'alcoholèmia, cal implementar polítiques per a fer assequibles i atractius els transports públics. Cas contrari, els joves ideen alternatives per a evitar els controls, que no incideixen en disminuir els accidents sinó en evitar les multes.

Hem anat recollint algunes de les mesures, parcials, que no arriben a tots els joves ni a tot el territori, però que han donat resultats i que es podrien difondre:

Allargar l'horari del metro els dijous. Augmentar la freqüència de pas quan hi ha festes multitudinàries.

Millorar els serveis d'autobús adaptant-los als horaris i als itineraris de sortida i tornada. Especialment en zones costaneres i entre comarques o ciutats on es sap que hi ha força desplaçaments de joves.

Potenciar els serveis d'autobusos que alguns consells comarcals contracten a l'estiu i estendre'ls a altres èpoques de l'any. Quan un autobús no s'omple per falta d'usuaris substituir-lo per un més petit o taxis en lloc d'eliminar el servei. Publicitar-ho de forma atractiva.

Col·laborar amb els propietaris de locals o amb les seves associacions per oferir transport als joves usuaris d'una zona (ciutat, comarca), potenciant els serveis que l'Administració o els locals ja ofereixen i creant-ne de nous.

Potenciar aquelles alternatives sorgides dels joves, però que solament apliquen en moments molt especials (i no tots els joves), com el lloguer en grup de autobusos.

Facilitar l'obertura dels locals que estiguin ben comunicats pels serveis públics, o que siguin accessibles des de els centres de les ciutats a peu. Dificultar la d'aquells que es situen a les afores o sense serveis de transport públic. Implementar mesures de control del soroll en els carrers i voltants dels locals per evitar molèsties als veïns.

Seguir potenciant a la sortida dels locals actuacions preventives dirigides a afavorir una conducció més segura (test d'alcoholèmia voluntari, informació, etc.) i estendre els controls d'alcoholèmia buscant la responsabilització de la ciutadania.

Difondre la figura del conductor assignat que s'alterna amb els companys i quan li toca conduir no pren drogues. Malgrat també sigui una línia d'actuació de la indústria de l'alcohol cal col·laborar amb ells quan sigui possible.

Seguir buscant mesures imaginatives i positives com incentiu als propis locals i als joves. Implicar-hi a les asseguradores de vehicles ja que de la disminució d'accidents en surten beneficiades econòmicament.

Locals i controls

3. Cal una política clara respecte als locals fent complir les normatives existents. Rigor en la vigilància de les mesures de seguretat, característiques, permisos per a obrir. Però fer-ho de manera que no afavoreixi allunyar-los del centre de les ciutats o de

llocs ben comunicats amb mitjans de transport públic, ja que quan es situen en llocs allunyats i aïllats la ubicació té conseqüències contraproductives: augmenten els desplaçaments en vehicles privats i per tant el risc d'accidents i, en disminueixen els controls veïnals i públics, la qual cosa pot afavorir la intensificació dels consums de drogues, els aldarulls i la violència, i això no es soluciona amb l'augment de seguretat privada en els locals.

4. Cal revisar les normatives quant els horaris de tancament i obertura dels locals com a discoteques, pubs, bars i especialment els dels “afters”. Els horaris restrictius no dissuadeixen les sortides, poden incidir en haver més gent aglomerada a fora quan tanquen i sobretot el que comporta més riscos: desplaçaments a zones on no hi ha tant control dins del territori català i en alguns casos cap a l'Aragó. Quan s'organitzen festes en locals inadequats les mesures de seguretat disminueixen considerablement respecte a prevenció d'incendis, ventilació, soroll, sobrepassar l'aforament, etc.

5. Seguir insistint en que els plans d'emergència i evacuació dels locals els haurien de conèixer tots els treballadors, per garantir la millor intervenció en cas necessari. També haurien d'estar suficientment senyalitzats els serveis de primers auxilis, i els clients rebre informació adequada sobre com procedir. Aquesta recomanació és extensible a l'organització de concerts i festivals, que en aquest cas a més, haurien d'informar amb la suficient antelació als serveis d'urgències de la zona per a que tinguin suficient dotació de personal.

6. Es podria pensar en alguna forma de reconeixement públic als locals que mantenen accions positives per a minimitzar els riscos i que col·laborin amb l'Administració, institucions i col·lectius en aquest sentit.

Formació en prevenció

7. Cal continuar formant i implicant en la prevenció dels riscos a dos col·lectius amb una significació important en el context de festa: els propietaris de locals i els treballadors. Es recomana crear un pla formatiu que fos progressiu, de manera que el mateix sector veies el benefici que pot produir-li actuar d'una manera diferent.

En aquesta línia, cal seguir impulsant a nivell general i local, taules de discussió incorporant-hi a tots els agents implicats en la nit per intentar potenciar una “nit més segura”.

Continuar promovent i incrementant la presència i la “normalització” d’iniciatives tipus Energy Control, Som.Nit i altres en la mateixa línia.

8. Un altre col·lectiu que requereix formació especialitzada és el personal dels serveis d'urgències, per a que estiguin suficientment informats de les diferents substàncies i efectes. Haurien d'estar dotats de l'equipament per a fer una anàlisi ràpida per a conèixer les substàncies en cas d'intoxicació.

9. Els centres d'ensenyament, especialment els de secundària, també haurien de poder disposar de més recursos per a abordar les necessitats d'informació dels professors i alumnes, intentant fer-ho des de les peticions concretes dels adolescents.

Davant l'augment del consum de cannabis en horari escolar, no es pot pretendre que els professors ho resolguin sense formació ni més recursos. Mentrestant aquesta formació no es faci extensible a tots es poden ampliar els tallers que associacions com Energy Control i

Som.Nit, estan portant a terme. S'hauria de pensar amb estendre-ho als pares.

Quan es detecten consums als centres haurien de prevaler les actuacions educatives per sobre de les de control, que no resolen el problema i poden empitjorar-lo marginalitzant joves sense altres conflictes socials.

Venda i consum d'alcohol

10. El consum d'alcohol al carrer està en expansió, i en determinades situacions implica més riscos (es consumeix amb menys controls, pot generar més concentracions i aldarulls, propicia l'increment del consum d'alcohol i el d'altres substàncies). Caldrà pensar en actuacions realistes per a evitar que esdevingui un nou problema, evitant confondre el que són mesures de reducció de risc de les que són de control, i sense oblidar la necessitat que tenen alguns joves d'espais públics per a trobar-se.

Dispositius assistencials

11. S'ha de seguir generalitzant en els espais de molta concentració de públic dispositius assistencials mòbils de primers auxilis, amb un mínim de personal ben qualificat.

12. Cal continuar en l'adaptació dels centres de tractament i els programes a les necessitats i característiques dels nous problemes i poblacions. En la mateixa línia, recomanem especialment el desenvolupament i la posta en marxa de programes específics sobre drogues i consums adreçats als professionals dels centres d'atenció primària (CAP). Els professionals dels CAPs poden intervenir en certs casos, com fan amb d'altres qüestions que afecten la salut, i

derivar-ne altres casos als especialistes. Aconseguir això és l'objectiu d'aquesta recomanació; també, que la població conegui pels canals institucionals de la xarxa sanitària que poden adreçar-se als CAPs quan tinguin algun problema o inquietud d'aquesta mena.

Molts centres de tractament no estaven acostumats a rebre adolescents, cal atendre els adolescents que ho sol·licitin.

Orientació de les intervencions

13. Les mesures i actuacions han de tenir un perfil “normalitzador” ja que els joves veuen com a normals molts dels consums i comportaments que duen a terme. Els dispositius preventius es tenen que veure per tots els implicats com un element més dels escenaris, i apropar-se a ells ha d'ésser una pràctica no estigmatitzadora ni de sanció dels comportaments, per la qual cosa oferir tests de les substàncies, informació i atenció ràpida sobre efectes aguts del consum i altres mesures en aquesta línia poden ser acollides positivament pels joves i contribuir, a més de reduir riscos, a la pròpia normalització de les intervencions.

També serien ben acollides les intervencions que, comptant amb ells, promoguessin activitats d'oci alternatiu, ja que els consums no són tant elevats en aquells que fan compatibles diferents formes d'oci i no es centren tant en el sortir de “marxa”. Ara per ara, les alternatives són minses, no arriben a tothom i no sempre es fan amb la participació dels joves.

14. Incidir sobre els mitjans de comunicació social, incorporant-los a les iniciatives normalitzadores i de reducció dels riscos.

15. Les actuacions preventives que són portades a terme per joves, considerats com a iguals, utilitzant els conceptes i les visions dels propis joves, són més ben acollides que aquelles altres que es fan des de la família, l'escola o d'altres àmbits, amb discursos tècnics i/o adultocèntrics, dels quals els joves diuen estar massa assetjats.

16. Caldria replantejar el sentit d'algunes sancions administratives per consum o tinença de drogues il·legals, ja que tenen efectes perversos. D'una banda són utilitzades de manera discriminatòria, depenent bastant de l'ànim sancionador, i per l'altra porten a centres de tractament a joves sense problemes "d'addicció" que volen estalviar-se pagar la sanció. A més poden tenir un impacte negatiu en les relacions amb la família, sobretot amb els més joves. Mentre segueixi la llei les multes es podrien canviar per mesures en benefici de la comunitat.

10.3 Àrees i temes d'interès prioritari (2006)

En general, mantenim totes les línies de recerca ja considerades en aquest cicle de recollida i en els anteriors. No obstant això, l'any 2006 seran prioritat les següents àrees i temes:

1. Adolescents. Per a observar les primeres transicions i incorporacions al món de la nit i els inicis als consums de drogues legals i il·legals. Cal seguir fent un seguiment especial del consum d'alcohol, i la cannabis sobretot en el temps escolar.

2. Dones. Per aprofundir en els trets diferencials del seu comportament en la gestió dels riscos en general i quant al consum de drogues de forma específica.

3. Majors de 25 anys. Ja que es percep que han augmentat les sortides i alguns tendeixen a intensificar els consums.
4. Itineraris. Especial atenció als consums de drogues i la conducció de vehicles.
5. Consum d'alcohol al carrer. Seguir-ne l'evolució.
6. Cannabis. Especialment el consum diari i en qualsevol context. Interessa sobretot la normalització del consum entre els adolescents i l'augment de consum de la marihuana. També l'augment de peticions de tractament.
7. Cocaïna. L'expansió important dels tres darrers anys pot continuar en un futur. Interessa també veure com evolucionen els consums més intensius i instrumentals. També l'augment de peticions de tractament.
8. Altres drogues. Interessa el seguiment de les més minoritàries si es produeix difusió.
9. Veure els resultats en les xarxes de joves de l'Observatori de la nova llei del tabac.

11 BIBLIOGRAFIA CITADA

- Addiction Research Institute, IVO, ed. (1998) *Annual report 1997*. Rotterdam, IVO.
- Agar M, Feldman H. (1979) *Angel Dust: An Ethnographic Study of PCP users*. Lexington, Lexington Books.
- Agar M, Feldman H. (1980) A Four-City Study of PCP users. A: Akins C, Beschner G., eds. (1980) *Ethnography: A Research Tool for Policymakers in the Drug & Alcohol Fields*. Rockville, NIDA, 72-89.
- Agar M. (1992 [1982]) Hacia un lenguaje etnográfico. A: Reynoso C., comp. (1992) *El surgimiento de la antropología posmoderna*. Barcelona, Gedisa, 117-137.
- Akins C, Beschner G., eds. (1980) *Ethnography: A Research Tool for Policymakers in the Drug & Alcohol Fields*. Rockville, NIDA.
- Biernacki P, Waldorf D. (1981) Snowball sampling. *Sociological methods and research*, 10, 2, 141-163.
- Blanken P, Barendregt C, Zuidmulder L. (1997) *The Community Based Drug Monitoring System (DMS)*. Rotterdam, IVO.
- Brown LA. (1981) *Innovation diffusion. A new perspective*. London, Methuen.
- Carpentier C, Costes JM, Mutatayi C. (1999) Expert Assessment: France. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999a) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume II. Expert Assessments: France, Germany, The Netherlands*. Lisbon, EMCDDA, 108-135, informe policopiat.
- Davies S. (1979) *The diffusion of process innovations*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Denzin NK. (1970) *The research act*. Chicago, Aldine.
- Díaz A. (1998) *Hoja, pasta, polvo y roca. El consumo de los derivados de la coca*. Bellaterra, UAB.
- Díaz A, Barruti M, Doncel C. (1992) *Les línies de l'èxit? Naturalesa i extensió del consum de cocaïna a Barcelona*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M, Romaní O. (1998) *Proposta de disseny. Observatori permanent de drogues de síntesi de Catalunya*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió restringida.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2000) *Primer informe (1999). Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*. Barcelona, Institut Genus, informe no publicat.

- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2001) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil (2000)*. Barcelona, Institut Genus, informe no publicat.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2002) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2001*. Barcelona, Institut Genus, informe no publicat.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2003) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2002*. Barcelona, Institut Genus, informe no publicat.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M, Espluga J. (2004) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2003*. Barcelona, Institut Genus, informe no publicat.
- Diemel S, Blanken P. (1999) Expert Assessment: The Netherlands. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999a) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume II. Expert Assessments: France, Germany, The Netherlands*. Lisbon, EMCDDA, 1-107, informe policopiat.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, org. (1997) *Seminar on Qualitative research: Methodology, practice and policy. Bologna, 2, 3 & 4 July 1987*. Bologna, EMCDDA.
- Fountain J, Griffiths P., eds. (1997) *Inventory, bibliography, and synthesis of qualitative research in the European Union*. London, The National Addiction Centre, document policopiat.
- Frank B. (1980) *Research strategies for monitoring drug abuse*. New York, New York State Division of Substance Abuse Services, document policopiat.
- Frank B, Galea J. (1998) *Current drug use trends in New York city. Excerpts from the Community Epidemiology Work Group (GEWC). December 1998*. New York, OASAS.
- Gamella JF, Álvarez A. (1998) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Country report: Spain*. Granada, Universidad de Granada/EMCDDA, informe policopiat.
- Gamella JF, Álvarez A. (1999a) Expert Assessment: Spain. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999b) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume III. Expert Assessments: Spain, The United Kingdom*. Lisbon, EMCDDA, 1-82, informe policopiat.
- Glaser BG, Strauss AL. (1967) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago, Aldine.
- Goldstein PJ, et al. (1990) Ethnographic Field Stations. A: Lambert EY., ed. (1990) *The collection and interpretation of data from hidden populations*. Rockville, NIDA, Research Monographs Series, 98, 80-95.

- Griffiths P, et al. (1993) Reaching hidden populations of drug users by privileged access interviewers: methodological and practical issues. *Addiction*, 88, 1617-1626.
- Griffiths P, et al. (1998) *Feasibility study on detecting, tracking & understanding emerging trends in drug use. Final report. Technical review and synthesis (draft)*. Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.
- Griffiths P, Vingoe L, Hunt N., eds. (1999) *Detecting, tracking & understanding emerging trends in drug use. Final report. Volume I: Conceptual, Practical and Methodological issues*. Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.
- Hartnoll R, et al. (1985) Estimating de prevalence of opioid dependence. *The Lancet*, january 26, 203-205.
- Hartnoll R, et al. (1991, orig. 1985) *Problemas de drogas: Valoración de las necesidades locales (Drug Indicators Project 1985)*. Madrid, PNSD.
- Hartnoll R., coord. (1997) *Feasibility Study on an Early Warning System for Synthetic Drugs. Call for tender CT.97.EP.06*. Lisbon, EMCDDA, document policopiat.
- Hopkins W, Frank B. (1991) Street Studies That Work and What They Show in New York City. A: *What Works in Drug Abuse Epidemiology*. New York, The Haworth Press, 89-97.
- Korf DJ, Nabben T, Schrenders M. (1996) *Antenne 1995: Trends in alcohol, tobacco, drugs and gambling among youngsters in Amsterdam*. Amsterdam, De Jellinek.
- Mahajan V, Muller E. (1994) Innovation difussion in a borderless global market: will the 1992 unification of the European Community accelerat difussion of new ideas, products and technologies? *Technological Forecasting and social change*, 45, 221-235.
- Mounteney J, Sherval J. (1999) Expert Assessment: The United Kingdom. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999b) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume III. Expert Assessments: Spain, The United Kingdom*. Lisbon, EMCDDA, 83-145, informe policopiat.
- Naben T, Korf D. (1997) Panel study on new trends in drug use. En: Korf D, Riper H., eds. *Illicit drugs in Europe*. Amsterdam, SISWO.
- Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies, ed. OFDT, (1998) [En línia] página web de l'Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies <<http://www.drogues.gouv.fr/fr/transversal/plan.html>> [Consulta, 23 d'octubre de 1998]
- Òrgan Tècnic de Drogodependències, OTD, ed. (1999) *Informe anual 1998. Sistema d'informació sobre drogodependències a Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Sanitat i Seguretat Social.

- Òrgan Tècnic de Drogodependències, OTD, ed. (2000) *Informe anual 1999. Sistema d'informació sobre drogodependències a Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Sanitat i Seguretat Social.
- Pallarés J, Díaz A, Barruti M, Espluga J. (2005) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2004*. Barcelona, Institut Genus, informe no publicat.
- Parker H, Bury C, Egginton R. (1998) *New Heroin Outbreaks Amongst Young People in England and Wales*. London, Home Office Police Research Group, Crime Detection and Prevention Series, Paper 92.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1992) *Memoria 1991*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1997a) *Constitución del Observatorio Español sobre Drogas*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1997b) *Memoria 1996*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1998a) *Informe nº 1. Observatorio Español sobre Drogas*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1998b) *Memoria 1997*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1999) *Informe nº 2. Observatorio Español sobre Drogas*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (2000) *Informe nº 3. Observatorio Español sobre Drogas*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Rhodes T, Stimson GV. (1998) *Guía para la valoración y respuesta rápida sobre uso de sustancias y conducta sexual (SEX-VRR)*. Ginebra, Programa sobre Sustancias de Abuso (PSA/OMS), document esborrany de difusió restringida.
- Richman A, Rootman I. (1992) Estaciones epidemiológicas sobre el terreno para problemas relacionados con estupefacientes. *Boletín de Estupefacientes*, XXXIV, 2, 23-38.
- Rogers EM. (1995) *Difussion of innovations*. New York, The Free Press.
- Rogers EM, Shoemaker FF. (1971) *Communication of innovations. A cross-cultural approach (second edition)*. New York, The Free Press.
- Scrimshaw SCM, Hurtado R. (1984) *Rapid assessment procedures for nutrition and primary health care*. Los Angeles, University of California.
- Simon R. (1999) Expert Assessment: Germany. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999a) *Feasibility study on detecting, tracking and*

- understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume II. Expert Assessments: France, Germany, The Netherlands.* Lisbon, EMCDDA, 136-169, informe policopiat.
- Skelton T, Valentine G., eds. (1998) *Cool Places. Geographies of Youth Cultures.* London, Routledge.
- Spreeen M. (1992) Rare populations, hidden populations, and link-tracing designs: what and why? *Bulletin de Methodologie Sociologique*, 36, 34-58.
- Stimson GV, Fitch C, Rhodes T. (1998) *Guía para la valoración y respuesta rápida sobre el uso de drogas endovenosas (UDE-VRR).* Ginebra, Programa sobre Sustancias de Abuso (PSA/OMS), document esborrany de difusió restringida.
- Sudman S, Sirken MG, Cowan CD. (1988) Sampling Rare and Elusive Populations. *Science*, 240, 991-996.
- The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1997) *Estimating the Prevalence of Problem Drug Use in Europe.* Luxemburg, Office for Official Publications of the European Communities, EMCDDA Scientific Monograph Series, 1.
- The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999a) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume II. Expert Assessments: France, Germany, The Netherlands.* Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.
- The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999b) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume III. Expert Assessments: Spain, The United Kingdom.* Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.
- Watters JK, Biernacki P. (1989) Targeted Sampling: Options for the study of hidden populations. *Social Problems*, 36, 4, 416-430.